

Начало > Съдебни процедури > Граждански дела > Събиране на доказателства

Събиране на доказателства

Ако започнете съдебно производство, обикновено е от съществено значение да предоставите пред съда доказателства, в подкрепа на иска си.

Моля, изберете знаме, за да получите подробна информация за съответната страна.

Събирането на доказателства в гражданското производство не е ограничено в рамките на територията на дадена държава членка. Понякога е нужно да бъдат събрани доказателства в държава членка, различна от тази, в която пребивавате. Например, може да се наложи да бъдат изслушани свидетели или вещи лица в други държави членки или съдът да трябва да посети място на евентуално престъпление, намиращо се в друга държава членка. По отношение на трансграничното събиране на доказателства в Европейския съюз съдебното сътрудничество между съдилищата на държавите членки при събирането на доказателства по граждански или търговски дела се урежда от Регламент (ЕО) № 1206/2001 от 28 май 2001 г.

Връзки по темата

[Събиране на доказателства – Уведомления от държавите членки и инструмент за търсене, който спомага за намиране на компетентния\(те\) съд \(илища\)/орган\(и\)](#)

[Събиране на доказателства чрез видеоконферентна връзка](#)

[Практическо ръководство за прилагането на Регламента за събиране на доказателства](#) (74 Kb)

[Практическо ръководство за използването на видеоконферентна връзка за събирането на доказателство граждански и търговски дела](#) (534 Kb)

Последна актуализация: 21/01/2019

Тази страница се поддържа от Европейската комисия. Информацията на тази страница не отразява задължително официалната позиция на Европейската комисия. Комисията не поема никаква отговорност по отношение на информацията или данните, които се съдържат или са споменати в този документ. За да се запознаете с правилата относно авторското право за страниците на ЕС, моля прочетете правната информация.

Моля, имайте предвид, че оригиналната езикова версия на тази страница е била наскоро променена. Езиковата версия, която търсите, в момента се подготвя от нашите преводачи.

Моля, имайте предвид, че версиите на следните езици вече са преведени.

Събиране на доказателства - Белгия

1 Тежест на доказване

1.1 Какви са правилата във връзка с тежестта на доказване?

В белгийската правна система се прави разграничение между гражданско и търговско право. Търговското право е специално право за търговците, а гражданското право е общото право.

Правните норми относно доказателствата по гражданското право се намират в членове 1315 и сл. от Гражданския кодекс (*le Code civil/Burgerlijk Wetboek*). Това е затворена система със строго регламентирани доказателствени средства (вж. точка 5а за подробности).

Правните норми относно доказателствата по търговското право се намират в член 25 от Търговския кодекс (*le Code de commerce/Wetboek van Koophandel*). Най-важната особеност е отвореността на системата и свободата по отношение на доказателствените средства в търговското право. Член 25 от Търговския кодекс гласи: „В допълнение към доказателствените средства, допустими съгласно гражданското право, търговските ангажименти могат да се доказват чрез свидетелски показания във всички случаи, когато съдът прецени, че следва да го допусне, освен в предвидените за специални случаи изключения. Покупките и продажбите могат да се доказват чрез приета фактура, без да се засягат другите доказателствени средства, допустими по силата на търговските закони.“

Процесуалните аспекти във връзка с доказателствата по граждански и търговски дела са уредени в членове 870 и сл. от Съдебния кодекс (*le Code judiciaire/Gerechthelijk Wetboek*). Член 876 от Съдебния кодекс постановява, че съдът трябва да се произнесе по разглеждания от него спор в съответствие с правилата относно доказателствата, които се прилагат към съответния вид спорове. Спорът ще бъде или с гражданскоправен, или с търговскоправен характер.

Доказателството за даден факт, хипотеза или твърдение трябва да бъде представено от страната, която се позовава на него. Страната, която иска изпълнението на дадено задължение, трябва да докаже, че задължението съществува. Обратно, страната, която твърди, че е освободена от дадено задължение, трябва да представи доказателства за плащане или за факта, който погасява задължението ѝ (член 1315 от Гражданския кодекс). В съдебните спорове всяка страна трябва да докаже фактите, които твърди (член 870 от Съдебния кодекс: *actori incumbit probatio*). След това ответната страна следва да опровергае доказателствената стойност на тези факти, когато това е възможно и допустимо.

1.2 Съществуват ли правила, които освобождават някои факти от необходимостта да бъдат доказвани? В кои случаи? Възможно ли е да се обори определена правна презумпция чрез представяне на доказателства?

Ако няма възражения по съображения за опазване на обществения ред и националната сигурност, всички факти могат да се доказват.

Съществуват три ограничения на правото на представяне на доказателства в хода на производството. Първо, фактът, който ще бъде доказван, трябва да има връзка със случая. На следващо място, фактът, който ще бъде доказван, трябва да бъде убедителен, т.е. да допринесе за убеждаване на съда относно решението, което следва да бъде достигнато. На последно място, законът трябва да допуска представянето на доказателства за доказване на дадения факт: не трябва например да се нарушават неприкосновеността на личния живот, професионалната тайна и тайната на кореспонденцията.

Презумпциите обикновено са оборими от ответната страна. Не могат да бъдат оспорвани само необоримите презумпции (*juris et de jure*).

Представянето на доказателства, които да ги оборят, е дори незаконно. Допустимо е и могат да се оспорват оборимите презумпции (*juris tantum*) чрез доказателства за противното: допустимите доказателствени средства за тази цел са уредени в гражданското право, но не и в търговското право.

1.3 До каква степен съдът трябва да е убеден в даден факт, за да го използва за обосноваване на решението си?

Съдът трябва да бъде убеден относно твърденията, представени от страните. Съдът трябва да бъде убеден въз основа на доказателствата и тяхната правдоподобност. Ако съдът стигне до извода, че твърденият факт може да помогне за решаването на спора и че така представеното твърдение надеждно отразява истината по въпроса, той му приписва доказателствена стойност. Дадено твърдение или факт може основателно да се счита за доказателство само тогава, когато съдът му е приписал доказателствена стойност.

Доказателствената стойност е донякъде субективна, докато действителното доказателство е строго обективно. Статутът на доказателство зависи от надеждността, която се изисква да има доказателството. Доказателствените средства ще бъдат считани за доказателства от закона, само ако те имат достатъчна степен на надеждност, тъй като съдът на практика е лишен от право на преценка. Такъв е случаят с документалните доказателства. Ако съдът тълкува съдържанието на документ, който е получен законно, по начин, несъвместим с действителния му текст, той нарушава статута на официалните документи като доказателство. Загубилата страна може да се позове на това като основание за обжалване пред Касационния съд.

2 Събиране на доказателства

2.1 За събирането на доказателства винаги ли е необходимо искане от страна по делото или в някои случаи съдията може да събере доказателства по собствена инициатива?

Страна, която отправя твърдение, трябва да бъде в състояние да го докаже. В някои случаи съдията може да инструктира някоя от страните да използва определена форма на доказателство, както е случаят на официално наложената клетва (член 1366 от Граждански кодекс). Съдът, при спазване на строги условия, може да задължи дадена страна да направи изявление под клетва с цел въз основа на това изявление да се постигне уреждане на спора, или просто за да определи сумата, която се присъжда по спора.

Съдът може да разпитва страните и да разпорежи разпит на свидетели, освен когато законът забранява това (член 916 от Съдебния кодекс).

Съдът може също да възлага извършване на експертиза за установяване на конкретни факти, или за да му бъдат предоставени технически консултации (член 962 от Съдебния кодекс).

2.2 Какво следва, след като събирането на доказателства по искане на страна по делото бъде допуснато?

Искане за мерки за събиране на доказателства трябва да бъде подадено от една от страните под формата на главен иск, както и на временни действия. С последващо решение съдът може да разреши или да откаже поисканите мерки за събиране на доказателства, като представи мотиви. В случай на сравняване на почерк (член 883 от Съдебния кодекс) или разследване на фалшифициране (член 895 от Съдебния кодекс) съдът нарежда на страните да се явят пред него (с или без процесуално представителство) и да носят със себе си всички актове, документи и материали, които ще бъдат сравнявани, или документа, за който има съмнения, че е фалшификат. Съдът може да разгледа въпроса незабавно или да го внесе в деловодството и след това да извърши собствено разследване или да се консултира със специалист. Накрая съдът се произнася с решение относно сравнението на почерка или разследването на фалшифициране.

Когато една страна предлага да представи доказателства посредством един или повече свидетели, съдът може да позволи представянето на доказателства, ако това е допустимо (член 915 от Съдебния кодекс). Освен ако законът го забранява, съдът може да разпорежи свидетелите да бъдат разпитани. Свидетелите биват призовани от секретаря на съда най-малко осем дни преди датата на изслушването. Те трябва да положат клетва и биват разпитани поотделно от съдията. Съдът може да постави въпроси на свидетеля по свой почин или по искане на една от страните. Свидетелските показания се приемат в писмен вид, при необходимост се прочитат, коригират и допълват, и с това изслушването на свидетеля приключва.

Съдът може да разпорежи експертно разследване, за да разреши или да избегне спор. Разследването може да се отнася само до фактически констатации или технически консултации (член 962 от Съдебния кодекс). Експертът изпълнява възложеното му задание под надзора на съда. Страните предоставят на експерта всички необходими документи и изпълняват всички разумни негови искания. Докладът трябва да бъде представен до краен срок, определен в нареждането на съда. Ако докладът влиза в противоречие с твърдото убеждение на съда, съдът не е длъжен да следват съветите на експерта.

Съдът, по своя инициатива или по искане на страните, може да разпорежи разследване *in situ* (член 1007 от Съдебния кодекс). Разследването, при което страните могат да присъстват или не, ще бъде проведено от съдията, който нарежда провеждането му, или от лице, което е официално натоварено с него. Изготвя се официален доклад на всички действия и констатациите и се предава на страните.

2.3 В кои случаи съдът може да отхвърли искане на страна по делото за събиране на доказателства?

Съдът никога не е задължен да приеме искането на страна за мерки за събиране на доказателства. Ако обаче на съдия бъде предадена официална инструкция, той трябва да я изпълни (член 873 от Съдебния кодекс).

2.4 Какви са различните видове доказателствени средства?

В обхвата на (общото) гражданско право има пет вида доказателства: писмени доказателства, показания на свидетели, презумпции, самопризнания на страните и изявления под клетва (член 1316 от Гражданския кодекс).

Документални доказателства (член 1317 от Гражданския кодекс) могат да бъдат представени или с нотариално заверен документ, или с частен документ. Нотариално завереният документ е документ, който е изготвен в законоустановената форма от компетентен държавен служител (например нотариус или регистратор) и се счита от страните и от трети страни за убедително доказателство за съгласението, което се съдържа в него. Одобрен частен документ, който е подписан от всички въпросни страни и е изготвен в толкова екземпляра, колкото са страните, се счита от страните за убедително доказателство. Писмен документ трябва да бъде съставен за дела със сума или цена на иска над 375 EUR (член 1341 от Гражданския кодекс).

Не е допустимо свидетелски показания (член 1341 от Гражданския кодекс) да противоречат на съдържанието на писмени документи или да го допълват. Все пак, когато има само писмени доказателства *prima facie* или когато изготвянето на писмени доказателства е било невъзможно, се приемат свидетелски показания.

Презумпциите (член 1349 от Гражданския кодекс) са заключения, които законът или съдът прави въз основа на известен факт, за да установи неизвестен факт. Презумпциите не могат да поставят под съмнение съдържанието на писмени документи, но могат – като свидетелско показание – да допълват писмени доказателства *prima facie* и да заменят писмени доказателства, които не може да бъдат изготвени.

Самопризнанията на страните (член 1354 от Гражданския кодекс) биват съдебни или извънсъдебни. Съдебните самопризнания съставляват изявление, направено пред съда от някоя от страните или от неин определен упълномощен представител, което може да бъде използвано срещу лицето, което го прави. Извънсъдебните самопризнания не подлежат на каквито и да е процесуални изисквания.

Страна може да изисква от другата страна да положи клетва (решаваща клетва) (член 1357 от Гражданския кодекс) или това може да бъде разпоредено от съда. В случаите на решаваща клетва клетвата представлява доказателство само в полза на или срещу лицето, което изисква полагането на клетвата.

Доказателствата по търговски дела (член 25 от Търговския кодекс) не са регламентирани, но включват и специфична форма на доказателства, а именно платената фактура, в случай на договори за покупко-продажба. Търговецът винаги може да използва платената фактура като валидно доказателство, докато другите писмени документи трябва да произхождат от ответната страна, ако трябва да служат като доказателство.

2.5 Какви са начините за снемане на свидетелски показания и различават ли се те от средствата, използвани за снемане на експертни заключения? Какви са правилата във връзка с представянето на писмени доказателства и експертни заключения/становища на вещи лица?

Свидетелските показания са регламентирани в Гражданския кодекс като независима форма на доказателства; процесуалните аспекти на доказателствата са включени в Съдебния кодекс. Експертното разследване е само начин за предоставяне на доказателства и е регламентирано в Съдебния кодекс. Страните могат да поискат от съда да призове свидетели, но не могат да определят експерти по своя инициатива. Това може да направи само съдът.

Писмените доказателства имат доказателствена стойност и съдът трябва да зачита тяхното съдържание, но същото не важи за експертните доклади и становища. Ако докладът или становището са в противоречие с убеждението на съдията, той не е длъжен да ги следва (член 986 от Съдебния кодекс).

2.6 Има ли доказателствени средства, които се ползват с по-голяма доказателствена сила от други?

Съществува йерархия на регламентирани форми на доказателствата. Най-високо са поставени самопризнанията и изявленията под клетва. Писменият документ винаги е с приоритет над свидетелите и презумпциите. Нотариално заверените документи (актове) съставляват убедително доказателство между страните, както и по отношение на трети страни, докато признатите частни документи съставляват убедително доказателство между страните. Свидетелски показания и презумпции могат да се използват само ако документалните доказателства са непълни или ако не е възможно да се представят документални доказателства за задължението, което трябва да се докаже.

2.7 За доказването на определени факти, задължително ли е използването на определени доказателствени средства?

В зависимост от това дали фактът се категоризира като въпрос в обхвата на гражданското или търговското право, правните норми относно доказателствата са регулирани или нерегулирани. Според гражданското право нотариално заверен документ или частен документ трябва да бъдат изготвени за всички въпроси и сделки на стойност над 375 EUR (член 1341 от Гражданския кодекс). Само тези документи могат да служат като доказателство; свидетелски показания и презумпции не са допустими. При търговски дела, от друга страна, по принцип се допуска оспорването или допълването на съдържанието на документи с доказателства от свидетелски показания и презумпции.

2.8 По закон свидетелите длъжни ли са да дадат показания?

Не, разпитът на свидетели се извършва по искане на страните или се разпорежда служебно от съда (членове 915 – 916 от Съдебния кодекс).

2.9 В кои случаи те могат да откажат да свидетелстват?

Ако бъде призван свидетел, който твърди, че има валидни законови основания за отказ да даде показания, въпросът се поставя пред съда. Наред с други, задълженията на свидетеля за опазване на търговската тайна се считат за валидно основание (член 929 от Съдебния кодекс).

2.10 Може ли лице, което откаже да свидетелства, да бъде санкционирано или принудено да даде показания?

Лице, призвано като свидетел, е длъжно да се яви. Ако то не се яви, по искане на една от страните съдът може да го призове чрез призовка, връчена от съдебен пристав (член 925 от Съдебния кодекс). Съгласно наказателното право на лице, призвано за свидетел, което не се яви, може да бъде наложена глоба (член 926 от Съдебния кодекс).

2.11 Има ли категории лица, от които не може да бъдат снети показания?

Свидетелските показания са невалидни, ако са дадени от лице, което не е правоспособно да дава показания (член 961, параграф 1 от Съдебния кодекс).

Непълнолетни лица на възраст под петнадесет години не могат да бъдат разпитвани под клетва. Техните изявления могат да бъдат използвани само като информация (член 931, параграф 1 от Съдебния кодекс).

Непълнолетно лице, което има необходимите способности за преценка, може да бъде разпитано от съдията или от лице, определено от съдията, по всяко дело, което го засяга, по искане на самото непълнолетно лице или по нареждане на съда, въпреки че в последния случай непълнолетното лице може да откаже да бъде разпитано (член 931, параграфи 3 – 7 от Съдебния кодекс).

Преки роднини по низходяща линия не могат да бъдат разпитвани в случаите, когато техните преки роднини по възходяща линия имат противоположни интереси (член 931, параграф 2 от Съдебния кодекс).

2.12 Каква е ролята на съдията и страните при разпита на свидетел? При какви обстоятелства свидетел може да бъде разпитан чрез използването на видеоконферентна връзка или други технически средства?

Страните не могат да се обръщат директно към свидетеля, нито да го прекъсват, а трябва винаги да се обръщат към съдията (член 936 от Съдебния кодекс). Съдията може, служебно или по искане на някоя от страните, да постави всички въпроси на свидетеля, така че доказателствата да може да бъдат изяснени или допълнени (член 938 от Съдебния кодекс).

Непреките свидетелски показания са валидни; не съществуват законови разпоредби или правни принципи, които да са в противоречие с това. В допълнение, член 924 от Съдебния кодекс гласи, че е възможно съдия да вземе решение, в случай на свидетели, които не са в състояние да се явят лично, доказателства да бъдат събрани на мястото, където в действителност се намира свидетелят.

3 Преценка на доказателствата

3.1 Набавянето на доказателства по незаконосъобразен начин от страна по делото ограничава ли съда да ги вземе предвид при постановяването на решение?

В хода на производството не могат да бъдат използвани доказателства, получени неправомерно. Следователно при вземане на решение съдията трябва да пренебрегне такива доказателства. Доказателства, получени по начин, който представлява нарушение на неприкосновеността на личния живот, професионалната тайна или тайната на кореспонденцията, са незаконни и недопустими.

3.2 Показанията на страна по делото смятат ли се за доказателство?

Писмени документи, издадени от самата страна, не може да се използват като доказателства в полза на тази страна. Само в областта на търговското право фактура (която е била приета от клиента) в сделка за покупко-продажба може да се използва като доказателство от търговец в подкрепа на неговите твърдения, макар и да е документ, издаден от самия търговец. Правилно водени сметки могат да бъдат приети от съда като доказателство за сделките между търговци.

Самопризнания на някоя от страните съставляват изявление, направено пред съда от самата страна или от неин специално упълномощен представител. Те представляват убедително доказателство срещу лицето, което е направило самопризнания.

Последна актуализация: 18/11/2015

Версията на националния език на тази страница се поддържа от съответното звено за контакт към Европейската съдебна мрежа. Преводите са направени от Европейската комисия. Възможно е евентуални промени, въведени в оригинала от компетентните национални органи, все още да не са отразени в преводите. Нито ЕСМ, нито Европейската комисия поемат каквато и да е отговорност по отношение на информацията или данните,

които се съдържат или са споменати в този документ. Моля, посетете рубриката „Правна информация“, за да видите правилата за авторските права за държавата-членка, отговорна за тази страница.

Събиране на доказателства - България

1 Тежест на доказване

1.1 Какви са правилата във връзка с тежестта на доказване?

За да бъде признато от съда твърдяното от страната в процеса право, то трябва да бъде доказано от лицето, което се позовава на него с помощта на всички доказателствени средства, допустими и предвидени в закона. Това води до съществуването на една съвкупност от процесуални действия от различен вид, обособени в зависимост от съответната фаза на съдебния процес.

Чл. 153 ГПК постановява, че на доказване подлежат спорните факти от значение за решаване на делото и връзките между тях, като, според чл. 154, ал. I ГПК, всяка страна е длъжна да установи фактите, на които основава своите искания или възражения.

1.2 Съществуват ли правила, които освобождават някои факти от необходимостта да бъдат доказвани? В кои случаи? Възможно ли е да се обори определена правна презумпция чрез представяне на доказателства?

Според действащото законодателство не е необходимо да се доказват фактите, за които съществува установено от закона предположение. Оборване на такива предположения се допуска във всички случаи, освен когато закон забранява това /чл. 154, ал. II ГПК/.

Отделно от това не подлежат на доказване и общоизвестните и служебноизвестните на съда факти, за които съдът е длъжен да съобщи на страните /чл. 155 ГПК/.

В тази връзка съдът, в началото на съдебния процес следва да изготви доклад, в който следва да посочи кои обстоятелства се нуждаят от доказване, кои не се нуждаят от доказване, как се разпределя доказателствената тежест за подлежащите на доказване факти, както и да се произнесе с определение по доказателствените искания на страните и да допусне тези доказателства, които са относими, допустими и необходими /чл. 146 ГПК/.

1.3 До каква степен съдът трябва да е убеден в даден факт, за да го използва за обосноваване на решението си?

Фактите, на които страните се позовават в подкрепа на твърденията си, следва да бъдат доказани със съответните доказателствени средства, предвидени в закона, като при преценка на всяко доказателство съдът трябва да обсъди неговата конкретна тежест /например разликата между официален и частен документ/.

2 Събиране на доказателства

2.1 За събирането на доказателства винаги ли е необходимо искане от страна по делото или в някои случаи съдията може да събере доказателства по собствена инициатива?

Обикновено събирането на доказателства в процеса става на базата на подадена от съответната страна писмена молба или искане, изразено устно в съдебно заседание, съобразно правилата на диспозитивното начало.

Отделно от това, обаче, съдът може по свой почин да разпорежи събиране на някое доказателство, което е от съществено значение за спора.

В доказателственото си искане страната посочва фактите и средствата, чрез които те ще бъдат доказани.

В искането за допускане разпит на свидетел страната посочва за кои факти ще бъде разпитван, трите му имена и адреса, когато иска призоваването му.

В искането за допускане на обяснения на другата страна се формулират въпросите, на които тя да отговори.

В искането за допускане на експертиза се посочва в коя област са необходими специални знания, какъв е предметът и задачата на експертизата.

2.2 Какво следва, след като събирането на доказателства по искане на страна по делото бъде допуснато?

Когато съдът уважи съответното доказателствено искане, следва да постанови определение, като едновременно определя и срок за събиране на доказателството. Срокът започва да тече от съдебното заседание, в което той е определен, включително и за страната, която не се е явила /разбира се, трябва да бъде редовно призована/.

Чл. 131, ал. III ГПК и чл. 127, ал. II ГПК предвиждат, че още с подаване на исковата молба от ищеца и впоследствие с получаване отговора от страна на ответника страните следва да посочат доказателствата и конкретните обстоятелства, които ще доказват с тях и да представят всички писмени доказателства.

Според чл. 158 ГПК ако събирането на някое доказателство е съмнително или представлява особена трудност, съдът може да определи съответен срок за събирането му, след изтичането на който делото се гледа без него. При по-нататъшното разглеждане на делото доказателството може да бъде събрано, ако това не забавя производството.

2.3 В кои случаи съдът може да отхвърли искане на страна по делото за събиране на доказателства?

Исканията на страните за допускане на доказателства за факти, които нямат значение за делото, както и несвоевременните искания за допускане на доказателства, се отхвърлят от съда с определение. Когато за установяване на един факт страната сочи повече свидетели, съдът може да допусне само някои от тях. Останалите свидетели се допускат, ако призованите не установят спорния факт /чл. 159 ГПК/.

2.4 Какви са различните видове доказателствени средства?

Доказателствените средства, предвидени в ГПК, са:

свидетелски показания: уредени са в нормите на чл. 163 ГПК - чл. 174 ГПК,

обяснения на страните:

признаване на някой конкретен факт,

обяснения на конкретни въпроси

Уредени са в чл. 175 ГПК - чл. 177 ГПК,

писмени доказателства: уредени са съобразно разпоредбите на чл. 178 ГПК - чл. 194 ГПК:

официални документи,

частни документи.

Писмените документи могат да се представят от двете страни или да се изискват от съда. Могат да бъдат представени на хартиен носител, а при поискване на съда електронен документ освен като разпечатка, може да бъде представен и в електронен вид. При поискване от съда страната, приложила документа, следва да представи неговия оригинал - чл. 183 ГПК.

Обикновено документите се представят на български език, а в случай че се представят на чужд език, към тях следва да се приложи точен превод на български език, заверен от страната.

Според чл. 187 ГПК печатни материали се представят от страните, но когато съдът сам може да си ги достави без особена трудност, достатъчно е страната да посочи къде те са публикувани.

Съдът може да задължи страните или трети, неучаствуващи в делото лица да представят определени писмени доказателства. Според чл.чл. 190 и 192 ГПК всяка страна може да изисква това от съда и съдът преценява дали да допусне искането, с оглед всички доказателства по делото. За да

бъде поискано писмено доказателство от трето, неучастващо в делото лице, това трябва да стане с писмена молба, препис от която се връчва на третото лице.

Въпреки че е задължена да представи доказателства, страната може да откаже да стори това, в случай че съдържанието на документа се отнася до личния или семейния ѝ живот или това би довело до опозоряване или до наказателно преследване. В този случай, при определени хипотези тя може да бъде задължена да представи части от документа.

Законът предвижда също така и възможността страната да оспори писмен документ, представен от противната страна и това следва да стане най-късно с отговора на съответното действие, а ако документът е представен в съдебно заседание, оспорването следва да бъде направено най-късно до края на заседанието. В случай че другата страна заяви, че желае да се ползва от оспорения документ, съдът постановява да се извърши проверка на истинността му. Тежестта на доказване неистинността на документа пада върху страната, която го оспорва. Когато се оспорва истинността на частен документ, който не носи подписа на страната, която го оспорва, тежестта за доказване истинността му пада върху страната, която го е представила. След извършване на проверката съдът се произнася с определение дали оспорването е доказано и дали документът е истински или неистински. Това той може да стори и със самото решение /чл. 193 ГПК - чл. 194 ГПК/.

вещи лица: материята е уредена в чл. 195 ГПК - чл. 203 ГПК:

Вещите лица се назначават от съда по искане на страните или служебно. Срокът за предоставяне на изготвената от тях експертиза е една седмица преди датата на съдебното заседание, на което тя трябва да бъде приета.

При оспорване на заключението на съответното вещо лице съдът може да назначи друго или повече вещи лица. Предвидена е също и възможността за допълнително и повторно заключение.

оглед и освидетелстване: чл. 204 ГПК - чл. 206 ГПК.

По молба на страните или по своя преценка съдът може да назначи оглед на движими или недвижими вещи или освидетелстване на лица с участие или без участие на свидетели и вещи лица.

Огледът и освидетелстването са способи за събиране и проверка на доказателства. Те се извършват от целия състав на съда, от делегиран член на съда или от друг делегиран съд.

Съдът уведомява страните за мястото и времето на огледа. За извършения оглед се съставя протокол, в който се отразяват констатациите при огледа, обясненията на вещите лица и показанията на свидетелите, които са разпитани на мястото на огледа

2.5 Какви са начините за снемане на свидетелски показания и различават ли се те от средствата, използвани за снемане на експертни заключения? Какви са правилата във връзка с представянето на писмени доказателства и експертни заключения/становища на вещи лица?

Свидетелските показания се събират чрез разпит на свидетелите, като е недопустимо същите да бъдат представени в писмен вид. Заключенията на вещите лица се представят в писмен вид една седмица преди датата на съдебното заседание, след което се изслушват и приемат в открито съдебно заседание, при което на вещите лица могат да бъдат поставяни въпроси от съда и страните.

2.6 Има ли доказателствени средства, които се ползват с по-голяма доказателствена сила от други?

Няма разпоредба в процесуалния закон на Република България, която да постановява, че някои доказателства имат по-голяма доказателствена сила от други. Доказателствата се преценяват от съдията поотделно и в тяхната съвкупност към момента на преценка на доказаните факти по делото, които определят правното основание на претенцията.

2.7 За доказването на определени факти, задължително ли е използването на определени доказателствени средства?

В изчерпателно предвидените в закона случаи са допустими само писмени доказателства, например за установяване на правни сделки, за действителността на които законът изисква писмен акт. Свидетелски показания са недопустими в следните хипотези: опровергаване съдържанието на официален документ; установяване на обстоятелства, за доказването на които закон изисква писмен акт; установяване на договори на стойност по-голяма от 5 000 лв., освен ако са сключени между съпрузи или роднини по права линия, по сребрена линия до четвърта степен и по сватовство до втора степен включително; погасяване на установени с писмен акт парични задължения; установяване на писмени съглашения, в които страната, която иска свидетелите, е участвала, както и за тяхното изменение или отмяна; опровергаване съдържанието на изходящ от страната частен документ.

2.8 По закон свидетелите длъжни ли са да дадат показания?

Никой няма право да се отказва от свидетелстване, с изключение на лицата, за които изрично е предвидена тази възможност.

2.9 В кои случаи те могат да откажат да свидетелстват?

Освен пълномощниците на страните или медиаторите по спора, могат да откажат да свидетелстват роднините на страните по права линия, братя и сестри, по сватовство от първа степен, съпругът и бившият съпруг, както и лицето, с което страната е във фактическо съжителство /чл. 166 от ГПК/. Показанията на заинтересованите лица се преценяват от съда с оглед всички други данни по делото, като се има пред вид и тяхната заинтересованост от спора.

2.10 Може ли лице, което откаже да свидетелства, да бъде санкционирано или принудено да даде показания?

Според чл. 163 ГПК свидетелят е длъжен да се яви пред съда за да даде показания, като свидетел, който отказва да даде показания или да отговори на отделни въпроси, е длъжен да посочи причините за това писмено и да ги удостовери преди заседанието, на което ще бъде разпитан от съда. /чл. 167 ГПК/ В противен случай следва имуществена санкция, като съдът може и да постанови принудителното довеждане на свидетеля от органите на съдебна полиция.

2.11 Има ли категории лица, от които не може да бъдат снети показания?

Всички лица, освен изброените в т.6 Б/, могат да бъдат свидетели, дори да се недееспособни или заинтересувани от изхода на спора. Недееспособността или заинтересоваността на свидетеля се вземат предвид от съда при преценката на свидетелските показания.

2.12 Каква е ролята на съдията и страните при разпита на свидетел? При какви обстоятелства свидетел може да бъде разпитан чрез използването на видеоконферентна връзка или други технически средства?

Свидетелите се допускат по искане на страните или служебно от съда. Свидетелят се призовава на адреса, посочен от страната, а ако това не може да стане, съдът определя срок за посочване на друг адрес.

След като са редовно призовани и се явят в съдебно заседание, всеки от тях се разпитва поотделно в присъствието на страните. Може да бъде извършен и преразпит на същия свидетел. Съдът преценява неговите показания заедно с всички други събрани по делото доказателства, като, според чл. 170 ГПК, преди разпита свидетелите следва да бъдат предупредени за отговорността им пред закона в случай на лъжесвидетелстване и следва да бъдат снети личните им данни. При наличие на важна причина разпитът на свидетеля може да се проведе и преди определения за заседанието ден, както и извън помещението на съда. За този разпит се призовават страните. В ГПК не е регламентиран разпит на свидетели чрез видеоконферентна връзка или с друго техническо средство. Единствено когато се налага събиране на доказателства вън от района на съда, той може да делегира събирането им на местния районен съд /чл. 25 ГПК/.

3 Преценка на доказателствата

3.1 Набавянето на доказателства по незаконосъобразен начин от страна по делото ограничава ли съда да ги вземе предвид при постановяването на решение?

Когато някое доказателство не е събрано по допустимия от закона начин или по реда на оспорване на писмени доказателства определен документ е признат за неистински, съдът не обсъжда това доказателство при постановяване на съдебния акт. То може да се изключи от доказателствата по делото. По същия начин се постъпва, когато се установи, че някое представено доказателство е неотнормено към предмета на спора.

3.2 Показанията на страна по делото смятат ли се за доказателство?

Изявлението на страната може да бъде прието като доказателство, само ако е дадено по реда на чл. 176 ГПК - когато съдът е разпоредил страната да се яви лично, за да даде обяснения за обстоятелствата по делото.

Последна актуализация: 28/03/2017

Версията на националния език на тази страница се поддържа от съответното звено за контакт към Европейската съдебна мрежа. Преводите са направени от Европейската комисия. Възможно е евентуални промени, въведени в оригинала от компетентните национални органи, все още да не са отразени в преводите. Нито ЕСМ, нито Европейската комисия поемат каквато и да е отговорност по отношение на информацията или данните, които се съдържат или са споменати в този документ. Моля, посетете рубриката „Правна информация“, за да видите правилата за авторските права за държавата-членка, отговорна за тази страница.

Събиране на доказателства - Чешка република

1 Тежест на доказване

1.1 Какви са правилата във връзка с тежестта на доказване?

Тежестта на доказване произтича от „тежестта на твърдението“, която по същество се определя от правната уредба, въз основа на която дадено право трябва да бъде упражнено пред съд; по-специално тя представлява съвкупност от факти, които трябва да бъдат потвърдени в конкретния случай. Гражданският процесуален кодекс предвижда, че всяка страна трябва да докаже своите твърдения, като посочи съответните доказателства — това задължение е известно като „тежест на доказване“. По общо правило всички лица, които твърдят факт, свързан с конкретен случай, носят тежестта да докажат твърдяното.

Всички страни по делото са обвързани от задълженията относно тежестта на твърдение и доказване според обхвата на техните искания. Ако твърденията от дадена страна факти и предложените доказателства са непълни, съдът е длъжен да уведоми страната за това.

Ако съдът счита, че твърденията от някоя от страните факти в спорно производство не са доказани, той е задължен да уведоми тази страна, че трябва да представи доказателства в подкрепа на всички искания, и че ако тя не изпълни това задължение, може да загуби делото. Съдът обаче е задължен да уведомява страната за това само по време на заседанието, но не и в съдебните документи, изпратени на страните (например в призовка).

1.2 Съществуват ли правила, които освобождават някои факти от необходимостта да бъдат доказвани? В кои случаи? Възможно ли е да се обори определена правна презумпция чрез представяне на доказателства?

Не е необходимо да бъдат представяни доказателства за факти, които са общоизвестни (т.е. факти, известни на голяма група хора на конкретно място и в конкретно време) или са известни на съда в резултат на неговите дейности, както и законодателство, което е публикувано или оповестено в Сборника със закони на Чешката република. Съдът може да се запознае с чуждестранно право, като извърши собствено проучване, чрез становище, изготвено от Министерството на правосъдието по искане на съда, чрез експертно становище или въз основа на искане съгласно международни договори. Всички тези факти могат да бъдат оборени като се предложат доказателства.

В закона може да се предвижда презумпция за определени категории факти. Презумпциите могат да бъдат оборими — при които се допускат доказателства за противното, а по изключение — необорими, при които не се допускат доказателства за противното. В случай на оборима презумпция съдът приема, че тя е доказана, ако нито една от страните не предлага доказателства за оборването ѝ, с които да докаже, че фактът не съществува. При някои оборими презумпции оборването може да се извършва само в законоустановен срок.

Съдът е обвързан от решенията на компетентните органи относно извършено престъпление, нарушение или друго административно нарушение, което е наказуемо по силата на специални разпоредби, както и от решения, отнасящи се до самоличността на извършителя. Съдът е обвързан и от решенията относно личния статут. Съдът обаче не е обвързан от решение за извършено престъпление или от решение, отнасящо се до самоличността на извършителя, ако решението е постановено в рамките на производство на място. Съдът не е обвързан по отношение на други присъди по силата на решение по наказателно производство или решенията относно административни нарушения.

Особен вид оборима презумпция са факти, с които се твърди, че дадена страна е била, пряко или непряко, обект на дискриминация, основана на пол, раса, вяра или други обстоятелства. В този случай тежестта на доказване се носи от ответната страна, която трябва да докаже, че страната не е била подложена на дискриминация.

Инструменти, издадени от съдилищата в Чешката република или други държавни органи в обхвата на тяхната компетентност, и инструменти, обявени за публични от законодателството, потвърждават, че представляват разпоредба или изявление на органа, който е издал инструмента (освен ако не е доказано противното), както и потвърждават достоверността на фактите, които са удостоверени или потвърдени в тях. Когато фактите са доказани чрез публичен инструмент, тежестта на доказване се носи от страната, която желае да опровергае автентичността на тези инструменти. Обратно, когато се използват частни инструменти, тежестта на доказване се носи от страната, която се позовава на тях. Ако дадена страна обоснове своите искания с частен инструмент и ответната страна оспорва неговата автентичност или точност, тежестта на доказване се връща към страната по спора, която е предложила това доказателство и която в този случай трябва да обоснове исканията си по друг начин. По правило не е необходимо да се доказват идентични искания на страните, а съдът ги приема като свои констатации.

1.3 До каква степен съдът трябва да е убеден в даден факт, за да го използва за обосноваване на решението си?

В съдебното производство се прилага принципът на свободна преценка на доказателствата, т.е. законът не предвижда точни граници, които определят кога съдът трябва да приеме даден факт като доказан или недоказан. Гражданският процесуален кодекс предвижда, че „съдът преценява доказателствата по свое усмотрение, всяко отделно доказателство се преценява поотделно, а всички доказателства се преценяват в общия им контекст; съдът надлежно отчита всичко констатирано в рамките на производството, включително фактите, представени от страните“. Съдът постановява решение въз основа на своите констатации. Констатациите представляват положение, по отношение на което няма разумни или основателни съмнения.

По принцип, ако съображенията при преценката на доказателствата водят до заключението, че достоверността на исканията не може да бъде потвърдена или отхвърлена, решението ще бъде неблагоприятно за страната, която трябва да докаже достоверността на своите искания.

2 Събиране на доказателства

За събирането на доказателства винаги ли е необходимо искане от страна по делото или в някои случаи съдията може да събере доказателства по собствена инициатива?

Общият принцип в рамките на спорните производства е, че съдът събира само доказателствата, предложени от страните. Съдът обаче може да реши да не събира определени доказателства — обикновено ако счита, че въпросният факт трябва да бъде доказан. Съдът може да събира и други доказателства, освен предложените от страните, в случаите когато това е необходимо, за да се установят фактите, и ако това следва от същността на делото. Ако страните не определят доказателствата, необходими за обосноваване на техните искания, съдът основава своята преценка на фактите въз основа на доказателствата, които са събрани. Съдът може също така да приеме идентични искания на страните като свои констатации.

Обратно, при безспорни производства, т.е. при въпроси, по които образуването на производството може да бъде иницирано служебно от съда, както и при някои други производства, съдът е длъжен да събере доказателства, необходими за установяване на фактите, които да бъдат различни от предложените от страните.

Какво следва, след като събирането на доказателства по искане на страна по делото бъде допуснато?

Съдът събира доказателства по време на заседанията. Ако е практично, доказателствата може да бъде помолен да събере друг съд или председателстващият съдия, с мандата на съдебния състав, който може да събере доказателствата извън съдебното заседание (това зависи от вида на доказателствата и т.н.). При събирането на доказателствата страните имат правото да бъдат представлявани. Резултатите от събирането на доказателства трябва да се съобщават винаги след края на заседанието. Страните имат правото да коментират всяка част от събраните доказателства.

2.1 В кои случаи съдът може да отхвърли искане на страна по делото за събиране на доказателства?

Съдът решава кои доказателства ще се събират. Решението на съда да не се събират конкретни предложени доказателства, трябва да бъде надлежно обосновано. По принцип съдът няма да събира доказателства, които според него няма да помогнат за разясняването на делото (т.е. да предотврати излишното събиране на доказателства), нито ще събира доказателства, които биха изисквали разноси, непропорционални на размера на искането, което е предмет на спора, или ако размерът на искането изобщо не може да бъде определен. За да може съдът ясно да прецени какви доказателства трябва да събере, страните са задължени да предложат конкретни доказателства, т.е. да уточнят имената на свидетелите и друга лична информация, както и да посочат исканията, по отношение на които ще свидетелства предложеният свидетел; страните също така са задължени да посочат писмени доказателства или да определят обхвата на даден въпрос, който вещото лице трябва да разгледа в експертно становище.

2.2 Какви са различните видове доказателствени средства?

Като доказателства могат да бъдат използвани всички средства, които могат да бъдат използвани за определяне на фактите по делото. Те включват по-специално разпита на свидетелите, експертните становища, доклади и становища на органи, физически и юридически лица, нотариални документи и документи на длъжностни лица по изпълнението, както и други инструменти, проучването и разпита на страните.

2.3 Какви са начините за снемане на свидетелски показания и различават ли се те от средствата, използвани за снемане на експертни заключения? Какви са правилата във връзка с представянето на писмени доказателства и експертни заключения/становища на вещи лица?

Всяко физическо лице, което не е страна по производството, е задължено да се яви в съда, ако е призовано и трябва да даде показания като свидетел. Свидетелят дава показания за това, което е преживял или наблюдавал. Той трябва да казва истината, без да прикрива нищо.

Свидетелите могат да откажат да свидетелстват само в случаите, когато това ще доведе до риск от подвеждане под наказателна отговорност за тях или за близки на тях лица; съдът решава дали причините за отказа да се свидетелства са основателни. В началото на разпита трябва да се определи самоличността на свидетеля, заедно с обстоятелствата, които могат да засегнат неговата надеждност. Свидетелите следва също така да бъдат уведомени за значението на техните показания, за техните права и задължения и за наказателноправните последици от неверни показания. Председателстващият съдия иска от всички свидетели да опишат всичко, което знаят за предмета на разпита. След това съдията задава въпроси, необходими за допълване и разясняване на показанията им. Въпроси могат да бъдат задавани и от членовете на съдебния състав, а с разрешението на председателстващия съдия — и от страните и вещите лица.

Представянето на доказателства чрез вещи лица е различно главно поради факта, че в повечето случаи вещите лица изготвят писмено експертно становище, след което обикновено представят устни коментари по становището. Събирането на доказателства чрез експертно становище е възможно в случаите, когато е необходимо да се оценят обстоятелствата, които изискват експертни знания. Експертното становище се състои от три части: констатацията, в която вещото лице описва обстоятелствата, които е разгледало; становището, което съдържа експертната оценка (заключение на вещото лице), и съображенията на вещото лице. По правило вещите лица разглеждат конкретни, определени от съда въпроси, освен когато становището се подчинява на задължителни изисквания (особено в областта на дружественото право). Вещите лица се назначават от съда, който ги избира от регистър на вещите лица и устните преводачи (който се води от окръжните съдилища). Вещите лица имат право на финансово обезщетение за подготвянето на експертната оценка или експертното становище, ако това е предвидено от съответното законодателство.

Председателстващият съдия може да разпорежи дадена страна или друго лице да се яви пред вещо лице, да му предостави необходимите вещи, да му даде необходимите разяснения, да премине медицински преглед или кръвен тест или да направи, или да понесе нещо, ако това е необходимо за представянето на експертното становище.

Експертно становище може да бъде представено от страна по производството. Ако дадено експертно становище, представено от страна по производството, съдържа всички законови елементи и включва съображението на вещото лице, в което се заявява, че то е запознато с последиците от изготвянето на преднамерено невярно експертно становище, доказателствата се събират, както когато експертното становище е поискано от съда. Съдът допуска дадено вещо лице, което е ангажирано от едната от страните, да изготви експертно становище, да се запознае с делото или да се запознае по друг начин с необходимата му информация за изготвяне на експертното становище.

Свидетелите дават показания по факти, които са забелязали пряко, докато вещите лица изразяват мнение само в области, в които оценката на фактите зависи от експертните познания. Заключениеята, до които достига вещото лице, не подлежат на оценка от съда по отношение на тяхната правилност; съдът оценява убедителността на становището по отношение на неговата изчерпателност във връзка с определените изисквания, вътрешната съгласуваност и съответствието с другите събрани доказателства.

Писмени доказателства се събират по такъв начин, че документът или част от него да се четат на глас, или съдържанието да се съобщава по време на заседанието от председателстващия съдия. Председателстващият съдия може да поиска от дадена страна, притежаваща инструмент, необходим като доказателство, да представи този инструмент или може да получи този инструмент от друг съд, орган или юридическо лице.

2.4 Има ли доказателствени средства, които се ползват с по-голяма доказателствена сила от други?

Няма предпочитания по отношение на прилаганите методи, въпреки че някои доказателствени средства могат да се прилагат само след като събирането на законови доказателства стане невъзможно (по правило различни актове в задължителна писмена форма — само ако те са

например унищожени, доказателствата могат да бъдат събрани с други средства, например чрез разпит на свидетели). Събирането на доказателства чрез разпит на страна по делото относно нейните искания може да бъде разпоредено в спорни дела само ако въпросният факт не може да бъде доказан чрез други средства (с изключение на съгласие за разпит). Следователно другите доказателства имат предимство.

2.5 За доказването на определени факти, задължително ли е използването на определени доказателствени средства?

В някои случаи в закона може да се предвижда кои доказателства трябва да бъдат събрани; това зависи от конкретния спор (например в производство относно разрешение за сключване на брак трябва да бъдат разпитани и двете сгодени лица).

Някои факти могат да бъдат доказани по определен начин, например заповед за менителница или чек могат да бъдат издадени само след изготвянето на оригиналната менителница, решение за откупуване на менителницата или друг инструмент; изпълнителен лист може да бъде изпълнен само срещу представянето на решение с изпълнителна сила или изпълнително основание и т.н.).

За установяването на определени задължения или *вещни* права (особено във връзка със собственост), законът изисква писмен договор — следователно методът за представяне на доказателства произтича от това изискване.

2.6 По закон свидетелите длъжни ли са да дадат показания?

Да, всички лица са задължени по закон да се явят пред съда като свидетели, ако бъдат призовани, и да свидетелстват; те не могат да бъдат представлявани от друго лице. Свидетели, които изпълняват своето задължение да свидетелстват, имат право на „надбавка за свидетели“ (възстановяване на парични разноси и пропуснати ползи).

2.7 В кои случаи те могат да откажат да свидетелстват?

Свидетелите могат да откажат да свидетелстват в случаите, когато тези показания биха изложили на риск от подвеждане под наказателна отговорност свидетеля или близки на него лица; съдът решава дали причините за отказа да се свидетелства са основателни. Съдът трябва също така да зачита законовото задължение на свидетелите да спазват поверителността на класифицирана информация, защитена със специален закон, и други задължения за поверителност, предвидени в закона или признати от държавата (например фактите, посочени в здравната документация на пациент — „медицинска тайна“; „банкови тайни“, и т.н.). В тези случаи дадено лице може да бъде разпитано само ако разпитваният е бил освободен от това задължение от компетентния орган или от лицето, в чийто интерес съществува това задължение.

2.8 Може ли лице, което откаже да свидетелства, да бъде санкционирано или принудено да даде показания?

Изпълнението на задължението на свидетеля може да бъде наложено, като лицето бъде доведено пред съда от полицията на Чешката република или в краен случай чрез налагане на глоба.

2.9 Има ли категории лица, от които не може да бъдат снети показания?

По принцип не съществуват категории лица, които не са длъжни да дават показания; има обаче видове факти, за които определени лица не могат да свидетелстват (вж. въпрос 2.9).

2.10 Каква е ролята на съдията и страните при разпита на свидетел? При какви обстоятелства свидетел може да бъде разпитан чрез използването на видеоконферентна връзка или други технически средства?

Правото да разпитва свидетел и да води разпита има само съдията (председателстващият съдия). Другите членове на съдебния състав и другите страни или вещи лица могат да задават на свидетеля допълнителни въпроси само с разрешението на председателстващия съдия; този съдия може да не допусне конкретен въпрос, който например е насочващ, има за цел да обърка, или въпрос, който е неподходящ или непрактичен. Използването на съвременни технологии (включително видеоконферентна връзка), позволяващи разпит от разстояние, понастоящем е разрешено в съдилищата, които разполагат с необходимото техническо оборудване.

3 Преценка на доказателствата

3.1 Набавянето на доказателства по незаконосъобразен начин от страна по делото ограничава ли съда да ги вземе предвид при постановяването на решение?

Да. Ако за да докаже своите искания, дадена страна предложи доказателства, които са събрани или осигурени от страната в нарушение на общозадължителното законодателство, и събирането, или осигуряването на доказателствата е довело до нарушаване на правата на друго физическо или юридическо лице, съдът не взема под внимание тези доказателства поради тяхната недопустимост.

3.2 Показанията на страна по делото смятат ли се за доказателство?

Съдът може да разпореди доказателствата да бъдат събрани чрез разпит на страните, ако въпросният факт не може да бъде доказан по друг начин и ако страната, която ще бъде разпитана, е съгласна с това. Това правило не се прилага в безспорни производства, т.е. производства, чието образуване може да бъде иницирано служебно от съда (вж. точка 2.1), и в бракоразводни дела, или производства по прекратяване, недействителност или несъществуване на партньорство. За доказателство се приема единствено разпитът на страните, който съдът е разпоредил отделно като процесуално доказателство с цел доказване на твърдените факти.

Последна актуализация: 13/11/2018

Версията на националния език на тази страница се поддържа от съответното звено за контакт към Европейската съдебна мрежа. Преводите са направени от Европейската комисия. Възможно е евентуални промени, въведени в оригинала от компетентните национални органи, все още да не са отразени в преводите. Нито ЕСМ, нито Европейската комисия поемат каквато и да е отговорност по отношение на информацията или данните, които се съдържат или са споменати в този документ. Моля, посетете рубриката „Правна информация“, за да видите правилата за авторските права за държавата-членка, отговорна за тази страница.

Събиране на доказателства - Ирландия

1 Тежест на доказване

1.1 Какви са правилата във връзка с тежестта на доказване?

Тежестта на доказване на конкретно искане обикновено се носи от страната, която прави твърдението или искането. Така например, когато е предявен иск за вреди, претърпени поради небрежност, тежестта на доказване на небрежност се носи от ищеца, а тежестта на доказване на съпричиняване се носи от ответника. По принцип доказването на фактите, необходими за да се установи основанието за иска, ще се носи от ищеца, докато за представянето на доказателства за защита срещу иска отговорност се носи от ответника, а ако ответникът предяви насрещен иск, той ще носи тежестта на доказване по отношение на този иск. Понякога обаче определено законово изискване поставя тежестта на доказване върху ответника. Например при искове за незаконно уволнение тежестта на доказване пада върху работодателя, призован като ответник, т.е. работодателят трябва да докаже, че е имало сериозни основания, обосноваващи уволнението [вж. [Закон за незаконните уволнения от 1977 г.](#), изменен].

1.2 Съществуват ли правила, които освобождават някои факти от необходимостта да бъдат доказвани? В кои случаи? Възможно ли е да се обори определена правна презумпция чрез представяне на доказателства?

Не е необходимо да се доказват факти, които са признати. Съдиите могат да се позовават на общите си познания или да вземат предвид факти, които са ясно установени или добре познати, или са част от общоизвестна информация, поради което за тези факти не са необходими

доказателства. Законът установява определени презумпции, които могат да бъдат оборени с доказателства. Това включва презумпции относно бащинството, действителността на брака, умствените способности на възрастни хора и презумпцията за смърт, когато никой не е виждал дадено лице или не е чувал нищо за него повече от 7 години, въпреки че са били направени всички необходими разследвания. Правилото за *res ipsa loquitur* се прилага, когато се прави презумпция за небрежност при обстоятелства, при които е доказано, че към момента на настъпване на нещастния случай причината за него е била под контрола на ответника или на негови служители или представители, а нещастният случай е такъв, че не би настъпил при нормален ход на събитията, ако лицата, които са осъществявали контрола, са полагали дължимата грижа. Когато се прави позоваване на максимата *res ipsa loquitur*, това обръща или прехвърля тежестта на доказване върху ответника и той трябва да докаже, че не е проявил небрежност. Тежестта на доказване на причинно-следствена връзка обаче продължава да се носи от ищеца. Следва да се отбележи, че не е необходимо доктрината *res ipsa loquitur* да е упомената или изложена в иска на ищеца, за може той да се позове на нея по време на заседанието по делото, ако фактите сочат, че доктрината е ясно приложима.

1.3 До каква степен съдът трябва да е убеден в даден факт, за да го използва за обосноваване на решението си?

В рамките на гражданско дело страната ще спечели по даден въпрос, ако представи убедителни за съда доказателства във връзка с този въпрос при прилагане на принципа за баланс на вероятностите. Ето защо, ако страната не убеди съда, че нейната версия на събитията е по-вероятна от тази на нейния опонент, тя ще загуби делото. Това е гъвкав механизъм, като при определени дела съдилищата по принцип ще изискват повече доказателства, като например дела с обвинение в измама, поради сериозността на твърдението.

2 Събиране на доказателства

2.1 За събирането на доказателства винаги ли е необходимо искане от страна по делото или в някои случаи съдията може да събере доказателства по собствена инициатива?

В гражданското производство доказателства се събират чрез представяне на документи, оповестяване и свидетелски показания.

Представяне на документи: При дела пред Висшия съд (*High Court*) за представянето на документи е необходимо едната страна да подаде до другата страна молба в писмен вид, с която да поиска доброволно представяне на документи. Съдът ще разпорежи представяне на документи само, ако другата страна не е представила или е отказала да представи документите доброволно, или е пренебрегнала искането за тяхното представяне [вж. [Правилник на върховните съдилища](#), наредба 31, правило 12, изменен]. Всяко поискано представяне на документи трябва да бъде релевантно и необходимо за установяването на фактите, които са предмет на иска. Възможно е да се поиска представянето на документи от лице, което не е страна по делото.

Оповестяване: Всяка страна по дело за телесни повреди, трябва да оповести на другата страна, без да е необходимо да се подава молба до съда, всички медицински заключения, изготвени от вещи лица, които ще бъдат призовани като свидетели, за да дадат показания по време на процеса [вж. [Правилник на върховните съдилища](#), наредба 39, правило 46, изменен]. Двете страни трябва също така да обменят списъци с имената и адресите на всички свидетели, които възнамеряват да призават, като ищецът трябва да предостави пълно изложение на всички специални обезщетения или извънредни разходи, свързани със загубата или нараняването, предмет на иска.

Свидетели: Страните не се нуждаят от разрешението на съда, за да приведат свидетелски показания в подкрепа на твърденията си, освен в производствата, включени в Списъка с търговски дела на Висшия съд; при последните страната, която желае да се позове на свидетелски показания, трябва да представи писмено изявление на свидетеля, подписано от него, в което са изложени неговите показания, след което трябва да призове свидетеля да даде устни показания по време на процеса. Ако страната не представи писмено изявление на свидетеля преди процеса по делото от въпросния Списък, тя не може да призове свидетеля без разрешението на съда. Съдът също така разполага с широки правомощия да осъществява контрол за допустимост на доказателствата и може да изключва доказателства, които при други обстоятелства биха били допустими, или да ограничава кръстосания разпит на свидетеля. При определени обстоятелства страните могат да подават и молба за съдебно разпореждане, което да позволи събирането на свидетелски показания под клетва преди заседанието по делото, като събирането им се извършва от назначено от съда лице. Като цяло задачата на съдията е да разгледа всички доказателства, които са приведени от страните, а не да участва в издирването на факти. Обикновено съдията няма право да призовава свидетел без съгласието на страните, въпреки че може да го направи при дела за гражданско неуважение или при определени производства за предприемане на мерки за закрила на дете. Съдията има също така правото да призове повторно свидетел, който преди това е бил призован от някоя страна.

Вещи лица: По принцип страните не се нуждаят от разрешение на съда, за да приведат доказателства чрез вещи лица в подкрепа на твърденията си. Когато ще бъдат привеждани доказателства чрез вещи лица, страните трябва да обменят всички експертни заключения преди началото на процеса. В производствата, включени в Списъка с търговски дела на Висшия съд, в досъдебното производство съдията може да разпорежи на всички вещи лица да обменят информация помежду си с цел да посочат въпросите, по отношение на които възнамеряват да дадат показания, да се постигне съгласие относно доказателствата, които възнамеряват да представят по тези въпроси, и да се разгледа всеки въпрос, който съдията може да им посочи за разглеждане. Съдът може да разпорежи на такива вещи лица да изготвят меморандум, който съвместно да представят на секретаря и да предадат на страните, и в който ще се съдържат резултатите от техните срещи и консултации. Резултатите от консултациите на вещите лица не са обвързващи за страните [вж. [Правилник на върховните съдилища](#), наредба 63A, правило 6, параграф 1, точка ix)].

Съдът може служебно да назначи вещо лице като оценител, който да помага на съда във връзка с въпроса, предмет на делото. Съдът може да разпорежи на оценителя да изготви доклад, копия от който се предоставят на страните, и да присъства на процеса, за да консултира или оказва съдействие на съда.

2.2 Какво следва, след като събирането на доказателства по искане на страна по делото бъде допуснато?

Представяне на документи: Разпореждане за представяне на документи ще бъде издадено от съда само когато страната, от която се иска да представи документи, не ги е представила, отказала е да ги представи или е пропуснала да ги представи доброволно. Ето защо, ако съдът разпорежи представяне на документи, обикновено разноските по подаването на молбата се заплащат от страната, поискала представянето. Ако на страна по делото бъде разпоредено да представи определени документи, с които тя разполага или които притежава, тя трябва да предостави копия от тези документи на другата страна. Разпореждането за представяне на документи се изпълнява чрез изготвяне на клетвена декларация за представянето на документите, към която се прилагат съответните документи във вид на веществени доказателства. Неизпълнението на разпореждането за представяне на документи може да доведе до отхвърляне на иска или на тезата на защитата, което има за цел да се гарантира, че страните по спора спазват разпорежданията за представяне на документи.

Свидетели: Страните не се нуждаят от разрешението на съда, за да приведат свидетелски показания в подкрепа на твърденията си. Ако съдът разпорежи свидетелските показания да бъдат снети под клетва, свидетелят дава показания устно пред назначен от съда разпитващ. Разпитът се провежда по същия начин, както по време на процес, като има реална възможност за кръстосан разпит на свидетеля, и се изготвя протокол на дадените показания.

Вещи лица: По принцип страните не се нуждаят от разрешение на съда, за да приведат доказателства чрез вещи лица в подкрепа на твърденията си. Вещите лица могат да подготвят писмени заключения, в които излагат направените от тях констатации и представят своето безпристрастно,

експертно становище. Когато се изготвят експертни становища, те следва да бъдат обменени преди началото на процеса. Първостепенното задължение на вещото лице е към съда, а не към някоя от страните в производството, въпреки че вещото лице ще получи заплащането си от страната, която му възлага задачата.

2.3 В кои случаи съдът може да отхвърли искане на страна по делото за събиране на доказателства?

Съдът може да отхвърли молба, подадена от страна, която иска да събере или приведе конкретни доказателства, ако той счита, че доказателствата са ирелевантни, излишни или недопустими. Съгласно „правилото на най-доброто доказателство“ трябва да бъде приведено най-ефикасното и най-прякото доказателство за даден факт, а ако такова не е налично, неговата липса трябва да бъде взета под внимание. Например най-доброто доказателство относно съдържанието на конкретно писмо е представянето на самото писмо, а не даването на устни показания за съдържанието. По принцип всички доказателства, които са релевантни за някои от въпросните факти, са допустими. Въпреки това определени доказателствени средства са недопустими, като например свързаните с професионалната тайна (например доказателства от поверителната комуникация между клиент и адвокат). Ето защо съдията ще вземе решение относно допустимостта на доказателствата за всеки отделен случай.

2.4 Какви са различните видове доказателствени средства?

Фактите могат да бъдат доказани чрез доказателства, чрез презумпции и изводи, направени въз основа на доказателствата, като съдът може да вземе предвид и конкретни общоизвестни факти. Видовете доказателствени средства, които може да се използват в гражданското производство, са свидетелски показания, документи и веществени доказателства. Документите могат да включват документи на хартиен носител, компютърни записи, снимки, видеозаписи и звукозаписи.

2.5 Какви са начините за снемане на свидетелски показания и различават ли се те от средствата, използвани за снемане на експертни заключения? Какви са правилата във връзка с представянето на писмени доказателства и експертни заключения/становища на вещи лица?

По принцип свидетелите дават показания устно по време на процеса, като от тях се иска да потвърдят истинността и прецизността на своите показания.

Вещите лица представят показанията си под формата на писмени заключения, освен ако съдът разпорежи друго. В експертното заключение те трябва да изложат своите заключения, фактите и предположенията, на които се основава то, както и същността на заданието на вещото лице. Съдът ще реши дали е необходимо вещото лице да присъства и по време на процеса, за да даде устни показания.

2.6 Има ли доказателствени средства, които се ползват с по-голяма доказателствена сила от други?

Съдът разполага с голяма свобода на преценка по отношение на тежестта или надеждността, която следва да се придаде на всяко едно доказателство. Така например, макар че в гражданското производство могат да се допускат доказателства, основани на слухове, те често имат по-малка тежест от показанията на преките очевидци, особено когато лицето, направило изявлението, е можело да бъде призовано да даде лично показание.

Определени документи и записи се приемат за автентични. Например записите в регистрите на предприятията и публичните органи се приемат за автентични, ако са удостоверени като такива от служител на предприятието или публичния орган, а различни видове официални документи (като законодателство, подзаконовни нормативни актове, разпоредби, договори и съдебни документи) могат да бъдат доказани чрез печатни или заверени копия без каквито и да било допълнителни доказателства.

2.7 За доказването на определени факти, задължително ли е използването на определени доказателствени средства?

Определени сделки трябва да бъдат сключвани в писмена форма, поради което за доказването на такива сделки се изискват писмени доказателства. Пример за такава сделка е договарянето за продажбата на земя.

2.8 По закон свидетелите длъжни ли са да дадат показания?

По правило, ако свидетелят е дееспособен, той може да бъде задължен да се яви в съда и да даде показания. Страна, която желае да гарантира присъствието на даден свидетел на процеса, изготвя писмена призовка, с която от свидетеля се изисква да присъства в съда, за да даде показания. След като бъде издадена от съда и бъде редовно връчена, призовката задължава свидетеля да присъства на заседанието. Лице, което не се яви в отговор на призовката за свидетел, отговаря за неуважение към съда.

2.9 В кои случаи те могат да откажат да свидетелстват?

Общото правило, че дееспособните свидетели могат да бъдат задължени да свидетелстват, не се прилага по отношение на чуждестранни държавни глави и техните домакинства, чуждестранни дипломатически представители и консулски служители, представителите на определени международни организации и съдии и съдебни заседатели, що се отнася до дейността им в това им служебно качество. Съпрузи/ги и роднини на страните могат да бъдат задължени да дадат показания в гражданското производство. Свидетелят е задължен да отговори на поставените му въпроси, освен когато това би нарушило правото му да не дава показания срещу самия себе си. С други думи, свидетелят е задължен да отговори на поставения му въпрос, освен когато може да прецени, че са налице разумни основания да се опасява, че отговорът му ще го уличи в извършване на престъпление.

Свидетели, от които по принцип може да се изиска да дадат показания, все пак имат право да откажат да представят определени документи за проверка, както и да откажат да отговорят на определени въпроси въз основа на т. нар. привилегии. Основните видове привилегии са поверителността на комуникацията между адвокат и неговият повереник, комуникацията от типа „без да се засяга“ и посоченото по-горе право да не се дават показания, уличаващи в престъпление лицето, което ги дава.

Отказ да се представят доказателства е възможен и на основание имунитет, който е в обществен интерес, ако представянето на доказателствата би било в противоречие с обществения интерес. Доказателствата, които могат да бъдат обхванати от имунитет, включват доказателства, свързани с националната сигурност, дипломатическите отношения, действията на държавното правителство, благоденствието на деца, разследването на престъпления и защитата на информатори. Освен това журналистите не са длъжни да разкриват своите източници, освен ако разкриването е необходимо в интерес на правосъдието или националната сигурност или за предотвратяване на безредици или престъпление.

2.10 Може ли лице, което откаже да свидетелства, да бъде санкционирано или принудено да даде показания?

Свидетел, който отказва да даде показания, след като е бил призован с призовка за свидетел, може да бъде осъден на лишаване от свобода за неуважение към съда, до излежаване на присъдата, или може да му бъде наложена глоба. Неизпълнението на призовката за свидетел е всъщност неизпълнение на съдебно разпореждане, поради което всеки отказ да се свидетелства може да се приеме за неуважение към съда.

2.11 Има ли категории лица, от които не може да бъдат снети показания?

Възрастните лица са недееспособни да дават показания в гражданското производство, ако не са способни да разберат клетвата или са неспособни да дадат смислени показания. Дете свидетел не може да дава показания, ако не разбира задължението да казва истината или не проявява разбиране в достатъчна степен, която да обоснове изслушването на неговите показания, поради което решението по този въпрос зависи от съдията по делото.

2.12 Каква е ролята на съдията и страните при разпита на свидетел? При какви обстоятелства свидетел може да бъде разпитан чрез използването на видеоконферентна връзка или други технически средства?

Първоначално свидетелите дават своите основни показания, след което се подлагат на кръстосан разпит от адвоката на ответната страна. По време на кръстосания разпит на свидетеля могат да се задават насочващи въпроси. Понякога след приключване на кръстосания разпит свидетелят се призовава отново от страната, която го е призовала първоначално. Съдията може да задава на свидетеля въпроси, за да получи например разяснения по определени въпроси.

Въведена бе разпоредба, с която в определени случаи на свидетелите се позволява да дават показания чрез видеоконферентна връзка на живо. В производства, засягащи благоденствието на дете или лице с психично увреждане, съдът може да изслуша показанията на детето чрез видеоконферентна връзка на живо, а въпросите към детето могат да бъдат задавани чрез посредник. Снемането на показания чрез видеоконферентна връзка на живо е възможно и когато въпросният свидетел живее извън юрисдикцията на Ирландия.

3 Преценка на доказателствата

3.1 Набавянето на доказателства по незаконосъобразен начин от страна по делото ограничава ли съда да ги вземе предвид при постановяването на решение?

Доказателство, което не е събрано по допустимия от закона начин, невинаги е недопустимо. То е допустимо, ако е от значение за делото, като съдията по делото има право да не го допусне. Ако съдията, който води процеса, счита, че общественият ред изисква доказателството да не бъде допуснато, тогава то няма да бъде допуснато дори ако е от значение за разглежданите факти.

3.2 Показанията на страна по делото смятат ли се за доказателство?

Свидетелските показания, дадени от страните в производството, са допустими като доказателства в същата степен, както показанията, дадени от лица, които не са страни по делото.

Връзки по темата

<http://www.courts.ie/>

Последна актуализация: 13/11/2018

Версията на националния език на тази страница се поддържа от съответното звено за контакт към Европейската съдебна мрежа. Преводите са направени от Европейската комисия. Възможно е евентуални промени, въведени в оригинала от компетентните национални органи, все още да не са отразени в преводите. Нито ЕСМ, нито Европейската комисия поемат каквато и да е отговорност по отношение на информацията или данните, които се съдържат или са споменати в този документ. Моля, посетете рубриката „Правна информация“, за да видите правилата за авторските права за държавата-членка, отговорна за тази страница.

Събиране на доказателства - Гърция

1 Тежест на доказване

1.1 Какви са правилата във връзка с тежестта на доказване?

По отношение на тежестта на доказване гръцкото право следва принципа на диспозитивното начало. Това означава, че съдът действа единствено по молба на една от страните и постановява решението си въз основа на фактическите твърдения, направени и доказани от страните, и на подадените от тях молби. Процесуалните действия се извършват от страните по тяхна инициатива, освен ако в закона не е предвидено друго.

Всяка страна трябва да докаже само фактите, които имат отношение към решаването на спора и които са необходими, за да подкрепят нейния иск или насрещен иск. Искания, които не са доказани, се отхвърлят.

1.2 Съществуват ли правила, които освобождават някои факти от необходимостта да бъдат доказвани? В кои случаи? Възможно ли е да се обори определена правна презумпция чрез представяне на доказателства?

Когато законът предвижда презумпции, позволяващи да се установи съществуването на даден факт, се допуска представяне на доказателства за противното, освен ако законът не предвижда друго. Общозвестни факти, за които не може да има основателни съмнения, че са истина, или които са известни на съда от друго съдебно производство, се вземат автоматично под внимание и не трябва да бъдат доказвани. Съдът ще вземе предвид автоматично поуките, извлечени въз основа на емпирични правила, без да са необходими доказателства. Той също така ще вземе предвид служебно законите, обичаите и практиките на други държави, но ако не ги познава, може да изисква доказателства за тях.

1.3 До каква степен съдът трябва да е убеден в даден факт, за да го използва за обосноваване на решението си?

Съдията разглежда свободно доказателствата и решава по свое усмотрение дали направените изявления са истина. В решението си той посочва причините, довели до заключението му. Когато в закона е предвидено, че делото може да бъде решено и само въз основа на претегляне на вероятностите (например при молба за налагане на временни мерки), съдът не е длъжен да прилага правилата, уреждащи събирането на доказателства, допустимите доказателства и доказателствената сила, а може да вземе под внимание всичко, което счете за подходящо, за да достигне до становище относно истинността на фактите.

2 Събиране на доказателства

2.1 За събирането на доказателства винаги ли е необходимо искане от страна по делото или в някои случаи съдията може да събере доказателства по собствена инициатива?

Основният принцип е, че доказателствата се сочат и предоставят от страните. Съдът обаче може да разпорежи служебно представянето на всички допустими по закон доказателства дори ако те не са приведени от някоя страна.

2.2 Какво следва, след като събирането на доказателства по искане на страна по делото бъде допуснато?

След събирането на доказателствата съдът се произнася по съществуването на делото, освен когато доказателствата се окажат недостатъчни, в който случай той може да разпорежи да бъдат представени нови, допълнителни доказателства.

2.3 В кои случаи съдът може да отхвърли искане на страна по делото за събиране на доказателства?

Ако съдът установи, че съществуващите доказателства са достатъчни, или ако страната не е успяла да ги представи в рамките на законоустановения срок.

2.4 Какви са различните видове доказателствени средства?

По смисъла на Гражданския процесуален кодекс (*Kódika Politikís Dikonomías*) доказателствата включват самопризнания, оглед, изготвяне на експертизи, писмени доказателства, обяснения на страните, свидетелски показания, презумпции и клетвени декларации.

2.5 Какви са начините за снемане на свидетелски показания и различават ли се те от средствата, използвани за снемане на експертни заключения? Какви са правилата във връзка с представянето на писмени доказателства и експертни заключения/становища на вещи лица?

Вещите лица (*pragmatogónomones*) помагат на съда, като дават становище по въпроси, поставени им от съда. Ако е необходимо, съдът изисква вещото лице да присъства по време на всички или на определени етапи от делото. Всеки съд води списък на вещите лица. Начинът, по който се изготвят и поддържат списъците, се определя с наредби, издадени по предложение на министъра на правосъдието. Съдът, който гледа делото, дава на вещите лица необходимите указания относно начина, по който трябва да изпълняват задачите си, и по-специално определя: а) дали смята, че е необходимо те да присъстват по време на всеки етап от съдебното производство, и б) дали вещото лице трябва да предостави експертното становище в съда, или само трябва да го изготви. Освен ако съдът, разглеждащ делото, не е определил друго, същите правомощия

могат да бъдат упражнявани от друг съд, който действа по искане или запитване, за да предприеме определени съдебни действия, свързани с експертното становище, или от специално оправомощен съдия (*entetalménos dikastís*). Ако е разпоредено представянето на писмено заключение, съдията определя срок, в рамките на който вещите лица трябва да изложат заключенията си. Ако вещите лица считат, че предоставеното време не е достатъчно за изготвянето на заключението, съдията или в случай на съдебен състав — председателят на съда може да удължи срока по искане на вещите лица и без страните да се призовават по-рано. Ако вещите лица са повече от едно, те извършват всички необходими за експертизата действия и съставят съвместно писменото заключение. За целта вещите лица се срещат по покана на един от тях. В писменото заключение трябва да се посочват предприетите от тях действия и да се даде обоснованото мнение на всеки от тях, като те трябва да подпишат. Ако някое от вещите лица отсъства при изготвянето на заключението или откаже да го подпише, това се посочва в заключението. Вещите лица или упълномощено от тях за тази цел лице представят писменото заключение в деловодството на съда, който ги е назначил, и този факт се записва. Ако заключението е представено в деловодството на съд, действащ по искане или запитване на специално оправомощения от съда съдия, заключението незабавно се предава на деловодството на съда, разглеждащ делото по същество. Заключението на вещите лица винаги е предмет на свободна преценка от съда.

2.6 Има ли доказателствени средства, които се ползват с по-голяма доказателствена сила от други?

Писмено или устно самопризнание (*omologia*), направено от някоя страна пред съда, разглеждащ делото, или пред специално оправомощен съдия, представлява неоспоримо доказателство срещу лицето, което го е направило; самопризнанията, направени извън съдебната зала, както и останалите доказателства, се оценяват свободно.

2.7 За доказването на определени факти, задължително ли е използването на определени доказателствени средства?

Договори и актове с колективен характер не могат да бъдат доказвани със свидетелски показания, ако стойността на сделката надвишава 20 000 EUR, а свидетелски показания не се допускат срещу съдържанието на писмени доказателства, дори ако стойността на сделката е по-малка от 2 милиона гръцки драхми или 20 000 EUR. Въпреки това свидетелските показания се допускат в следните случаи: а) когато е налице основно доказателство, базиращо се на документ с доказателствена тежест, според което е вероятно сделката действително да е сключена („начало на писмено доказателство“); б) ако е налице физическа или морална причина, поради която документът не може да бъде представен; в) ако е доказано, че документът е изготвен, но впоследствие случайно е изгубен; г) ако събирането на свидетелски показания е обосновано от естеството на сделката или от конкретните условия, при които тя е била сключена, и по-специално, ако засяга търговски сделки.

2.8 По закон свидетелите длъжни ли са да дадат показания?

Всеки, който е призован да бъде разпитан като свидетел, е длъжен да се яви и да свидетелства за фактите, с които е запознат. Ако дадено лице не се яви, без да посочи основания за това, съдът ще разпореди то да заплати разходите, направени в резултат на неговото отсъствие, и може да му наложи глоба.

2.9 В кои случаи те могат да откажат да свидетелстват?

Право да откажат да бъдат разпитани като свидетели имат следните лица: 1) свещенослужители, адвокати, нотариуси, лекари, фармацевти, медицински сестри, акушерки, техни помощници и адвокат на страната, що се отнася до фактите, които те са узнали при практикуване на професиите си; 2) лица, свързани със страните чрез кръвна връзка, брак или осиновяване до трета степен на родство, по пряка или съребрена линия, освен ако не са свързани по същия начин с всички страни, както и съпрузи/ги, бивши съпрузи/ги и лица, на които им предстои да сключат брак. Освен това свидетелят не е задължен да свидетелства за: 1) факти, които могат да доведат до подвеждане под наказателна отговорност за престъпление, извършено или от свидетеля, или от лице, свързано с него по смисъла на член 401, алинея 2 от Гражданския процесуален кодекс, или които могат да засегнат честта на свидетеля или честа на някое от посочените лица, 2) факти, които представляват професионална тайна.

2.10 Може ли лице, което откаже да свидетелства, да бъде санкционирано или принудено да даде показания?

Съдът може да наложи глоба на свидетел, който се яви, но откаже да свидетелства, дори когато е длъжен да го направи.

2.11 Има ли категории лица, от които не може да бъдат снети показания?

Като свидетели не могат да бъдат разпитвани следните лица:

свещеници, по отношение на всичко, което са научили под закрилата на тайната на изповедта;

лица, които по време на въпросните събития не са умствено способни да ги разберат или не са в състояние да изразят това, което възприемат;

лица, които по време на въпросните събития страдат от психическо разстройство, което реално ограничава действието на тяхната преценка и воля, или които се намират в такова състояние, когато трябва да бъдат разпитани;

адвокати, нотариуси, лекари, фармацевти, медицински сестри, акушерки, техни помощници и адвокатът на страната, по отношение на фактите, които са им били доверени или които са достигнали до тяхното знание при практикуване на професиите им, по отношение на които спазват задължение за поверителност, освен ако лицето, което ги е доверило и спрямо което спазват задължение за поверителност, не им позволи да свидетелстват;

държавни служители и военнослужещи по отношение на факти, за които спазват задължение за поверителност, освен ако ресорният министър не им позволи да бъдат разпитани;

лица, които могат да имат интерес от изхода на делото.

2.12 Каква е ролята на съдията и страните при разпита на свидетел? При какви обстоятелства свидетел може да бъде разпитан чрез използването на видеоконферентна връзка или други технически средства?

Преди да бъде разпитан, свидетелят полага клетва (като полага религиозна клетва или направи клетвена декларация). Свидетелите се разпитват поотделно и само ако се счита за съществено, може да се организира очна ставка с други свидетели или със страните. Свидетелите дават показанията си устно. Те трябва да заявят по какъв начин са узнали фактите, за които свидетелстват, а ако свидетелстват за обстоятелства, които са научили по косвен път, трябва да посочат лицето, което им е предоставило информацията. Съдът може да забрани на страните или техните адвокати да задават въпроси на свидетелите, ако те са явно безсмислени или са без значение, и обявява разпита на свидетеля за приключен, когато счита, че той е заявил всичко, което знае относно фактите, които трябва да бъдат доказани. Съдията може да реши, по свое усмотрение или по молба на някоя от страните, че в конкретен случай следва да бъде проведена видеоконферентна връзка. Съдът решава дали да приеме или не такава молба, след като определи дали използването на технологията е необходимо за ефективното провеждане на производството. Като вземе предвид обстоятелствата по делото, съдът може да позволи използването на видеоконферентна връзка, като изиска допълнителни гаранции за правилното провеждане на производството. Съдията, деловодителят и други лица, участващи във видеоконферентната връзка, трябва да присъстват в съответните стаи преди уречения час за осъществяване на връзката. Съдът решава за всеки отделен случай дали е необходимо на отдалеченото място да присъства съдия. Оборудването се управлява от съдията или от упълномощен съдебен служител. Когато става въпрос за консулска служба, с оборудването борави лице, упълномощено от ръководителя на делегацията. Провеждането на разпит чрез видеоконферентна връзка се осъществява в съответствие с разпоредбите на Гражданския процесуален кодекс, уреждащи съответните съдебни действия. Съдията определя броя на лицата, които могат да присъстват в стаите. Той провежда разпитите и предоставя необходимите насоки на

лицата, които присъстват и на двете места. Всеки член на съда или участник в процеса има право, с позволение на съдията, който провежда разпитите, да задава въпроси на страните, свидетелите и присъстващите вещи лица. За да установи самоличността на лицето, разпитвано от разстояние, съдията получава помощ от деловодителя или от лице, намиращо се на отдалеченото място, което е упълномощено от консула. Провеждащият разпита съдия решава кога да започне и кога да завърши видеоконферентната връзка. Разпитът на свидетели, вещи лица и страни чрез видеоконферентна връзка се счита за проведен пред съда и има същата доказателствена сила, както проведения в съдебна зала разпит.

3 Преценка на доказателствата

3.1 Набавянето на доказателства по незаконосъобразен начин от страна по делото ограничава ли съда да ги вземе предвид при постановяването на решение?

Съдът може да разглежда само законосъобразни доказателства. Понятието законосъобразно доказателство (*nómima endeiktiká mésa*) включва средствата, посредством които са събрани доказателствата. Доказателства, които не са събрани по допустимия от закона начин, са незаконосъобразни и не се вземат под внимание.

3.2 Показанията на страна по делото смятат ли се за доказателство?

Да, обясненията на страните се приемат като доказателство.

Последна актуализация: 13/11/2018

Версията на националния език на тази страница се поддържа от съответното звено за контакт към Европейската съдебна мрежа. Преводите са направени от Европейската комисия. Възможно е евентуални промени, въведени в оригинала от компетентните национални органи, все още да не са отразени в преводите. Нито ЕСМ, нито Европейската комисия поемат каквато и да е отговорност по отношение на информацията или данните, които се съдържат или са споменати в този документ. Моля, посетете рубриката „Правна информация“, за да видите правилата за авторските права за държавата-членка, отговорна за тази страница.

Събиране на доказателства - Франция

1 Тежест на доказване

1.1 Какви са правилата във връзка с тежестта на доказване?

Съгласно Гражданския кодекс (*Code civil*) лицето, което иска изпълнение на дадено задължение, трябва да докаже съществуването на задължението. От друга страна, лице, което твърди, че е освободено от задължение, трябва да докаже неговото погасяване.

Следователно всяка от страните по спора трябва по принцип да представи доказателства за твърдените факти. В тази връзка в член 9 от Гражданския процесуален кодекс (*Code de procédure civile*) се предвижда, че: „Всяка страна трябва да докаже съгласно закона фактите, необходими, за да бъде уважено нейното искане“.

1.2 Съществуват ли правила, които освобождават някои факти от необходимостта да бъдат доказвани? В кои случаи? Възможно ли е да се обори определена правна презумпция чрез представяне на доказателства?

В определени случаи има презумпции, които освобождават от необходимостта да се представят доказателства за даден факт, който е невъзможно или трудно да бъде установен.

В известен смисъл законовите презумпции обръщат тежестта на доказване, която се носи от лицето, което трябва да докаже съществуването на твърдения от него факт. По принцип презумпциите са „прости“, т.е. оборими: тогава могат да бъдат представени доказателства, които да ги оборят. Така например, когато дете е родено в брак, се предполага, че съпругът на майката е бащата на детето, но може да бъде заведен иск, с който да се оспори бащинството.

В по-редки случаи презумпциите са необорими: в този случай не се допускат доказателства за противното.

1.3 До каква степен съдът трябва да е убеден в даден факт, за да го използва за обосноваване на решението си?

Съдът може да основава решението си само върху доказани или неоспорени факти.

2 Събиране на доказателства

2.1 За събирането на доказателства винаги ли е необходимо искане от страна по делото или в някои случаи съдията може да събере доказателства по собствена инициатива?

Събирането на доказателства може да бъде разпоредено от съдията по искане на една от страните, но съдията може и сам да поеме инициативата за това.

2.2 Какво следва, след като събирането на доказателства по искане на страна по делото бъде допуснато?

Ако съдията разпореди събиране на доказателства по искане на една от страните, съдебната администрация уведомява назначеното техническо лице за възложената му задача. Техническото лице кани страните да присъстват на всички извършвани от него действия. При назначаване на съдебна експертиза, нейното извършване започва едва след като съответната страна внесе парична сума (депозит), определена от съдията, с която се гарантира заплащането на вещото лице. Всички действия по събиране на доказателства се извършват в присъствието на страните.

2.3 В кои случаи съдът може да отхвърли искане на страна по делото за събиране на доказателства?

Съдията може да откаже да разпореди дадена мярка за събиране на доказателства, ако смята, тя би довела до компенсирание на бездействието на страната, носеща тежестта на доказване, или че не е необходима.

2.4 Какви са различните видове доказателствени средства?

В това отношение във френското гражданско право се прави разграничение. По отношение на правните факти (например произшествие) доказването се извършва по лично усмотрение и следователно може да става чрез всякакви средства (документи, свидетелски показания и други). Що се отнася до правните актове (договор, дарение и други), по принцип се изискват писмени доказателства, но правото допуска изключения (например за актове, отнасящи се до парична сума под определен размер, определен с наредба, или ако не е възможно да се представи писмен документ). Следва да се отбележи, че в отношенията между търговци се прилага правилото за доказване чрез всички възможни средства, включително що се отнася до правните актове.

2.5 Какви са начините за снемане на свидетелски показания и различават ли се те от средствата, използвани за снемане на експертни заключения? Какви са правилата във връзка с представянето на писмени доказателства и експертни заключения/становища на вещи лица?

Свидетелски показания могат да се събират по два различни начина: устно — чрез процедура за събиране на показания, или писмено — под формата на писмени изявления, в които трябва да се спазва определена степен на формалност. В писменото изявление по-специално трябва да се посочва самоличността на свидетеля и ако е приложимо, неговата родствена връзка или връзка по сватовство, отношение на подчинение, сътрудничество или общност на интереси с някоя от страните. В изявлението също така се посочва, че то е изготвено за използване в съдебно производство и че авторът му е наясно, че даването на неверни показания може да доведе до наказателни санкции. Възможно е показанията да бъдат снети и под формата на констативен акт (това е документ, изготвен от съдия или длъжностно лице, съдържащ изявленията на няколко свидетели относно фактите, които трябва да бъдат доказани.)

Експертното становище се различава от свидетелските показания, тъй като то представлява мярка за събиране на доказателства, която се състои в това на лице, разполагащо с особена компетентност, да се възложи задачата да представи чисто техническо становище, след като е приканило страните да дадат обяснения. Вещото лице представя становище, устно или в писмен вид. Писмените становища се изготвят под формата на заключение, в което по-специално се съдържат писмените изявления на страните. Съдията не е обвързан от становището на вещото лице.

2.6 Има ли доказателствени средства, които се ползват с по-голяма доказателствена сила от други?

Автентичен акт (официален документ в надлежна правна форма), изготвен от публичен служител (нотариус, съдебен изпълнител) в изпълнение на неговите функции, се счита за достоверен, освен ако не бъде образувано производство за установяване на неистинността му.

Частният документ (документ, изготвен от самите страни без участието на публичен служител, върху който са положени само техните подписи) се счита за достоверен до доказване на противното.

Свидетелските показания, както и другите доказателствени средства се вземат под внимание според преценката на съдията.

2.7 За доказването на определени факти, задължително ли е използването на определени доказателствени средства?

Както е посочено в точка 2.4, за доказване на правни актове, чиято стойност надвишава 1 500 EUR, е необходимо писмено доказателство. Що се отнася до правните факти, те могат да се доказват с всякакви средства.

2.8 По закон свидетелите длъжни ли са да дадат показания?

Всяко лице е задължено да сътрудничи в рамките на производството, за да бъде разкрита истината.

2.9 В кои случаи те могат да откажат да свидетелстват?

Лицата, които разполагат с информация, с която са се сдобили при практикуване на своята професия и която представлява професионална тайна, трябва да откажат да свидетелстват, в противен случай подлежат на наказателна санкция. Освен това, свидетелите могат да откажат да свидетелстват по свой избор, ако могат да докажат, че са налице пречки (например невъзможност за придвижване, болест, професионални причини). Съдията ще прецени законосъобразността на тези пречки.

2.10 Може ли лице, което откаже да свидетелства, да бъде санкционирано или принудено да даде показания?

Неявилите се свидетели и тези, които отказват да свидетелстват или да положат клетва без легитимна причина, могат да бъдат осъдени да платят глоба в размер до 3 000 EUR.

Следва да се отбележи също, че лъжесвидетелството се наказва като престъпление.

2.11 Има ли категории лица, от които не може да бъдат снети показания?

Всяко лице може да бъде разпитано като свидетел, с изключение на лицата, които не могат да свидетелстват в съда, което включва недееспособните лица (малолетни или непълнолетни деца и лица, поставени под запрещение) или лицата с определени наказателни присъди (лишаване от граждански права). Съдията обаче може да разпита такива лица с цел събиране на информация, без да полагат клетва. Освен това наследниците на съпрузите не могат да бъдат разпитвани или да дават показания в случай на бракоразводно дело или производство за фактическа раздяла по решение на съда (*séparation de corps*).

2.12 Каква е ролята на съдията и страните при разпита на свидетел? При какви обстоятелства свидетел може да бъде разпитан чрез използването на видеоконферентна връзка или други технически средства?

Съдията провежда разпита на свидетелите и им задава въпроси. Макар да присъстват, страните не могат да прекъсват свидетелите, нито да се обръщат директно към тях, за да не бъдат в състояние да им повлияят. Ако съдията счете за необходимо, той задава на свидетелите въпросите, които страните желаят да им бъдат зададени.

Няма пречка съдията да поиска да се направи аудио, визуален или аудио-визуален запис на събирането на доказателства, когато обстоятелствата го изискват (например в случай на географска отдалеченост).

3 Преценка на доказателствата

3.1 Набавянето на доказателства по незаконосъобразен начин от страна по делото ограничава ли съда да ги вземе предвид при постановяването на решение?

Съдията няма да вземе под внимание доказателства, получени чрез измама (скрита камера, записване на телефонен разговор без знанието на говорещите и други), или които нарушават неприкосновеността на личния живот.

3.2 Показанията на страна по делото смятат ли се за доказателство?

Изявленията на страните по делото нямат силата на доказателство.

Връзки по темата

 [Уебсайт на Legifrance](#)

Последна актуализация: 14/11/2018

Версията на националния език на тази страница се поддържа от съответното звено за контакт към Европейската съдебна мрежа. Преводите са направени от Европейската комисия. Възможно е евентуални промени, въведени в оригинала от компетентните национални органи, все още да не са отразени в преводите. Нито ЕСМ, нито Европейската комисия поемат каквато и да е отговорност по отношение на информацията или данните, които се съдържат или са споменати в този документ. Моля, посетете рубриката „Правна информация“, за да видите правилата за авторските права за държавата-членка, отговорна за тази страница.

Събиране на доказателства - Хърватия

1 Тежест на доказване

1.1 Какви са правилата във връзка с тежестта на доказване?

Правилата относно събирането на доказателства и представянето, избирането, събирането, разглеждането и преценката на доказателствените средства се съдържат в членове 219—276 от Гражданския процесуален закон (*Zakon o parničnom postupku*) (*Narodne novine* (NN; Държавен вестник на Република Хърватия) № 53/91, 91/92, 112/99, 129/00, 88/01, 117/03, 88/05, 2/07, 96/08, 84/08, 123/08, 57/11, 25/13 и 89/14) (наричан по-нататък в текста „ГПЗ“).

Общото правило е, че всяка страна трябва да изложи фактите и да представи доказателствата, на които се основава нейното искане или с които се оспорват изявленията и доказателствата на насрещната страна, което означава, че при събирането на факти и представянето на доказателства в хърватското (гражданско) процесуално право преобладава принципът на състезателното начало.

Ето защо всяка страна трябва да докаже истинността на изявленията относно съществуването на факти, които са благоприятни за нея и на които се основават нейните искания (и възражения), освен ако не е предвидено друго по закон.

По правило съдът има право да установява само фактите, на които страните се позовават, и да разглежда само доказателствата, представени от страните. По изключение съдът има право (и е задължен) да установява факти, на които страните не се позовават, и да събира доказателства, които страните не са представили, и то само ако подозира, че се касае за недопустими действия на страните (т.е. ако подозира, че страните имат за цел да предявят искания, които са неоснователни).

Ако въз основа на представените доказателства съдът не може да установи даден факт със сигурност (член 8 от ГПЗ), той ще вземе решение относно съществуването на този факт, като приложи правилата относно тежестта на доказване.

1.2 Съществуват ли правила, които освобождават някои факти от необходимостта да бъдат доказвани? В кои случаи? Възможно ли е да се обори определена правна презумпция чрез представяне на доказателства?

Трябва да се представят доказателства за всички факти от значение за постановяването на решение.

Не е необходимо да се доказват факти, които са признати от страната пред съда в хода на производството, но съдът може да разпреди да се представят доказателства и за тези факти, ако счита, че с признаването им страната се опитва да предяви искане, което е неоснователно (член 3, ал. 3 от ГПЗ).

Правните норми също не подлежат на доказване, тъй като за тях се прилага правилото, че съдът познава закона (*iura novit curia*).

Не е необходимо да се доказват факти, които са общоизвестни. Допустимо е да се докаже обаче, че даден факт не е общоизвестен.

Факти, чието съществуване се презюмира по закон, не е нужно да бъдат доказвани, но може да се докаже, че те не съществуват, освен ако не е предвидено друго по закон. Съответно, правилата относно оборимите презумпции (*praesumptiones iuris*) улесняват доказването, тъй като страната, която се позовава на правно релевантен факт, не трябва да доказва пряко истинността на твърденията си, почиващи на съществуването на този факт; достатъчно е да се позове на общата правна норма, включена в оборимата презумпция. За сметка на това страна, която твърди, че общата норма на оборимата презумпция не може да се приложи по делото, трябва да го докаже.

Съществуват обаче случаи, в които правото не допуска да се доказва, че факти, които се предполагат по закон, не съществуват (*praesumptiones iuris et de iure* — необорими презумпции), и тогава съдът е задължен да заключи, че въпросният правно релевантен факт съществува.

1.3 До каква степен съдът трябва да е убеден в даден факт, за да го използва за обосноваване на решението си?

Съдът трябва да добие убеждение в съществуването или несъществуването на фактите, от които зависи прилагането на закона. В ГПЗ няма изрични разпоредби относно вероятността, но степенята на вероятност следва да се увеличават пропорционално на значението на действието, което трябва да се предприеме, като се вземат предвид етапа на производството, на който се разглежда и решава конкретен процесуален въпрос, както и процесуалните последици от обявяването на конкретни факти за съществуващи или несъществуващи.

Съгласно общото правило относно свободната преценка на доказателствата съдът решава по собствено убеждение кои факти приема за доказани, като се основава на добросъвестна и внимателна преценка на всички доказателства, взети поотделно и в своята цялост, и като взема предвид резултатите от цялото производство.

2 Събиране на доказателства

2.1 За събирането на доказателства винаги ли е необходимо искане от страна по делото или в някои случаи съдията може да събере доказателства по собствена инициатива?

Както беше посочено по-рано, хърватското (гражданско) производство е предимно състезателно, което означава, че страните могат да събират факти и доказателства по собствена инициатива, а съдът има право да установява факти, които не са изложени от страните, и да събира доказателства само ако предполага, че страните възнамеряват да предявят искания, които са неоснователни (член 3, параграф 3 от ГПЗ).

2.2 Какво следва, след като събирането на доказателства по искане на страна по делото бъде допуснато?

Съдът решава кои от предложените доказателства трябва да бъдат събрани, за да бъдат установени основните факти.

Ако съдът допусне предложените от страните доказателства, той по правило пристъпва към събирането им.

В спорове, които се разглеждат от съдебен състав (*vijeće*), доказателствата се събират от съдебния състав в хода на основното заседание. Ако са налице основателни причини обаче съдебният състав може да реши, че определени доказателства трябва да бъдат събрани от председателя на състава или от съдия от замоления съд (замоленият съдия). В този случай в хода на основното заседание се прочита на глас протоколът от събирането на доказателствата.

Едноличният съдия или председателят на съдебния състав провежда основното заседание, изслушва страните и разглежда доказателствата, но съдът не е обвързан от решенията относно провеждането на заседанието, което означава, *inter alia*, че той не е обвързан от решението за допустимостта или недопустимостта на предложените от страните доказателства.

2.3 В кои случаи съдът може да отхвърли искане на страна по делото за събиране на доказателства?

Съгласно ГПЗ съдът отхвърля предложените доказателства, които счита, че нямат отношение към делото, като аргументира отхвърлянето им.

В ГПЗ не се съдържат специални разпоредби относно възможността за отхвърляне на недопустими доказателства или на такива, които не могат да бъдат събрани по ефективен по отношение на разходите начин. Въпреки това в спорове пред общински (районен) съд (*općinski sud*) с цена на иска до 10 000 хърватски куни и в спорове пред търговски съд (*trgovački sud*) с цена на иска до 50 000 хърватски куни, ако съдът счита, че установяването на факти, важни за решаването на спора, ще доведе до несъразмерни затруднения или разноски, той може да вземе решение относно съществуването на такива факти като извърши свободна преценка на представените от страните документи и техните показания, стига съдът е събрал доказателства чрез изслушване на страните.

В разпоредбите на ГПЗ се предвижда също така срок, в който страните трябва да изложат всички факти и да предложат доказателства за тях. В гражданско производство по общия ред всяка страна е длъжна да изложи в исковата молба и в отговора на исковата молба, или най-късно в подготвителното заседание, всички факти, които обосновават искането ѝ, да посочи доказателствата, необходими за установяване на фактите, които е представила, и да обяви своята позиция относно твърденията на ответната страна и посочените от нея доказателства. В хода на основното заседание страните могат да представят нови факти и да сочат нови доказателства само когато не по своя вина не са били в състояние да ги предоставят или посочат преди приключването на предишната фаза на производството.

Съдът не взема под внимание нови факти и доказателства, които по вина на страните са посочени или представени едва в хода на основното заседание.

За повече информация относно доказателствата и събирането на доказателства в рамките на процедурата за искове с малък материален интерес, вж. информационния лист, озаглавен „Искове с малък материален интерес — Република Хърватия“.

2.4 Какви са различните видове доказателствени средства?

В ГПЗ се предвиждат следните доказателствени средства: съдебни огледи, писмени доказателства, изслушване на свидетели, вещи лица и изслушване на страните.

2.5 Какви са начините за снемане на свидетелски показания и различават ли се те от средствата, използвани за снемане на експертни заключения? Какви са правилата във връзка с представянето на писмени доказателства и експертни заключения/становища на вещи лица?

Свидетел е всяко физическо лице, което е в състояние да даде информация за факти, подлежащи на доказване. Свидетелите се изслушват поотделно и без присъствието на други свидетели, които предстои да бъдат изслушани по-късно, и са задължени да отговорят устно.

Най-напред на свидетеля се напомня, че е задължен да казва истината и че не трябва да пропуска нищо. След това го предупреждават за последиците от даване на неверни показания. Освен това на свидетеля винаги се задават въпроси относно начина, по който се е запознал с фактите, за които свидетелства.

Вещото лице трябва да притежава същите качества като свидетеля, т.е. то трябва да бъде способно да наблюдава, да запомня и да разказва, но освен това трябва да притежава и специализирани познания.

Някои вещи лица се призовават от съда и трябва да се явят пред него, за да представят своите констатации и заключение.

В този смисъл задачата на вещите лица предполага изготвянето на констатации и заключение. Съдът определя дали вещото лице ще представи своите констатации и заключение устно, по време на съдебното заседание, или ще ги представи в писмен вид преди него. Съдът определя срок за представянето на писмени констатации и заключение, който не трябва да е по-дълъг от 60 дни.

Вещите лица винаги трябва да мотивират заключението си.

Съдът предоставя на страните писмените констатации и заключението не по-късно от 15 дни преди заседанието, на което те ще бъдат обсъдени.

В ГПЗ не се прави разграничение между процедурите за изслушване на свидетели и за изслушване на вещи лица, и следователно не се определят каквито и да било специални процесуални разпоредби.

Във връзка с писмените доказателства страните сами трябва да представят документа, на който се позовават, като доказателство за тяхното твърдение.

Счита се че документ, който е издаден в определена задължителна форма от държавен орган, действащ в рамките на своите функции, и документ, издаден в същата тази форма от юридическо или физическо лице, действащо при упражняване на публичните си правомощия, възложени му по закон или основана на закона уредба (публичен документ), доказва истинността на обстоятелството, което се удостоверява или регламентира с него.

Други документи имат същата доказателствена сила, ако съгласно специални разпоредби тяхната доказателствена сила е равна на тази на публичните документи.

Допустимо е да се доказва, че фактите, посочени в публични документи, са неверни или че документът е изготвен неправилно.

Ако съдът се съмнява в автентичността на документа, той може да поиска от органа, който се предполага, че го е издал, да изрази становището си относно това.

Ако в международно споразумение не е посочено друго, чуждестранните публични документи, които са надлежно заверени, имат същата доказателствена сила като публични документи, издадени от националните органи при условията на реципрочност.

В ГПЗ са определени и правила относно задължението за представяне на документи, в зависимост от това, дали документът се държи от страната, която е призована, от ответната страна, от публичен орган или организация, която изпълнява публични правомощия, или от трето лице (физическо или юридическо лице).

2.6 Има ли доказателствени средства, които се ползват с по-голяма доказателствена сила от други?

Съгласно общото правило относно свободната преценка на доказателствата, приложима в хърватското (гражданско) процесуално право, съдът решава по собствено убеждение кои факти приема за доказани, като се основава на добросъвестна и внимателна преценка на всички доказателства, разгледани поотделно и в своята цялост, и като взема предвид резултатите от цялото производство.

Следователно няма правило, съгласно което някои доказателствени средства са с по-голяма тежест или значение от други, въпреки че на практика документите се считат за по-надеждни (но не по-важни) от другите доказателства (свидетели, изслушвания).

2.7 За доказването на определени факти, задължително ли е използването на определени доказателствени средства?

Не, в ГПЗ не се посочва, че определени доказателствени средства се считат за задължителни за установяване на дадени факти. Съгласно принципа за състезателното начало страните имат право да посочат доказателствени средства и съдът преценява кои от представените доказателствени средства да приеме за целите на установяването на съответните факти.

2.8 По закон свидетелите длъжни ли са да дадат показания?

Всяко лице, призовано като свидетел, е задължено да се яви в отговор на призовката и трябва да свидетелства, освен ако съгласно ГПЗ не е предвидено друго. Ето защо даването на показания е общо задължение на всяко лице и предполага задължение за явяване в съда, даване на показания и казване на истината. Свидетели, които поради старост, заболяване или тежки физически увреждания не могат да се явят в отговор на призовка, се изслушват в собствения им дом.

2.9 В кои случаи те могат да откажат да свидетелстват?

Не се допуска изслушване в качеството на свидетел, когато това ще наруши задължението на лицето за поверителност по отношение на държавни или военни тайни, освен ако компетентният орган не го е освободил от такава отговорност.

Свидетел може да откаже да даде показания:

- относно нещо, което страна по делото му е доверила в качеството му на нейн упълномощен представител;
- относно нещо, което страна по делото или друго лице е признало на свидетеля, в качеството му на религиозен изповедник;
- относно факти, които са станали известни на свидетеля, в качеството му на адвокат, лекар или при изпълнение на друго призвание или друго занятие, ако съществува задължение за запазване на поверителност относно наученото при изпълнението на това призвание или занятие.

Едноличният съдия или председателят на съдебния състав уведомява тези лица за възможността да откажат да дадат показания.

Свидетелят може да откаже да отговори на отделни въпроси, ако има законосъобразна причина за това, по-специално когато отговорите на тези въпроси биха го опозорили, биха му причинили сериозни материални щети или биха станали причина за подвеждането под наказателна отговорност на лицето или неговия възходящи или низходящи роднини по права линия, до всяка степен, или по съребрена линия до трета степен, включително неговия съпруг/а или роднини по сватовство до втора степен, дори ако бракът е прекратен, и неговият настойник или повереник, осиновител или осиновено дете.

Едноличният съдия или председателят на съдебния състав уведомява свидетеля, че може да откаже да отговаря на зададените му въпроси.

2.10 Може ли лице, което откаже да свидетелства, да бъде санкционирано или принудено да даде показания?

Да, възможно е. Ако свидетел, който е редовно призован, не се яви, без да даде обяснение, или ако такъв свидетел напусне без разрешение или някаква основателна причина мястото, където трябва да бъде изслушан, съдът може да разпорежи принудителното му довеждане за негова сметка и може да му наложи парична глоба в размер от 500 до 10 000 хърватски куни.

Ако свидетелят се яви и откаже да даде показания или да отговори на конкретни въпроси, след като е бил уведомен за последиците от това, и съдът счита за неоснователни аргументите му за отказа да отговаря, той може да му наложи парична глоба в размер от 500 до 10 000 хърватски куни; ако свидетелят продължава да отказва да даде показания, съдът може да го задържи под стража. Свидетелят се задържа, докато не се съгласи да даде показания или докато показанията му вече не са необходими, но за не повече от един месец.

Ако впоследствие свидетелят даде обяснение за своето отсъствие, съдът отменя решението си за глобата и може да освободи свидетеля от пълно или частично заплащане на разностите. Съдът може също така да отмени решението си за глоба, ако впоследствие свидетелят се съгласи да даде показания.

2.11 Има ли категории лица, от които не може да бъдат снети показания?

За информацията относно освобождаването от общото задължение да се свидетелства по отношение на държавни или военни тайни, т.е. относно правото на лицата, извършващи специфични дейности, да откажат да дадат показания и правото им да откажат да отговорят на конкретни въпроси, вж. точка 2.9.

По правило в качеството на свидетели могат да бъдат изслушвани само лицата, които са в състояние да предоставят информацията относно доказаните факти, като съдът решава за всеки отделен случай дали дадено лице може да свидетелства.

Страните по делото и техните законни представители не могат да бъдат изслушвани в качеството на свидетели, докато упълномощените представители на страните могат да бъдат изслушвани като свидетели.

2.12 Каква е ролята на съдията и страните при разпита на свидетел? При какви обстоятелства свидетел може да бъде разпитан чрез използването на видеоконферентна връзка или други технически средства?

Всеки свидетел трябва да бъде разпитан отделно, без да присъстват свидетелите, които ще бъдат изслушани впоследствие. Свидателят е задължен да даде устни показания.

Най-напред на свидетеля се напомня, че е задължен да казва истината и че не трябва да пропуска нищо. След това той бива предупреден за последиците от лъжесвидетелстване.

След това от него се иска да посочи своето име, фамилия, личен идентификационен номер, името на своя баща, професия, адрес, място на раждане, възраст и отношения със страната по делото.

След тези общи въпроси от свидетеля се иска да изложи всичко, което знае за фактите, за които трябва да свидетелства, след което могат да му бъдат задавани въпроси с цел проверка, допълване или поясняване на казаното от него. Не е позволено да се задават въпроси, в които вече се съдържа отговорът на въпроса.

На свидетелите винаги се задават въпроси относно начина, по който научили фактите, за които свидетелстват.

При различие в показанията на свидетелите по отношение на важни факти, може да се извърши очна ставка. При очната ставка свидетелите се разпитват поотделно за всяко обстоятелство, по което има различие, и отговорите им се записват в протокола.

Република Хърватия няма специални разпоредби относно събирането на доказателства чрез видеоконферентна връзка. Въпреки това разпоредбите на членове 126а—126с от ГПЗ представляват основа за такъв начин на изслушване, т.е. на съдебното заседание може да бъде направен звукозапис. Решението да се направи запис се постановява от съда по негова инициатива или по искане на някоя от страните. Начинът на съхранение и предаване на звукозаписи, техническото състояние и начинът на записване се уреждат от процедурния правилник на съда.

3 Преценка на доказателствата

3.1 Набавянето на доказателства по незаконосъобразен начин от страна по делото ограничава ли съда да ги вземе предвид при постановяването на решение?

ГПЗ не съдържа специални разпоредби относно доказателства, които не са събрани по допустимия от закона начин. Правно основание в това отношение обаче е включено в член 29 от Конституцията на Република Хърватия (*Ustav Republike Hrvatske*) (NN № 56/90, 135/97, 8/98, 113/00, 124/00, 28/01, 41/01, 55/01, 76/10, 85/10, 05/14), който гласи, че доказателства, които не са събрани по допустимия от закона начин, не могат да се използват в съдебното производство.

Съгласно ГПЗ съдът не трябва да взема под внимание действията на страните, които противоречат на императивните норми и на обществения морал.

3.2 Показанията на страна по делото смятат ли се за доказателство?

Страните по делото не могат да бъдат изслушвани като свидетели; в ГПЗ обаче се предвижда изслушване на обясненията на страните като едно от доказателствените средства при липсата на други приведени доказателства или ако съдът счита, че това е необходимо за установяване на важни факти, независимо от представените други доказателства.

Освен ако не е посочено друго, при изслушване на страните се прилагат разпоредбите на ГПЗ относно събирането на доказателства от свидетели.

Последна актуализация: 19/12/2018

Версията на националния език на тази страница се поддържа от съответното звено за контакт към Европейската съдебна мрежа. Преводите са направени от Европейската комисия. Възможно е евентуални промени, въведени в оригинала от компетентните национални органи, все още да не са отразени в преводите. Нито ЕСМ, нито Европейската комисия поемат каквато и да е отговорност по отношение на информацията или данните, които се съдържат или са споменати в този документ. Моля, посетете рубриката „Правна информация“, за да видите правилата за авторските права за държавата-членка, отговорна за тази страница.

Моля, имайте предвид, че оригиналната езикова версия на тази страница е била наскоро променена. Езиковата версия, която търсите, в момента се подготвя от нашите преводачи.

Събиране на доказателства - Италия

1 Тежест на доказване

1.1 Какви са правилата във връзка с тежестта на доказване?

Принципите, които се прилагат по отношение на тежестта на доказване, са залегнали в член 2697 от Гражданския кодекс (ГК), където е предвидено следното: „Лицето, което желае да предяви свое право по съдебен ред, трябва да докаже фактите, на които основава претенцията си. Лицето, което се позовава на неистинността на тези факти или на това, че въпросното право е изменено или погасено, трябва да докаже фактите, на които основава възражението си“.

Следователно съгласно тези принципи ищецът е длъжен да докаже фактите, на които се основава неговата претенция, т.е. фактите, които поражда претендираните от него правни последици. Ответникът от своя страна трябва да докаже, че фактите, на които ищецът основава претенцията си, са неистински или че правото, което е предмет на иска, е погасено или изменено, поради което искът на ищеца е неоснователен. Ако ищецът не успее да докаже фактите, които обосновават иска му, исквата молба се отхвърля, независимо от това дали ответникът е изтъкнал възражения в своя защита и дали ги е доказал.

Съгласно разпоредбата на член 2698 от ГК всяко споразумение, което има за цел прехвърляне или изменение на тежестта на доказване по отношение на неотменимо право или значително затруднява упражняването на правата на една от страните, е нищожно.

Предоставянето на недостатъчни доказателства утежнява положението на съответната страна (ищеца или ответника), която трябва да докаже съответните факти или възражения, тъй като се приема, че предоставянето на недостатъчни доказателства е равносилно на липсата на доказателства.

1.2 Съществуват ли правила, които освобождават някои факти от необходимостта да бъдат доказвани? В кои случаи? Възможно ли е да се обори определена правна презумпция чрез представяне на доказателства?

Принципът на тежестта на доказване не се прилага към следните случаи:

когато съществува презумпция, т.е. когато законът определя доказателствената стойност на определени факти или допуска съдът да направи заключение за наличието на неизвестен факт въз основа на установен факт (член 2727 от ГК).

Презумпциите се делят на:

законови презумпции, т.е. презумпции, които са установени от закона и които могат да бъдат два вида: оборими (*iuris tantum*), което означава, че тези презумпции могат да бъдат опровергани въз основа на доказателства, които им противоречат, и необорими (*iuris et de iure*), т.е. презумпции, които не могат да бъдат опровергани посредством предоставяне на противоречащи им доказателства пред съда;

обикновени презумпции, които съдът трябва да анализира, основавайки се на своята преценка, като приема само сериозни, точни и съвпадащи презумпции; не се допуска прилагане на обикновени презумпции по отношение на факти, които законът не допуска да бъдат доказвани въз основа на свидетелски показания (член 2729 от ГК);

общоизвестни факти (*fatti notori*), т.е. факти, които са всеобщо известни по времето и на мястото на постановяване на съдебното решение, и следователно не подлежат на съмнение (член 115 от Гражданския процесуален кодекс – ГПК);

неоспорени или признати факти, т.е. факти, които се твърдят и от двете страни или са признати (включително мълчаливо) от страната, която може да има интерес да ги оспори (член 115, алинея 1 от ГПК).

1.3 До каква степен съдът трябва да е убеден в даден факт, за да го използва за обосноваване на решението си?

Решението на съда да приеме дадена претенция или възражения срещу нея трябва да се основава само върху факти, които са напълно доказани, пряко или въз основа на презумпция.

Решението на съда не може да се основава на недоказани факти, дори когато тези факти са възможни или много вероятни (член 115, алинея 1 от ГПК).

2 Събиране на доказателства

2.1 За събирането на доказателства винаги ли е необходимо искане от страна по делото или в някои случаи съдията може да събере доказателства по собствена инициатива?

В италианската правна система при събирането на доказателства се прилага диспозитивното начало, предвидено в член 115, алинея 1 от ГПК, съгласно което „с изключение на предвидените в закона случаи“ съдът основава решението си върху представените от страните доказателства. Съществуват обаче изключения от това правило, които са предвидени в следните разпоредби на Гражданския процесуален кодекс:

член 117 допуска неформален разпит на страните;

член 118 допуска назначаване на освидетелстване на лица и оглед на вещи;

членове 61 и 191 дават на съда възможност да възложи извършването на експертиза;

член 257 позволява на съда да призове служебно свидетел, който е посочен от друг свидетел по делото;

член 281 *ter* допуска общият съд (*tribunale*), заседаващ в състав от един съдия, да разпорежи служебно събирането на свидетелски показания, когато в изложението от страните на фактите по делото се споменават лица, които вероятно са запознати с действителните обстоятелства.

В областта на трудовите спорове диспозитивното начало е заменено със система, характеризираща се с елементи на служебно начало, по-конкретно в следните разпоредби:

член 420, където е предвидено, че съдът може да разпитва свободно страните в съдебното заседание за изслушване на устните състезания;

член 421, където е предвидено, че съдът може по всяко време и по свой почин да разпорежи допускане на всякакъв вид доказателства, дори такива, които са извън кръга на допустимите съгласно Гражданския кодекс доказателства.

В рамките на бракоразводните производства се предвижда служебно събиране на доказателства от разследващия съдия, но само с цел установяване на доходите и стандарта на живот.

2.2 Какво следва, след като събирането на доказателства по искане на страна по делото бъде допуснато?

Когато едната страна поиска събиране на доказателства, другата страна може да поиска събиране на насрещни доказателства. Съдът уважава и двете искания, ако има основания да приеме, че посочените от страните факти имат отношение към предмета на делото.

Ако съдът допусне доказателствата, след това той ги събира.

След събирането на доказателствата по делото съдът обявява делото за решаване.

2.3 В кои случаи съдът може да отхвърли искане на страна по делото за събиране на доказателства?

Съдът отхвърля искане за събиране на доказателства, когато доказателствата, предмет на искането, не са релевантни или са недопустими по закон (напр. опит продажбата на недвижим имот да се докаже със свидетелски показания), или когато фактите, за които се отнася искането, нямат отношение към делото (напр. свидетелски показания относно факт, който няма отношение към предмета на спора).

2.4 Какви са различните видове доказателствени средства?

Италианското законодателство разграничава писмени и неписмени доказателства.

Писмените доказателства включват:

публични документи (член 2699 и сл. от ГК);

частни документи (член 2702 и сл. от ГК);

телеграми (член 2705 и сл. от ГК);

документи и регистри за разходи на домакинствата (член 2707 от ГК);

счетоводни документи на предприятия (член 2709 от ГК);

механически възпроизведени копия (член 2712 от ГК);

копия на документи и записи (член 2714 и сл. от ГК).

Неписмените доказателства включват:

свидетелски показания (член 2721 и сл. от ГК);

признание (член 2730 и сл. от ГК);

клетвена декларация (член 2736 и сл. от ГК);

оглед и освидетелстване (член 258 и сл. от ГПК).

Съществува също така експертизата, която съдът възлага, за да получи технически знания, с каквито не разполага.

2.5 Какви са начините за снемане на свидетелски показания и различават ли се те от средствата, използвани за снемане на експертни заключения? Какви са правилата във връзка с представянето на писмени доказателства и експертни заключения/становища на вещи лица?

Свидетелските показания се допускат със заповед на разследващия съдия (член 245 от ГПК), с която свидетелят се задължава да се яви, за да даде показания, и се указва, че неявяването ще бъде санкционирано с принудителни мерки и глоба.

Съдът определя мястото, времето и начина на събиране на доказателствата. По искане на заинтересованата страна съдебен изпълнител връчва призовката на свидетеля. Свидетелят прочита обещание да каже истината, след което бива разпитан от съдията (страните нямат право да разпитват пряко свидетелите).

По силата на въведени неотдавна разпоредби съдът вече разполага с възможност да сменя, със съгласието на страните, писмени свидетелски показания (член 257 bis от ГПК).

Що се отнася до експертизата, съдът назначава вещите лица, определя задачата на експертизата и ги призовава да се явят пред съда, където полагат клетва да кажат истината. Обикновено вещите лица изготвят писмено заключение, но успоредно с това съдът може да им разпорежи да се явят в съдебното заседание, за да бъдат разпитани (член 195 от ГПК).

Писмените показания стават част от производството, след като бъдат приложени към досието на съответната страна по време на нейното първо явяване пред съда или по-късно, но при спазване на предвидените в закона срокове.

2.6 Има ли доказателствени средства, които се ползват с по-голяма доказателствена сила от други?

Италианската правна система отдава най-голяма тежест на публичните документи и необоримите презумпции.

Публичните документи (членове 2699 и сл. от ГК) са документи, които са изготвени при спазване на съответните формални изисквания от нотариус или друго длъжностно лице, което е оправомощено да удостовери публичния характер на документите на мястото, където са изготвени. Освен ако се докаже, че са неистински, публичните документи напълно удостоверяват истинността на материализираните в тях факти, което означава, че те имат абсолютна и безусловна доказателствена стойност.

Необоримите презумпции (член 2727 от ГК) имат още по-голяма доказателствена сила, тъй като не се допускат никакви доказателства, които ги опровергават.

2.7 За доказването на определени факти, задължително ли е използването на определени доказателствени средства?

Законът повелява определени факти да се доказват само с определени видове доказателствени средства, като в някои случаи се допускат само публични документи, а в други се допускат само писмени документи (които могат да са публични или частни).

2.8 По закон свидетелите длъжни ли са да дадат показания?

Свидетелите са длъжни да свидетелстват, освен ако в закон е предвидено друго. Такива изключения са предвидени в съответни нормативни разпоредби: неспособност да се свидетелства, наложена забрана за свидетелстване на определени лица и възможност свидетели да откажат да свидетелстват. Задължението на свидетелите да свидетелстват произтича непряко от правомощието на съда, предоставено по силата на член 255 от ГПК, да разпорежи принудителното довеждане на свидетел, който не се е явил в съдебното заседание, и да го санкционира с глоба.

2.9 В кои случаи те могат да откажат да свидетелстват?

В предвидените в Наказателно-процесуалния кодекс случаи, към които Гражданският процесуален кодекс препраща, определени категории лица могат да откажат да свидетелстват, а това са именно лицата, обвързани със задължение за опазване на професионална, служебна или държавна тайна.

2.10 Може ли лице, което откаже да свидетелства, да бъде санкционирано или принудено да даде показания?

Съгласно член 256 от ГПК свидетел, който се е явил пред съда, но откаже да свидетелства без основателни причини, или по отношение на който са налице основателни съмнения, че дава неверни показания или затаява информация, се предава от разследващия съдия на прокуратурата посредством изпращане на копие от протокола от съдебното заседание.

2.11 Има ли категории лица, от които не може да бъдат снети показания?

Лица, които са лично заинтересовани от фактите по делото, не могат да свидетелстват, тъй като техният интерес може да бъде основание за въстъпването им като страни по делото (член 246 от ГПК).

Снемане на свидетелски показания от деца до 14-годишна възраст се допуска само ако техните показания са необходими с оглед на особени обстоятелства (член 248 от ГПК).

2.12 Каква е ролята на съдията и страните при разпита на свидетел? При какви обстоятелства свидетел може да бъде разпитан чрез използването на видеоконферентна връзка или други технически средства?

Съдията разпитва свидетеля, като му задава преки въпроси относно фактите, които са приети като релевантни по делото, както и въпроси относно същите факти, които са поискани от адвокатите на страните по време на разпита.

Макар че разпитът на свидетел посредством видеоконферентна връзка не е изрично предвиден в Гражданския процесуален кодекс, този начин на събиране на доказателства не е изключен. В член 202 от ГПК е предвидено, че когато съдът разпорежда събирането на доказателства, той „определя времето, мястото и начина на събиране на доказателствата“, което позволява на съда да разпорежи снемане на свидетелски показания посредством видеоконферентна връзка.

Освен това в член 261 от ГПК е предвидено, че съдът може да разпорежи видеозаснемане с помощта на механични средства, инструменти или процедури.

Възможността за използване на видеоконферентна връзка е изрично предвидена в Наказателно-процесуалния кодекс (напр. в член 205 *ter* от НПК).

3 Преценка на доказателствата

3.1 Набавянето на доказателства по незаконосъобразен начин от страна по делото ограничава ли съда да ги вземе предвид при постановяването на решение?

Съдът не взема предвид доказателствата, събирането на които не е поискано от страните и не е допуснато от него по установения ред.

3.2 Показанията на страна по делото смятат ли се за доказателство?

Собствените показания не се смятат за доказателство във полза на лицето, което ги дава. Възможно е обаче те да бъдат приети като доказателство срещу него, ако представляват признание, направено по време на разпит в рамките на процеса.

Последна актуализация: 22/01/2018

Версията на националния език на тази страница се поддържа от съответното звено за контакт към Европейската съдебна мрежа. Преводите са направени от Европейската комисия. Възможно е евентуални промени, въведени в оригинала от компетентните национални органи, все още да не са отразени в преводите. Нито ЕСМ, нито Европейската комисия поемат каквато и да е отговорност по отношение на информацията или данните, които се съдържат или са споменати в този документ. Моля, посетете рубриката „Правна информация“, за да видите правилата за авторските права за държавата-членка, отговорна за тази страница.

1 Тежест на доказване

1.1 Какви са правилата във връзка с тежестта на доказване?

По правило тежестта на доказване в гражданското съдопроизводство се носи от страната, която търси защита на правата си, т.е. от ищеца или възискателя, според случая.

В някои изключителни случаи тежестта на доказване може да бъде прехвърлена върху ответника. Типичен пример за такова прехвърляне на тежестта на доказване е ситуация, в която е заведен иск за небрежност и е доказано, че ищецът няма и не е имало как да получи информация за обстоятелствата, при които е настъпил нещастният случай или при които вредите са причинени от предмет, който е бил под изключителния контрол на ответника, и те са свързани с неполагането от страна на ответника на дължимата грижа, а не произтичат от полагането на такава грижа. В този случай се прилага принципът *res ipsa loquitur* (обстоятелствата говорят сами за себе си) и тежестта на доказване се прехвърля върху ответника.

По правило ищецът или възискателят е длъжен да докаже чрез свидетелски показания всички факти, които подкрепят/обосновават иска му.

Съдът преценява доказателствата и постановява решение в съответствие със заключенията от преценката на фактите по делото. Ако по дадено дело съдът не може да формира заключение относно определен факт, който е важен за установяване на обосноваването на иска, предявеният от съответната страна иск, основаващ се на този факт, се отхвърля.

1.2 Съществуват ли правила, които освобождават някои факти от необходимостта да бъдат доказвани? В кои случаи? Възможно ли е да се обори определена правна презумпция чрез представяне на доказателства?

Съществуват определени факти, които не е необходимо да се доказват с помощта на доказателства. Тук се включват някои факти, които се считат за несъмнени и общоизвестни, като може да се приеме, че те са „служебно известни“ на съда. Такива са например фактите, свързани с мерните единици, парични въпроси, календарния цикъл и часовата разлика между отделните държави. Други примери са факти, които са общоизвестни и за които се приема, че могат да бъдат изведени на основата на човешкия опит, като нарастването на броя на пътните произшествия, проблемите, с които се сблъскват вдовиците с непълнолетни деца и т.н. Същото се отнася за фактите от областите на историята, природните науки и географията, които са общоизвестни и не е необходимо да се доказват посредством представяне на доказателства.

Наред с горното в някои случаи са въведени правни презумпции. Понятието „презумпция“ означава заключение, което може или трябва да се направи, когато са доказани определени факти. Презумпциите са оборими или необорими.

Необоримите презумпции са установени със закон и не могат да бъдат опровергани въз основа на доказателства. Необорими презумпции се срещат рядко. Пример за такава презумпция се съдържа в член 14 от Наказателния кодекс, където е предвидено, че се приема, че дете на възраст до 14 години не носи наказателна отговорност за своите действия или бездействия. Оборимите презумпции са много по-чести. Те могат да бъдат опровергани въз основа на доказателства. Например приема, се че дете, родено в законен брак, е от съпруга на майката, освен ако бъде доказано обратното.

1.3 До каква степен съдът трябва да е убеден в даден факт, за да го използва за обосноваване на решението си?

Степента на доказване по граждански дела почива на т.нар. „баланс на вероятностите“. Казано по друг начин, съдът приема, че даден факт е доказан, ако въз основа на преценката на доказателствата може да заключи, че е по-вероятно фактът да е настъпил, отколкото да не е настъпил.

2 Събиране на доказателства

2.1 За събирането на доказателства винаги ли е необходимо искане от страна по делото или в някои случаи съдията може да събере доказателства по собствена инициатива?

В гражданските производства страните по делото определят по своя преценка какви свидетелски показания да представят на съда. Всяка от страните призовава свидетелите, за които счита, че ще подкрепят нейната позиция. Съдът няма правомощието да призовава свидетели по своя инициатива без съгласието на страните.

2.2 Какво следва, след като събирането на доказателства по искане на страна по делото бъде допуснато?

Процедурата е опростена. Страната, която желае да призове свидетел, подава до съда искане за издаване на призовка. Въз основа на искането съдът издава призовка, която се връчва на свидетеля. Всяко лице, което е призовано по този начин да свидетелства, е длъжно да се яви пред съда на датата и часа, посочени в призовката.

2.3 В кои случаи съдът може да отхвърли искане на страна по делото за събиране на доказателства?

В повечето случаи при постъпило искане от страна по делото съдът издава призовка за свидетел. Издаването на такава призовка може да бъде отказано по изключение в редки случаи, ако съдът прецени, че искането е необосновано и представлява злоупотреба със съдопроизводството.

2.4 Какви са различните видове доказателствени средства?

Предвидени са два вида доказателствени средства: устни свидетелски показания, дадени пред съда, и писмени или документални доказателства, които се представят на съда под формата на документи.

2.5 Какви са начините за снемане на свидетелски показания и различават ли се те от средствата, използвани за снемане на експертни заключения? Какви са правилата във връзка с представянето на писмени доказателства и експертни заключения/становища на вещи лица?

Няма изрични правила за събирането на доказателства чрез разпит на вещи лица. Страната, която представя доказателствата, следва да прецени дали вещото лице ще представи своето становище лично или то ще бъде предоставено в писмена форма.

2.6 Има ли доказателствени средства, които се ползват с по-голяма доказателствена сила от други?

Няма общи правила, съгласно които някои видове доказателства са по-достоверни, надеждни или убедителни от други видове доказателства. Съдът преценява всички доказателства, представени от страните в рамките на процеса, в светлината на конкретните обстоятелства по делото.

2.7 За доказването на определени факти, задължително ли е използването на определени доказателствени средства?

Не, няма такива правила.

2.8 По закон свидетелите длъжни ли са да дадат показания?

Когато на дадено лице е връчена призовка да се яви пред съда, за да свидетелства, съгласно закона то е длъжно да свидетелства. Неявяването пред съда или изричният отказ от свидетелстване се счита за неуважение към съда и се наказва съгласно закона.

2.9 В кои случаи те могат да откажат да свидетелстват?

Свидетелите нямат право да отказват да свидетелстват. В изключителни случаи обаче свидетелите могат да откажат да отговорят на определени въпроси или да предоставят определени документи, като се позоват на съществуваща привилегия, например изискване за професионална тайна.

2.10 Може ли лице, което откаже да свидетелства, да бъде санкционирано или принудено да даде показания?

Вж. отговора по буква а) по-горе.

2.11 Има ли категории лица, от които не може да бъдат снети показания?

Всички лица могат да дават показания във всички граждански производства, освен ако съдът прецени, че поради млада възраст, умствено увреждане или друга подобна причина дадено лице не е в състояние да осъзнае своето задължение да казва истината, да разбира отправените към него въпроси или да дава рационални отговори на тези въпроси (в съответствие с член 13 от Закона за доказателствата).

2.12 Каква е ролята на съдията и страните при разпита на свидетел? При какви обстоятелства свидетел може да бъде разпитан чрез използването на видеоконферентна връзка или други технически средства?

Свидетелите се разпитват в рамките на основния разпит от страната, която ги е призовала. След приключването на основния разпит свидетелите се подлагат на разпит от другата страна. Накрая съдът може да зададе въпроси, когато счита, че е необходимо някои елементи да бъдат допълнително изяснени.

Разпит на свидетел чрез телеконферентна връзка или други технически средства се допуска, когато явяването на свидетеля пред съда е невъзможно, при условие че съдът може да осигури необходимите технически средства. Конкретните условия, при които може да бъде допуснат този начин на свидетелстване, зависят от специфичните обстоятелства по делото.

3 Преценка на доказателствата

3.1 Набавянето на доказателства по незаконосъобразен начин от страна по делото ограничава ли съда да ги вземе предвид при постановяването на решение?

Доказателствата, събрани в нарушение на закона и на гарантираните от конституцията права, не се допускат за разглеждане по делото и съдът не може да се позовава на тези доказателства. Типичен пример за недопустими доказателства е противозаконният запис на личен разговор.

3.2 Показанията на страна по делото смятат ли се за доказателство?

Изявление на лице, което е страна по делото, се счита за доказателство. Фактът, че такова изявление е направено от лице, което има пряк интерес от изхода на делото, е едно от многобройните обстоятелства, които съдът трябва да вземе предвид, когато преценява съвкупността от всички доказателства.

Последна актуализация: 13/05/2019

Версията на националния език на тази страница се поддържа от съответното звено за контакт към Европейската съдебна мрежа. Преводите са направени от Европейската комисия. Възможно е евентуални промени, въведени в оригинала от компетентните национални органи, все още да не са отразени в преводите. Нито ЕСМ, нито Европейската комисия поемат каквато и да е отговорност по отношение на информацията или данните, които се съдържат или са споменати в този документ. Моля, посетете рубриката „Правна информация“, за да видите правилата за авторските права за държавата-членка, отговорна за тази страница.

Събиране на доказателства - Латвия

1 Тежест на доказване

Всяка страна е длъжна да установи фактите, на които основава своите искания или възражения. Ищецът трябва да обоснове своите искания, а ответникът — своите възражения.

1.1 Какви са правилата във връзка с тежестта на доказване?

Доказателства се представят от страните по делото и от други заинтересовани лица. Ако дадена страна по делото или друго заинтересовано лице не може да представи определени доказателства и в тази връзка отправи мотивирано искане, съдът може да изиска представянето на съответните доказателства.

1.2 Съществуват ли правила, които освобождават някои факти от необходимостта да бъдат доказвани? В кои случаи? Възможно ли е да се обори определена правна презумпция чрез представяне на доказателства?

Ако съдът признава даден факт за общоизвестен, не е необходимо той да бъде доказван.

Не е необходимо факти, установени с влязло в сила съдебно решение по един граждански спор, да бъдат доказвани отново по други граждански спорове между същите страни.

Влязлата в сила присъда по наказателно дело е задължителна за съда, който се произнася по дело за гражданскоправна отговорност на лицето, спрямо което е постановена присъдата, но само по отношение на въпроса дали е налице престъпно действие или бездействие, и на въпроса дали деянието е било извършено от въпросното лице.

Не е необходимо да бъдат доказвани факти, които се считат за установени от закона. Такива презумпции могат да бъдат оборени по реда на обикновеното производство.

Не е необходимо страна да доказва факти, които не се оспорват от другата страна в съответствие с процедурите, предвидени в Гражданския процесуален закон.

1.3 До каква степен съдът трябва да е убеден в даден факт, за да го използва за обосноваване на решението си?

Съдът преценява доказателствата по свое усмотрение — въз основа на щателна, цялостна и обективна проверка на доказателствата, извършена от съда, и в съответствие със правен подход, основан на принципи на логиката, научни констатации и сведения, получени от ежедневието. В съдебното решение съдът трябва да посочи защо е дадено предимство на едно доказателство пред друго и защо определени факти са сметнати за доказани, а други — не. Нито едно доказателство не поражда предварително определени последици, които да са обвързващи за съда.

2 Събиране на доказателства

2.1 За събирането на доказателства винаги ли е необходимо искане от страна по делото или в някои случаи съдията може да събере доказателства по собствена инициатива?

Според Гражданския процесуален закон страните носят отговорност за представяне на доказателства, като са предвидени обаче също така случаи, в които съдът може да изиска доказателства по своя инициатива (например когато става дума за интересите на дете). Ако съдът прецени, че не са представени доказателства в потвърждение на факта или фактите, на които се основават исканията или възраженията на страните, страните биват съответно уведомени и, ако е необходимо, съдът определя срок за представяне на доказателства.

2.2 Какво следва, след като събирането на доказателства по искане на страна по делото бъде допуснато?

Страните представят в съда писмени и веществени доказателства. Когато страните се позовават на устни доказателства, съдът кани посочените от страните свидетели да се явят на съдебното заседание, за да изслуша техните показания. Съдът прилага доказателствата към досието по делото.

2.3 В кои случаи съдът може да отхвърли искане на страна по делото за събиране на доказателства?

Съдът допуска единствено доказателства, които са предвидени от закона и са относими към делото. Съдът може да откаже да приеме доказателства, които са представени по-късно от 14 дни преди съдебното заседание, освен ако съдията е определил различен срок за представяне на доказателства. По мотивирано искане на страна по спора или на друго заинтересовано лице могат да бъдат представяни доказателства в хода на разглеждането, ако това не бави произнасянето по делото или ако съдът е приел, че има основателни причини, поради които доказателствата не са били предоставени навреме, или ако доказателствата се отнасят до факти, установени в хода на производството.

Като доказателства не се допускат свидетелски показания, основани на информация от неизвестни източници или на информация, получена от други лица, освен ако въпросните лица са били разпитани.

2.4 Какви са различните видове доказателствени средства?

Обяснения, представени от страните по спора и от заинтересовани трети лица, включващи информация за факти, на които се основават техните искания или възражения, ако са потвърдени с други доказателства, проверени и преценени на съдебно заседание; показания на свидетели и вещи лица;

писмени доказателства, включващи документи или други текстове, в които информацията относно фактите, относими към делото, е записана с букви, цифри и други писмени символи или други технически средства, както и съответните носители на информация (аудио и видео касети, дискети и т.н.);

веществени доказателства,

доклади на вещи лица,

становища на вещи лица,

доклади на публични органи.

2.5 Какви са начините за снемане на свидетелски показания и различават ли се те от средствата, използвани за снемане на експертни заключения? Какви са правилата във връзка с представянето на писмени доказателства и експертни заключения/становища на вещи лица?

Няма съществена разлика: показанията и на вещи лица и на други свидетели представляват доказателства и писмените становища на вещи лица също са доказателства. Свидетелят или вещото лице трябва да се яви в съда, когато бъде призован/о от съда, да даде верни показания по отношение на обстоятелства, които са му известни (свидетели), или да даде обективно становище от свое собствено име по отношение на научни, технически, художествени или други факти, които е проучвало.

2.6 Има ли доказателствени средства, които се ползват с по-голяма доказателствена сила от други?

Нито едно доказателство не поражда предварително определени последици, които да са обвързващи за съда, но в своето съдебно решение съдът трябва да обясни защо е дадено предимство на едни доказателства пред други и защо дадени факти са приети като доказани, а други — не.

2.7 За доказването на определени факти, задължително ли е използването на определени доказателствени средства?

Да. Факти, които по закон могат да бъдат доказани само с определени доказателствени средства, не може да бъдат доказвани с никакви други доказателствени средства.

Съдът приема само предвидените от закона доказателствени средства.

2.8 По закон свидетелите длъжни ли са да дадат показания?

Свидетел, който е бил призован в съда, няма право да откаже да даде показания, освен в предвидените от закона случаи.

2.9 В кои случаи те могат да откажат да свидетелстват?

Следните лица имат право да откажат да свидетелстват:

роднини по пряка линия и от първа и втора степен по съребрена линия, съпрузи, роднини по сватовство от първа степен и членове на семейството на страните,

настойници и попечители на страните и лица, които са под настойничеството или попечителството на страните,

лица, които участват в съдебен процес по друг въпрос срещу една от страните.

2.10 Може ли лице, което откаже да свидетелства, да бъде санкционирано или принудено да даде показания?

Свидетел, навършил 14-годишна възраст, който откаже да свидетелства по причини, които съдът счете за неоснователни, или който умишлено даде неверни показания, извършва престъпление по силата на Наказателния закон.

Ако свидетел без основателна причина не се яви, след като е бил призован от съда или съдия, съдът може да му/й наложи глоба в размер до 60 EUR или да разпореди принудителното довеждане на свидетеля в съда.

2.11 Има ли категории лица, от които не може да бъдат снети показания?

Свещениците не са задължени да дават показания по отношение на факти, които са им станали известни при изслушване на изповеди, както и лица, които — поради своята длъжност или професия — нямат право да разкриват определена информация, която им е доверена. Не са задължени да дават показания във връзка със съответната информация;

ненавършили пълнолетие лица не са задължени да свидетелстват по факти, които представляват доказателства срещу техните родители, баби и дядовци, братя или сестри,

лица, които, поради своите физически или умствени увреждания, не могат да правят реална преценка на обстоятелствата по делото, не са задължени да дават показания,

децата под седемгодишна възраст не са задължени да дават показания.

2.12 Каква е ролята на съдията и страните при разпита на свидетел? При какви обстоятелства свидетел може да бъде разпитан чрез използването на видеоконферентна връзка или други технически средства?

Лице, което е призовано като свидетел, трябва да се яви в съда и да даде верни показания относно всички факти, които са му/й известни.

Свидетелят трябва да отговаря на въпросите, зададени от съда и от страните. Съдът може да разпита свидетеля по неговото местожителство, ако свидетелят не може да се яви на съдебното заседание поради заболяване, старост или увреждания или по друга основателна причина.

Свидетелят може да бъде разпитан така също чрез видеоконферентна връзка със съда, в зависимост от местонахождението на свидетеля, или на място, което е оборудвано специално за такива цели.

3 Преценка на доказателствата

3.1 Набавянето на доказателства по незаконосъобразен начин от страна по делото ограничава ли съда да ги вземе предвид при постановяването на решение?

Страните по спора могат да оспорват истинността на писмени доказателства.

Писмени доказателства не могат да се оспорват от лице, което собственоръчно е подписало въпросното доказателство. Въпросното лице може да оспори доказателството, като предяви отделен иск, ако подписът му/й е положен с принуда, заплаха или измама. Страната може да подаде също така придружена с доказателства искова молба срещу предполагаемо фалшифициране на писмени доказателства. Ако съдът определи, че доказателството е било фалшифицирано, той го отхвърля и уведомява прокурора за фалшификацията. С оглед проверка по искова молба за предполагаемо фалшифициране на писмени доказателства, съдът може да разпореди изготвянето на доклад на вещо лице или да изиска други доказателства. Ако съдът констатира, че страната неоснователно е предявила иск във връзка с фалшифицирането на писмени доказателства, той може да наложи глоба.

Според Гражданския процесуален закон се изисква лице, което е призовано като свидетел, да се яви в съда и да даде верни показания по отношение на всички факти, които са му известни. Ако страна желае да докаже определени обстоятелства със свидетелски показания, въпросната

страна трябва да посочи в доказателственото искане към съда за разпитване на свидетел кои важни аспекти на делото свидетелят би могъл да потвърди.

3.2 Показанията на страна по делото смятат ли се за доказателство?

Сведенията на страните по спора и на трети страни, които включват информация за фактите, на които се основават техните искове или възражения, се допускат като доказателства, ако са потвърдени от други доказателства, проверени и преценени на съдебно заседание. Ако едната страна признае фактите, на които са основани исковете или възраженията на другата страна, съдът може да приеме въпросните факти за доказани, при условие че няма съмнения признаването да е направено в резултат на измама, насилие, заплаха или грешка или за да бъде укрита истината.

Последна актуализация: 07/02/2019

Версията на националния език на тази страница се поддържа от съответното звено за контакт към Европейската съдебна мрежа. Преводите са направени от Европейската комисия. Възможно е евентуални промени, въведени в оригинала от компетентните национални органи, все още да не са отразени в преводите. Нито ЕСМ, нито Европейската комисия поемат каквато и да е отговорност по отношение на информацията или данните, които се съдържат или са споменати в този документ. Моля, посетете рубриката „Правна информация“, за да видите правилата за авторските права за държавата-членка, отговорна за тази страница.

Събиране на доказателства - Литва

1 Тежест на доказване

Страните трябва да докажат фактите, на които се основават техните искания и възражения, с изключение на случаите, в които те не трябва да бъдат доказвани (вж. 1.2).

1.1 Какви са правилата във връзка с тежестта на доказване?

Съгласно Гражданския процесуален кодекс на Република Литва (*Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas*) доказателствената тежест се носи от страните по делото. Те трябва да докажат фактите, на които се основават техните искания и възражения, с изключение на случаите, в които съгласно Гражданския процесуален кодекс същите не е необходимо да бъдат доказвани.

Всички съдилища разглеждат граждански дела при прилагане на принципа на състезателното начало. Всяка една от страните трябва да докаже фактите, на които се основават нейните искания и възражения, с изключение на случаите, в които няма нужда да бъдат доказвани.

1.2 Съществуват ли правила, които освобождават някои факти от необходимостта да бъдат доказвани? В кои случаи? Възможно ли е да се обори определена правна презумпция чрез представяне на доказателства?

В член 182 от Гражданския процесуален кодекс се предвижда, че не е необходимо да бъдат доказвани следните факти:

факти, признати от съда като общоизвестни;

факти, установени във влезли в сила съдебни решения по други граждански или административни производства, в които участници са същите лица, с изключение на случаи, в които съдебното решение води до правни последици за други лица, които не участват в производството (вредоносни факти);

последиците от престъпни лични действия, когато тези последици са признати във влязло в сила съдебно решение по наказателно производство (вредоносни факти);

факти, които са предполагаеми съгласно закона и не са оспорени по общия ред;

признати от страните факти.

Дадена страна има право да признае факти, на които се основават искането или възражението на друга страна. Съдът може да приеме признатия факт за установен, ако счита, че признаването е в съответствие с обстоятелствата по делото и не е обявено от страната с цел въвеждане в заблуждение, насилие или заплаха, или не е направено по погрешка или за да се прикрие истината.

Следва да се отбележи, че такива обстоятелства могат да бъдат променени чрез представяне на доказателства по общия ред.

1.3 До каква степен съдът трябва да е убеден в даден факт, за да го използва за обосноваване на решението си?

Ако представените доказателства позволяват на съда да стигне до заключението, че има много по-голяма вероятност даден факт да съществува, отколкото да не съществува, съдът ще признае този факт за установен.

2 Събиране на доказателства

В гражданското производство „доказателство“ означава всички действителни данни, служещи на съда като основание да установи в рамките на законова процедура съществуването или липсата на факти, обосноваващи исканията и възраженията на страните, както и всички други факти, свързани с постигането на честно и справедливо решение по делото. Такива данни могат да бъдат установени чрез следните средства: изявления на страните или трети лица (пряко или чрез представител), свидетелски показания, писмени доказателства, веществени доказателства, протоколи от огледи, експертни заключения, получени по законен път фотографии, видео и аудио записи и други доказателства.

Съдът може също така да поиска от държава — членка на ЕС, да събере доказателства или да ги приеме направо в съответствие с Регламент (ЕО) № 1206/2001 на Съвета от 28 май 2001 г. относно сътрудничеството между съдилища на държавите членки при събирането на доказателства по граждански или търговски дела с цел подобряване, опростяване и ускоряване на сътрудничеството между съдилищата при събирането на доказателства.

2.1 За събирането на доказателства винаги ли е необходимо искане от страна по делото или в някои случаи съдията може да събере доказателства по собствена инициатива?

Съгласно член 179 от Гражданския процесуален кодекс страните и другите участници в производството представят доказателства. Когато представените доказателства не са достатъчни, съдът може да поиска от страните и другите участници в производството да предоставят на съда потвърждаващи доказателства, както и да определи срок за представянето им. Съдът има също така право да събира доказателства по собствена инициатива (*служебно*), но само в предвидените от закона случаи.

Съгласно Гражданския процесуален кодекс съдът има право в рамките на разглежданите от него семейни или трудови дела да събира доказателства по собствена инициатива, ако счита че, това е от съществено значение, за да произнесе справедливо решение по делото (член 376 и член 414).

Освен това член 476 от Гражданския процесуален кодекс предвижда, че съд, който се подготвя да разглежда дела, засягащи обявяването на малолетно или непълнолетно дете за дееспособно (еманципирано):

определя държавна институция за закрила на детето по местоживеенето на малолетното или непълнолетното дете, която да представи своето заключение относно готовността на малолетното или непълнолетното дете да упражнява независимо всички граждански права или да изпълнява задължения;

изисква данни за това, дали малолетното или непълнолетното дете е било осъждано, или е извършило нарушение на административното или друго право;

разпорежда, ако е необходимо да се установи равнището на физическо, морално, духовно или психическо развитие на малолетното или непълнолетното дете, съдебномедицински психологически и/или психиатричен преглед и изисква всички медицински документи или други материали за малолетното или непълнолетното дете, които са необходими, за да се извърши прегледът; извършва всички други действия, необходими за подготовката на разглеждане на делото.

Член 582 от Гражданския процесуален кодекс предвижда също, когато се разглежда въпрос, свързан с разрешение за прехвърляне на право на собственост върху семейната собственост, ипотекиране на семейна собственост или обременяване по друг начин на правата върху нея, съдът да има право, като взема предвид обстоятелствата по делото, да поиска от ищеца доказателства за финансовото състояние на семейството (доходи, спестявания, друго имущество, задължения), данни за прехвърлената семейна собственост, данни за родителите на детето от службата за закрила на правата на детето, предварителните условия и перспективи на перспективата за изпълнение на фючърната сделка, перспективи за защитата на правата на детето, сделката не се осъществява, и други доказателства.

2.2 Какво следва, след като събирането на доказателства по искане на страна по делото бъде допуснато?

За да събере доказателства (в съответствие с член 199 и член 206 от Гражданския процесуален кодекс), съдът може да поиска от юридическо или физическо лице да представи писмени или веществени доказателства, които трябва да бъдат предоставени направо на съда в рамките на определени срокове. Когато физическите или юридическите лица не са в състояние да предоставят исканите писмени или веществени доказателства или не са в състояние да го направят в определения срок, те трябва да се консултират със съда за това и да посочат причините. Съдът може да издаде на лице, искащо писмени или веществени доказателства, удостоверение, което му дава право да получи доказателствата, за да може да ги предостави на съда.

При подготовката за съдебно заседание съдията изпълнява и други процесуални действия, необходими за правилното подготвяне на дадено дело за съдебно заседание (изисква доказателства, които не могат да бъдат получени от участниците в производството, събира доказателства по собствена инициатива, когато съдът има право да го направи съгласно Гражданския процесуален кодекс, и т.н.).

2.3 В кои случаи съдът може да отхвърли искане на страна по делото за събиране на доказателства?

Съдът може да отхвърли доказателство при следните обстоятелства:

когато е недопустимо;

когато доказателството не потвърждава или не оспорва относимите факти по делото (член 180 от Гражданския процесуален кодекс);

когато е било възможно доказателството да бъде представено по-рано и по-късното му представяне би забавило производството (член 181, параграф 2 от Гражданския процесуален кодекс).

За да бъдат признати от съда, към исковата молба следва да бъдат приложени всички документи или други доказателства, които са в основата на исканията на ищеца, доказателство, че е платена съдебна такса, и молби за искане на доказателства, които ищецът не е в състояние да предостави, като се посочват причините, поради които не могат да бъдат предоставени доказателствата (член 135 от Гражданския процесуален кодекс).

Следва също така да се отбележи, че апелативният съд ще откаже да приеме нови доказателства, които е могло да бъдат предоставени на съда от първа инстанция, с изключение на дела, при които съдът от първа инстанция погрешно е отказал да приеме доказателства или при които необходимостта от представяне на доказателства е възникнала впоследствие (член 314 от Гражданския процесуален кодекс).

2.4 Какви са различните видове доказателствени средства?

Както е посочено в Гражданския процесуален кодекс, „доказателство“ в гражданско производство означава всички действителни данни, служещи като основание на съда, за да установи в рамките на законова процедура дали обстоятелствата, обосноваващи исканията и възраженията на страните, съществуват или не, както и други обстоятелства, свързани с постигането на честно и справедливо решение по делото. Тези данни могат да бъдат получени, както следва: изявления на страните или трети лица (пряко или чрез представител), свидетелски показания, писмени доказателства, веществени доказателства, протоколи от огледи и експертни заключения.

Като доказателство могат да послужат и получени по законен път фотографии и аудио и видео записи.

2.5 Какви са начините за снемане на свидетелски показания и различават ли се те от средствата, използвани за снемане на експертни заключения? Какви са правилата във връзка с представянето на писмени доказателства и експертни заключения/становища на вещи лица?

В членове 192—217 от Гражданския процесуален кодекс се определят следните правила, уреждащи методите за снемане на показания от свидетели и вещи лица.

Процедура за разпит на свидетели

Всеки свидетел се призовава в съдебна зала и се разпитва поотделно. Свидетели, които не са разпитани, не могат да присъстват в съдебната зала по време на заседанието. Разпитаните свидетели трябва да останат в съдебната зала, докато приключи заседанието. Ако разпитани свидетели поискат от съда да им позволи да напуснат съдебната зала, той може да го направи, след като са изслушани становищата на участниците в производството.

Свидетел може да бъде разпитан *in situ*, ако след като бъде призован, не може да се яви пред съда поради заболяване, старост, увреждане или друга призната от съда основателна причина, и участникът в производството, който е иницирал призоваването на свидетеля, не може да гарантира явяването на този свидетел пред съда.

Съдът трябва да установи самоличността на свидетеля и да му обясни неговите права и задължения, както и отговорността, която носи за нарушаване на клетвата и неизпълнение или неправилно изпълнение на някое от другите му задължения.

Преди да бъде подложен на разпит, свидетелят полага клетва, като поставя ръка върху Конституцията на Република Литва (*Lietuvos Respublikos Konstitucija*) и произнася: „Аз, (пълното име), честно и вярно се заклевам да казвам истината, без са скривам, добавям или променям каквито и да е доказателства“. Вече заклетият се свидетел подписва текста на клетвата. Подписаната клетва се прилага към документите по делото.

След като е определен отношението на свидетеля със страните и трети лица, както и други обстоятелства, свързани с оценката на неговите показания (образование, професия на свидетеля и други), съдът дава указания на свидетеля да каже пред съда всичко, което знае за делото, и да избягва да разкрива информация, в случай че свидетелят не е в състояние да посочи източника си.

След като свидетелят даде показания, могат да му бъдат задавани въпроси. Свидателят ще бъде разпитан най-напред от лицето, което е поискало неговото призоваване, и от представител на това лице. След това той ще бъде разпитан от други участници в производството. Свидетел, призован по инициатива на съда, ще бъде разпитан най-напред от ищеца. Съдията не трябва да допуска насочващи въпроси и въпроси, които не са относими към делото. Той има право да задава въпроси по всяко време, докато тече разпитът на свидетеля.

Ако е необходимо, съдът, по искане на участник в производството или по собствена инициатива, може да разпита повторно свидетел, в рамките на същото заседание, да призове разпитания свидетел да се яви на друго заседание в същия съд или да изправи свидетелите един срещу друг.

В изключителни случаи, когато е невъзможно или трудно да се разпита свидетел в съда, разглеждащият делото съд има право да прегледа свидетелските показания, ако по негово мнение и като се има предвид самоличността на свидетеля и същността на обстоятелствата, по

отношение на които трябва да се дадат свидетелски показания, това няма да има отрицателни последици за установяването на съществените факти по делото. По инициатива на страните даден свидетел може да бъде призван за допълнителен разпит в съда, ако това е необходимо, за да се установят по-подробно фактите по делото. Преди да даде показания, свидетелят трябва да подпише текста на клетвата, посочена в член 192, параграф 4 от Гражданския процесуален кодекс, и при подписването на потвърждението да бъде предупреден, че даването на неверни показания е престъпление. Писмените показания трябва да бъдат снемани в присъствието на нотариус и се заверяват от нотариус.

Разпит на вещи лица

Експертното становище се прочита на глас по време на съдебно заседание. Преди да се прочете експертното становище, вещото лице (вещите лица), което го е изготвило и което участва в съдебното заседание, трябва да положи клетва, като постави ръката си върху Конституцията на Република Литва и произнесе: „Аз (пълно име) се заклевам да изпълнявам честно задълженията на вещо лице в производството и да представя безпристрастно и обосновано експертно становище въз основа на цялостните ми експертни познания“. Ако разпитът не се провежда в рамките на съдебно заседание, текстът на клетвата, подписана от вещото лице, представлява неразделна част от експертното заключение. Вещи лица, включени в списъка на Република Литва на вещите лица към съда (*Lietuvos Respublikos teismo ekspertų sąrašas*), които са положили клетва в момента на вписването им в този списък, не трябва да полагат клетва в съда, като се счита, че са били предупредени за тяхната отговорност, в случай че представят неверни становища и показания.

Съдът има право да поиска от вещото лице да разясни своето становище устно. Устното разяснение на експертното становище се включва в протокола от съдебното заседание.

За да се разясни и допълни експертното становище, на вещите лица могат да се задават въпроси. Лицето, поискала назначаването им, има възможност да задава въпроси най-напред. След това свидетелят ще бъде разпитан от други участници в производството. Ако вещото лице е назначено от съда по негова собствена инициатива, най-напред възможност да задава въпроси на вещото лице ще има ищецът.

Съдиите имат право да задават въпроси на вещото лице по всяко време, докато тече разпитът.

Експертно становище се представя само по искане на съда (и трябва да бъде представено в писмен вид, под формата на експертно заключение). Експертното заключение трябва да включва подробно описание на проведеното разследване, заключенията, изготвени въз основа на констатации, и обосновани отговори на зададени от съда въпроси.

Ако съдът поиска експертно становище без експертно заключение, експертното становище се счита за писмено доказателство, представено от вещо лице (подобно на други участници в производството) или поискано от съда съгласно процедурата, определена в Гражданския процесуален кодекс.

В член 198 от Гражданския процесуален кодекс се определят следните правила за предоставянето на писмени доказателства:

Писмени доказателства могат да бъдат представени от участници в производството или да бъдат поискани от съда, в съответствие с предвидената в кодекса процедура.

Писмените доказателства трябва да бъдат представени в предвидената от Гражданския процесуален кодекс форма: участник в производството, който обосновава съдържанието на процесуален документ с писмени доказателства, трябва да приложи оригиналите или копията (цифрови копия) към тях, които са заверени от съд, нотариус (или друго лице, упълномощено да извършва нотариални действия), адвокат, участващ в производството, или лицето, което е издало (получило) документа. Съдът може да поиска, по собствена инициатива или по искане на участник в производството, да бъдат представени оригиналните документи. Искането от участник в производството за предоставяне на оригиналните документи се представя заедно с неговия иск, насрещен иск, писмена защита или други процесуални документи на участниците в производството. Участниците в производството могат да подадат такова искане на по-късен етап, когато съдът признава за убедителни причините, поради които искането не е подадено по-рано или когато предоставянето на въпросното искане няма да забави решаването на делото. В случаите, когато само част от документа е свързана със съдържанието на процесуалните документи, на съда могат да бъдат представени само съответните части (извадки, извлечения).

Всички процесуални документи и приложения към тях трябва да бъдат представени на съда на литовски език, освен когато са налице определени изключения, заложи в законодателството. Когато участници в производството, на които трябва да бъдат връчени процесуални документи, не разбират литовски език, на съда трябва да бъдат представени преводи на тези документи на език, който те могат да разберат. Когато за документите, които трябва да бъдат представени, съгласно кодекса се изисква да бъдат преведени на чужд език, участниците в производството трябва да представят в съда заверени преводи към тях в съответствие с установената правна процедура.

Оригиналните документи по дело могат да бъдат върнати по искане на лицата, които са ги представили. В този случай в досието трябва да се съхраняват копия от документите, които трябва да бъдат върнати, заверени в съответствие с предвидената в кодекса процедура.

2.6 Има ли доказателствени средства, които се ползват с по-голяма доказателствена сила от други?

Съгласно член 197 от Гражданския процесуален кодекс документи, издадени от държавни и общински органи, които са одобрени от лица, упълномощени от държавата в границите на тяхната компетентност и в съответствие с изискванията, приложени по отношение на формата на определени видове документи, могат да се считат за официални писмени доказателства и имат по-голяма доказателствена сила. Фактите, посочени в официалното писмено доказателство, се считат за напълно доказани, докато не бъдат оспорени от други доказателства в производството, с изключение на свидетелските показания. Забрана за използването на свидетелски показания не се прилага, когато това би противоречало на принципите на добросъвестност, справедливост и умереност. Доказателствена тежест на официални писмени доказателства може да бъде предоставена на други документи, както и на законодателни актове.

2.7 За доказването на определени факти, задължително ли е използването на определени доказателствени средства?

Обстоятелствата по дадено дело, които по закон трябва да бъдат доказани с конкретни доказателствени средства, не могат да бъдат доказани чрез други доказателствени средства (член 177, параграф 4 от Гражданския процесуален кодекс).

2.8 По закон свидетелите длъжни ли са да дадат показания?

Лице, призвано като свидетел, трябва да се яви пред съда и да даде верни показания. Лице, което е призвано като свидетел, при неизпълнение на задълженията си да свидетелства носи отговорност съгласно закона (член 191), т.е. може да му бъде наложена глоба.

2.9 В кои случаи те могат да откажат да свидетелстват?

Свидетелят може да откаже да даде показания, когато те ще представляват показания срещу самия него, членове на семейството му или близки роднини.

2.10 Може ли лице, което откаже да свидетелства, да бъде санкционирано или принудено да даде показания?

Когато свидетели, вещи лица или устни преводачи не се явят на съдебното заседание, съдът ще попита участващите в производството лица дали делото може да се гледа в отсъствието на свидетели, вещи лица или устни преводачи, и ще разпорежи съдебното заседание да бъде продължено

или отложено. Когато призван свидетел, вещо лице или устен преводач не успее да се яви в съда без основателна причина, може да му бъде наложена глоба в размер до хиляда лита. Даден свидетел може да бъде отведен принудително в съда въз основа на съдебно решение (член 248 от Гражданския процесуален кодекс).

2.11 Има ли категории лица, от които не може да бъдат снети показания?

Като свидетели не могат да бъдат разпитвани следните лица:

представители в граждански и административни производства или защитник в наказателно производство, относно обстоятелства, за които са научили в качеството си на представител или защитник;

лица, които са неспособни да разбират обстоятелствата, свързани с делото, или да дадат безпристрастни показания поради физически или психически увреждания;

свещеници, що се отнася до обстоятелства, с които са се запознали по време на изповед;

медицински лица, що се отнася до обстоятелства, представляващи професионална тайна;

медиатори, що се отнася до обстоятелства, с които са се запознали по време на процедура по помирителна медиация.

Други лица също могат да бъдат определени от закона.

2.12 Каква е ролята на съдията и страните при разпита на свидетел? При какви обстоятелства свидетел може да бъде разпитан чрез използването на видеоконферентна връзка или други технически средства?

След като е изяснил връзката на свидетеля със страните, трети лица и други обстоятелства, свързани с оценката на свидетелските показания (образование, професия на свидетеля и други), съдът ще прикани свидетеля да каже пред съда всичко, което знае по делото, и да избягва всякаква информация, в случай че свидетелят не е в състояние да посочи източника си.

След като свидетелят даде показания, могат да бъдат задавани въпроси. Свидателят ще бъде разпитан най-напред от лицето, което е поискало неговото призоваване, и от представител на това лице, след което от други участници в производството. Свидетел, призван по инициатива на съда, се разпитва най-напред от ищеца. Съдията не трябва да допуска насочващи въпроси и въпроси, които не са относими към делото. Той има право да задава въпроси по всяко време, докато тече разпитът на свидетеля. Ако е необходимо, по искане на участник в производството или по собствена инициатива, съдът може да разпита повторно свидетел, в рамките на същото заседание, да призове разпитания свидетел да се яви на друго заседание на същия съд или да изправи свидетелите един срещу друг.

В изключителни случаи, когато е невъзможно или е трудно да се разпита свидетел в съда, разглеждащият делото съд има право да прегледа писмените свидетелски показания, когато по негово мнение и като се има предвид самоличността на свидетеля и същността на обстоятелствата, по които трябва да се дадат свидетелски показания, това няма да има отрицателни последици за установяването на съществените факти по делото. Свидателят може да бъде призван в съда за допълнителен разпит, по инициатива на страните, когато това е необходимо, за да се установят по-подробно фактите по делото. Преди да даде показания, свидетелят трябва да подпише предварително определения текст на клетвата, и при подписването на потвърждението да бъде предупреден, че даването на неверни показания е престъпление. Писмените показания трябва да бъдат снети в присъствието на нотариус и се заверяват от нотариус.

Участието на участници в производството в съдебните заседания и разпитът на свидетели *in situ* могат да бъдат гарантирани чрез средствата за информация и електронни комуникационни технологии (чрез видеоконферентна връзка, телеконферентна връзка и други). При използването на такива технологии в съответствие с процедурата, определена от министъра на правосъдието, трябва да се гарантира, че самоличността на участниците в производството е установена по надежден начин и че данните (доказателствата) са записани и представени обективно.

Освен това член 803 от Гражданския процесуален кодекс предвижда възможност съдилищата на Република Литва да поискат съд на друга държава да използва комуникационни технологии (видеоконферентна връзка, телеконферентна връзка и други), докато снима показания.

3 Преценка на доказателствата

Съдът оценява доказателствата в производството в съответствие със собственото си убеждение, въз основа на цялостното и безпристрастно разглеждане на представените в производството факти и в съответствие със закона.

3.1 Набавянето на доказателства по незаконосъобразен начин от страна по делото ограничава ли съда да ги вземе предвид при постановяването на решение?

Фактически данни се установяват по следните начини: показания от страните и трети лица (пряко или чрез представител), свидетелски показания, писмени доказателства, веществени доказателства, протоколи от огледи, експертни заключения, получени по законен път фотографии, видео и аудио записи и други доказателства. Фактически данни, представляващи държавна или професионална тайна, обикновено не могат да служат като доказателства в гражданското производство, докато не бъдат разсекретени в съответствие със законоустановената процедура. Данните, получени по време на процедура по помирителна медиация, не могат да служат като доказателства в гражданското производство, освен в случаите, предвидени от Закона за помирителната медиация в граждански спорове.

Следва да се отбележи също така, че в съгласно член 185 от Гражданския процесуален кодекс съдът трябва да оцени доказателствата в производството в съответствие със собственото си убеждение, въз основа на цялостното и безпристрастно разглеждане на представените в производството факти и в съответствие със закона. Няма доказателства, които да имат каквото и да е предварително определено въздействие върху съд, освен ако това не е предвидено в Гражданския процесуален кодекс.

3.2 Показанията на страна по делото смятат ли се за доказателство?

Да (вж. 2.4).

Последна актуализация: 16/11/2018

Версията на националния език на тази страница се поддържа от съответното звено за контакт към Европейската съдебна мрежа. Преводите са направени от Европейската комисия. Възможно е евентуални промени, въведени в оригинала от компетентните национални органи, все още да не са отразени в преводите. Нито ЕСМ, нито Европейската комисия поемат каквато и да е отговорност по отношение на информацията или данните, които се съдържат или са споменати в този документ. Моля, посетете рубриката „Правна информация“, за да видите правилата за авторските права за държавата-членка, отговорна за тази страница.

Събиране на доказателства - Люксембург

1 Тежест на доказване

1.1 Какви са правилата във връзка с тежестта на доказване?

Принцип в люксембургското право е, че лицето, което търси изпълнението на задължение, трябва да докаже съществуването на задължението. Обратно, лицето, което твърди, че е изпълнило задължението, трябва да докаже плащането или факта, по силата на който задължението е погасено.

1.2 Съществуват ли правила, които освобождават някои факти от необходимостта да бъдат доказвани? В кои случаи? Възможно ли е да се обори определена правна презумпция чрез представяне на доказателства?

Люксембургското право предвижда в някои случаи презумпции, съгласно които лицето се освобождава от задължението да доказва факти, които е невъзможно или трудно да бъдат доказани. Презумпциите са следствия, които се извличат от един известен факт за друг, неизвестен факт по закон или от съда.

Законодателят различава две категории презумпции: от една страна, законовата презумпция, която даден специален закон предвижда за някои актове или факти. От друга страна, презумпциите, които не са уредени в закона, се преценяват от съда, който допуска единствено сериозни, точни и съгласувани презумпции.

По общо правило презумпциите са оборими. Така например се приема, че баща на детето, родено по време на брака, е съпругът на майката. Въпреки това е възможно да се предяви иск за оспорване на бащинството.

В по-редки случаи презумпциите са необорими. Това означава, че не е възможно да се представят доказателства за противното.

1.3 До каква степен съдът трябва да е убеден в даден факт, за да го използва за обосноваване на решението си?

Съдът преценява фактите по своя суверенна преценка. При съмнение съдът проверява дали са налице убедителни, ясни и съгласувани улики и допуска или отхвърля доказателствата в зависимост от правдоподобността на твърдяните факти.

2 Събиране на доказателства

2.1 За събирането на доказателства винаги ли е необходимо искане от страна по делото или в някои случаи съдията може да събере доказателства по собствена инициатива?

Съдът може да постанови събирането на доказателства по искане на една от страните. В определени случаи обаче той може да постанови събиране на доказателства и по собствена инициатива.

2.2 Какво следва, след като събирането на доказателства по искане на страна по делото бъде допуснато?

Съдът запознава назначеното вещо лице с естеството на задачата му. Страните и третите лица, които трябва да окажат съдействие при събирането на доказателства, се свикват от вещото лице. По силата на принципа на състезателното начало събирането на доказателства се извършва в присъствието на страните.

2.3 В кои случаи съдът може да отхвърли искане на страна по делото за събиране на доказателства?

Събиране на доказателства може да бъде постановено при всички случаи, ако съдът не разполага с достатъчно информация, за да се произнесе. Събирането на доказателства от съда във връзка с даден факт може да бъде постановено само ако страната, която го твърди, не разполага с достатъчно данни, за да го докаже. В никакъв случай не може да се постанови събиране на доказателства, за да се попълни пропуск на страната в хода на доказването.

Съдът трябва да ограничи избора си на мярка до такава, която да е достатъчна за разрешаването на спора, като акцентът е върху възможно най-опростения и икономически най-изгоден вариант.

2.4 Какви са различните видове доказателствени средства?

Различните доказателствени средства са писмените доказателства, свидетелските показания, презумпциите, самопризнанието и клетвата.

2.5 Какви са начините за снемане на свидетелски показания и различават ли се те от средствата, използвани за снемане на експертни заключения? Какви са правилата във връзка с представянето на писмени доказателства и експертни заключения/становища на вещи лица?

Способи за снемане на свидетелски показания и експертни заключения:

Когато свидетелските показания са допустими, съдът може да изслуша изявленията на трети лица, които биха могли да допринесат за изясняване на спорните факти, които са им лично известни. Изявленията се правят чрез писмени показания или се събират чрез разпит в зависимост от това дали са писмени или устни.

Съдът може да призове по свой избор всяко едно лице, за което смята, че може да му даде разяснения посредством констатации, консултации или експертно мнение по отношение на фактическите въпроси, за които се изискват експертни познания. Ако не е необходимо експертното заключение да бъде в писмена форма, съдът може да разреши на експерта/вещото лице да го представи устно по време на заседанието; за това се съставя протокол, който се подписва от съдията и съдебния деловодител.

Приложими правила за представяне на писмени доказателства и на писмените експертни доклади или заключения:

Писмени доказателства:

Страната, която представя документи като доказателства, е длъжна да предостави копия от тях на другите страни по делото. За предоставянето се издава разписка или то се прави чрез подаване в съдебното деловодство. Предоставянето на документите трябва да се извършва без за това да е необходима специална покана.

Експертни доклади или заключения:

Вещото лице депозира доклада си в съдебното деловодство. Съставя се само един доклад дори и вещите лица да са няколко на брой. В случай на разминаване в техните становища всеки един от тях изразява своята позиция. Ако вещото лице е ползвало становище на друг експерт, който има познания в област, различна от неговата, това становище се прилага, в зависимост от случая, към протокола от съдебното заседание или към досието на делото.

2.6 Има ли доказателствени средства, които се ползват с по-голяма доказателствена сила от други?

Някои доказателствени средства имат по-голяма доказателствена сила от други:

Официалният (публичен) документ се съставя от длъжностно лице, натоварено да изпълнява публични функции (нотариус, съдебен изпълнител) в рамките на неговите правомощия. Официалният документ се счита за достоверен до момента, в който неговото съдържание бъде обявено за невярно.

Частният документ се съставя без намесата на лице, натоварено да изпълнява публични функции, от самите страни, които подписват документа.

Частният документ се счита за достоверен до момента, в който бъде оборен.

Свидетелските показания и другите доказателствени средства се преценяват по усмотрение на съда.

2.7 За доказването на определени факти, задължително ли е използването на определени доказателствени средства?

За удостоверяване наличието на юридически акт (договор), чиято стойност надхвърля 2500 EUR, се изисква представянето на писмени доказателства. Обратно на това, доказването на юридически факт (злополука) се извършва свободно.

2.8 По закон свидетелите длъжни ли са да дадат показания?

Законодателят задължава свидетелите да окажат съдействие на съда с оглед установяването на истината.

2.9 В кои случаи те могат да откажат да свидетелстват?

От задължението да свидетелстват могат да бъдат освободени лицата, които посочат законово основание за това. Лицата, които могат да откажат да свидетелстват, са родителите или роднините по права линия на една от двете страни или съпругът, дори след постановяване на бракоразводното решение.

2.10 Може ли лице, което откаже да свидетелства, да бъде санкционирано или принудено да даде показания?

Неявилите се свидетели могат да бъдат призовани на техни разноси, ако изслушването им в съда бъде счтено за необходимо. На неявилите се свидетели, както и тези, които без да посочат законово основание, отказват да свидетелстват или да положат клетва, може да бъде наложена гражданскоправна санкция в размер от 50 до 2 500 EUR.

Може да бъде освободен от плащането на глоба и разноси свидетелят, който по основателни причини не е могъл да се яви в насрочения ден за провеждането на заседание.

2.11 Има ли категории лица, от които не може да бъдат снети показания?

Всеки може да бъде изслушан в качеството на свидетел, с изключение на лицата, които не могат да бъдат свидетели.

Лицата, които не могат да бъдат свидетели, могат все пак да бъдат изслушани при същите условия, но без да полагат клетва. Въпреки това, родствениците по низходяща линия не могат никога да свидетелстват за фактите, изтъквани от съпрузите в подкрепа на иска за развод или за фактическа раздяла.

2.12 Каква е ролята на съдията и страните при разпита на свидетел? При какви обстоятелства свидетел може да бъде разпитан чрез използването на видеокоферентна връзка или други технически средства?

Роля на съда и на страните при изслушването на свидетелите

Съдът изслушва поотделно свидетелите и техните твърдения по ред, който той определя в присъствието на страните, или според реда, в който те са призовани. Свидетелите не могат да четат подготвени изказвания.

Съдът може да изслуша свидетелите или да отправя въпроси по отношение на всички факти, за които законът допуска свидетелски показания, дори и тези факти да не са били посочени в решението, с което се постановява изслушването на свидетели. Той може да изслуша свидетелите повторно, да ги изправи един срещу друг или срещу страните и при необходимост да ги изслуша в присъствието на вещо лице.

Страните нямат право нито да прекъсват, нито да разпитват, нито да се опитват да влияят върху свидетелите, които се разпитват, нито да се обръщат директно към тях, тъй като могат да бъдат наказани с отстраняване. Съдът, когато прецени за необходимо, задава въпросите, които страните са му отправили след разпита на свидетелите.

Видеокоферентна връзка и други технически средства

Регламент (ЕО) № 1206/2001 на Съвета от 28 май 2001 г. относно сътрудничеството между съдилища на държавите членки при събирането на доказателства по граждански и търговски дела цели да подобри, опрости и ускори сътрудничеството между съдилищата на държавите членки при събирането и представянето на доказателства. В люксембургското право не съществуват специални разпоредби, които да регламентират видеокоферентните връзки. Прилагат се разпоредбите на новия Граждански процесуален кодекс, отнасящи се до изслушването на свидетели, проверките, които самият съд извършва, и личното явяване на свидетелите. Съдилищата са оборудвани с необходимите технически средства. В деня, за който е насрочено провеждането на видеокоферентна връзка, трябва да присъстват съдия, съдебен деловодител, преводач и вещо лице. Съдът може изиска аудио-, визуално или аудио-визуално записване на част или на всички действия по събиране на доказателства, които той предприема. Записът се съхранява в деловодството на съда. Всяка страна може да изиска да ѝ бъдат предоставени образец, копие или транскрипция от записа, като заплати разноските за това.

3 Преценка на доказателствата

3.1 Набавянето на доказателства по незаконосъобразен начин от страна по делото ограничава ли съда да ги вземе предвид при постановяването на решение?

Съдът не взема под внимание незаконно събраните доказателства, като например запис от скрита камера или запис на разговор по телефона, за който лицето не е било уведомено.

3.2 Показанията на страна по делото смятат ли се за доказателство?

Декларациите, които самата страна предоставя в хода на процеса, по принцип нямат доказателствена сила.

Връзки по темата

<http://www.legilux.lu/>

Последна актуализация: 26/04/2019

Версията на националния език на тази страница се поддържа от съответното звено за контакт към Европейската съдебна мрежа. Преводите са направени от Европейската комисия. Възможно е евентуални промени, въведени в оригинала от компетентните национални органи, все още да не са отразени в преводите. Нито ЕСМ, нито Европейската комисия поемат каквато и да е отговорност по отношение на информацията или данните, които се съдържат или са споменати в този документ. Моля, посетете рубриката „Правна информация“, за да видите правилата за авторските права за държавата-членка, отговорна за тази страница.

Езиковата версия, която търсите, в момента се подготвя от нашите преводачи.

Моля, имайте предвид, че версиите на следните езици вече са преведени.

Събиране на доказателства - Малта

1 Тежест на доказване

1.1 Какви са правилата във връзка с тежестта на доказване?

Както е видно от текста на член 562 от Гражданския процесуален и функционален кодекс, тежестта на доказване се носи от лицето, което твърди даден факт: „тежестта за доказване на даден факт във всички случаи се носи от страната, която твърди този факт“.

1.2 Съществуват ли правила, които освобождават някои факти от необходимостта да бъдат доказвани? В кои случаи? Възможно ли е да се обори определена правна презумпция чрез представяне на доказателства?

Такива правила съществуват и се съдържат в член 627 и сл. от Гражданския процесуален и функционален кодекс. В член 627 са посочени документи, чиято истинност се приема за установена и не е необходимо да бъде допълнително доказвана, които включват:

актовете на правителството на Малта, които са подписани от министъра или от ръководителя на съответното ведомство, издало документа, или в негово отсъствие – от заместника, секретаря или друг служител по-долу в йерархията, който има правомощията да подписва подобни документи; регистрите на отделните ведомства на правителството на Малта;

всички публични актове, подписани от компетентните органи и публикувани в Държавен вестник;

актовете на правителството на Малта, които са официално отпечатани и обнародвани;

актовете и регистрите на съдилищата и църковните съдилища в Малта;

удостоверенията, издадени от Службата за гражданска регистрация и Поземления регистър;

заявленията за морски протест, съставени пред отделението с обща компетентност на Гражданския съд;

други документи, посочени в Закона за търговското корабоплаване (включително свидетелства за регистрация, подписани от секретаря или друг оправомощен служител, както и всяко обстоятелство, вписано в свидетелството за регистрация, което е подписано от секретаря или друг оправомощен служител).

Могат да бъдат предоставени и други документи, верността на съдържанието на които не подлежи на доказване, но следва да бъде доказана тяхната истинност. Тези документи включват:

актовете и регистрите на учреждения или публични органи, оправомощени или признати съгласно закона или от правителството;

енорийските документи и регистрите за раждане, брак и смърт и разпорежданията, направени в съответствие със закона в присъствието на енорийски свещеник;

актовете и регистрите на нотариусите в Малта;

деловодните книги на търговците, водени в съответствие със закона, само по отношение на договори и други търговски сделки;

деловодните книги на публични посредници, водени в съответствие със закона, по отношение на всички факти и обстоятелства, свързани с взаимоотношенията между договарящите се страни по търговски сделки.

Допуска се предоставяне на доказателства, оспорващи съдържанието на тези видове документи.

Наред с презумпцията по отношение на тези документи в глава 16 от Законите на Малта, Гражданския кодекс, е предвидена друга презумпция, съгласно която бащата на дете, родено в брак, е съпругът на майката. Тази правна презумпция може да бъде оборена чрез предявяване на иск пред семейното отделение на Гражданския съд и предоставяне на доказателства, оборващи презумпцията.

1.3 До каква степен съдът трябва да е убеден в даден факт, за да го използва за обосноваване на решението си?

За да може да се произнесе с решение по гражданско дело, съдът, съпоставяйки вероятните възможности, трябва да счита, че предоставените доказателства са достатъчно убедителни.

2 Събиране на доказателства

2.1 За събирането на доказателства винаги ли е необходимо искане от страна по делото или в някои случаи съдията може да събере доказателства по собствена инициатива?

Всяка от страните по съдебно дело може, независимо от това какъв е нейният интерес, да свидетелства по собствено искане, по искане на друга страна по делото или след като е призована служебно от съда. Когато производството започва въз основа на искова молба, се изготвя списък на свидетелите. Същото важи за писмения отговор на ответника – към него трябва да е приложен списък на свидетелите. Ако някоя от страните желае да призове свидетел, който не е бил посочен, тя следва да внесе съответно искане.

2.2 Какво следва, след като събирането на доказателства по искане на страна по делото бъде допуснато?

След като съдът приеме искането за събиране на доказателства, той призовава свидетелите с призовка, издадена по искане на страната, която ги е посочила, за да свидетелстват в нейна полза. Исканията за издаване на такава призовка, отправени към Съда на магистратите в Малта и Съда на магистратите в Гозо (при упражняване на неговата по-нисша компетентност), може да се отправят и устно.

2.3 В кои случаи съдът може да отхвърли искане на страна по делото за събиране на доказателства?

Съдът може да отхвърли искане на страна по делото за събиране на доказателства, когато призованото лице е адвокат, процесуален представител пред съдилищата от по-долна инстанция или свещеник. Освен това по правило лице, което е присъствало на съдебните прения, не може да бъде призовано за свидетел по същото дело. Съдът обаче има право в определени случаи да пренебрегне това правило, ако има основателни причини за това. Освен това съществуват специални закони относно служебната тайна, които не позволяват разгласяването на тайна или поверителна информация. Наред с горното, искането може да бъде отхвърлено, ако съдът прецени, че свидетелят няма отношение към делото.

2.4 Какви са различните видове доказателствени средства?

Съществуват три вида доказателствени средства, с помощта на които страните могат да предоставят доказателства на съда: документи, свидетелски показания и клетвени декларации.

2.5 Какви са начините за снемане на свидетелски показания и различават ли се те от средствата, използвани за снемане на експертни заключения? Какви са правилата във връзка с представянето на писмени доказателства и експертни заключения/становища на вещи лица?

Общото правило е, че разпитът на свидетели по дадено дело се извършва чрез лично даване на показания в открито съдебно заседание. *Законът обаче допуска и други способи за събиране на доказателства:*

свидетелски показания могат да се предоставят чрез клетвени декларации от свидетели с местоживееене в Малта или в чужбина;

съдът може да ангажира съдебен помощник, който да снее свидетелските показания от лица, които трябва да пътуват извън Малта, или лица, които са възрастни, болни, има вероятност да починат или да изгубят способност да свидетелстват преди разглеждането на делото, или не могат да присъстват на съдебното заседание. В тези случаи въпросите към свидетеля и неговите отговори се записват, като свидетелят подписва свидетелските показания или поставя кръстен знак вместо подпис;

съдът може също да определи допълнителен съдия, който да изслуша конкретен свидетел, който не може да напусне дома си поради старост;

адвокат може с молба да поиска разпит на живеещ в чужбина свидетел чрез съдебна поръчка. Страната, която иска разпита на свидетеля, трябва да предостави въпросите в писмен вид, както и името и адреса на лицето, което ще я представлява при разпита на свидетеля;

ако съдът прецени, че е оправдано, може да разреши изготвянето на аудио- или видеозапис на свидетелските показания;

съдът може да ангажира съдебни арбитражи и да ги оправомощи да разпитат свидетели и да приемат от тях клетвени декларации.

Когато съдебен арбитър е натоварен да снее свидетелски показания, той разполага със същите правомощия за изпълнението на тази задача, с каквито разполага съдът.

2.6 Има ли доказателствени средства, които се ползват с по-голяма доказателствена сила от други?

Приема се, че всички доказателствени средства имат еднаква сила.

2.7 За доказването на определени факти, задължително ли е използването на определени доказателствени средства?

Не, но винаги следва да се предоставят най-убедителните доказателства.

2.8 По закон свидетелите длъжни ли са да дадат показания?

Да, съгласно закона призованите свидетели са длъжни да свидетелстват. Свидетелите не са длъжни обаче да отговорят на въпроси, които могат да доведат до подвеждането им под наказателна отговорност.

2.9 В кои случаи те могат да откажат да свидетелстват?

Съпругът или съпругата на лица, които са страни по съдебно дело, са допустими свидетели и могат да бъдат призовани да свидетелстват по искане на всяка от страните. Такива свидетели обаче не са длъжни да разкриват информация, която са получили от своя съпруг/съпруга по време на брака. Освен това такъв свидетел не е длъжен да отговаря на въпроси, които могат да доведат до подвеждане на неговия съпруг/съпруга под наказателна отговорност.

Исключени от обхвата на задължителното предоставяне на свидетелски показания са и фактите, които са споделени с адвокати, процесуални представители пред съдилищата от по-долна инстанция и свещеници. Ако обаче адвокат или процесуален представител пред съдилищата от по-долна инстанция получи съгласието на своя клиент или свещеник получи съгласието на лицето, което се е изповядало пред него, те могат да бъдат разпитани относно факти, които са станали тяхно достояние (и за които са получили съгласие): адвокатът и процесуалният представител пред съдилищата от по-долна инстанция могат да бъдат разпитани за фактите, които са споделени с тях от техния клиент във връзка с делото, а свещеникът може да бъде разпитан за фактите, които са станали негово достояние, когато е бил обвързан от тайната на изповедта, или по време на изповед.

Счетоводителите, лекарите, социалните работници, психолозите и брачните консултанти не са длъжни да разкриват представляваща професионална тайна информация, която са получили от своите клиенти или която е станала тяхно достояние в професионалното им качество, освен по силата на съдебно разпореждане. Същото се отнася и до преводачите, които са получили такава тайна информация в професионалното си качество.

Свидетел, който е обвързан с професионална тайна, не може да разкрива тайна и поверителна информация, освен при определени обстоятелства съгласно конкретното законодателство, приложимо към случая.

2.10 Може ли лице, което откаже да свидетелства, да бъде санкционирано или принудено да даде показания?

Ако редовно призван свидетел не се яви пред съда, той носи отговорност за неуважение към съда и незабавно се осъжда и дължи плащането на глоба. Освен това съдът може да издаде съдебна заповед за принудително довеждане или арест, за да принуди свидетеля да се яви и да свидетелства в следващо съдебно заседание. Съдът може да отмени наложената глоба, ако свидетелят посочи основателни причини за неявяването си.

2.11 Има ли категории лица, от които не може да бъдат снети показания?

Всяко вмениемо лице, което не попада в обхвата на изключенията относно допустимостта на свидетелите, може да бъде призвано като свидетел. За свидетел може да бъде призвано всяко лице без оглед на неговата възраст, ако то разбира, че не е допустимо даването на неверни показания.

2.12 Каква е ролята на съдията и страните при разпита на свидетел? При какви обстоятелства свидетел може да бъде разпитан чрез използването на видеоконферентна връзка или други технически средства?

По време на разпит или кръстосан разпит съдът може да зададе на свидетеля всички въпроси, които счита за необходими или целесъобразни. От друга страна, всяка от страните по делото може, независимо от това какъв е нейният интерес, да свидетелства по собствено искане, по искане на друга страна по делото или след като е призвана служебно от съда.

По дела с участието на ненавършили пълнолетие лица обикновено съдията изслушва детето при закрити врати или назначава „детски адвокат“, който да проведе разпита.

Допуска се разпит чрез видеоконферентна връзка на свидетели, които живеят извън Малта.

3 Преценка на доказателствата

3.1 Набавянето на доказателства по незаконосъобразен начин от страна по делото ограничава ли съда да ги вземе предвид при постановяването на решение?

Ако доказателствата не са събрани по незаконосъобразен начин, няма други ограничения пред съда при постановяване на решението по делото. Единственото изключение е, че по правило съдът не взема предвид доказателства относно факти, за които свидетелят твърди, че е научил от други лица, или относно факти, твърдени от други лица, които могат да бъдат призвани да свидетелстват.

3.2 Показанията на страна по делото смятат ли се за доказателство?

Да, изявленията на страна по делото са допустими.

Последна актуализация: 15/12/2014

Версията на националния език на тази страница се поддържа от съответното звено за контакт към Европейската съдебна мрежа. Преводите са направени от Европейската комисия. Възможно е евентуални промени, въведени в оригинала от компетентните национални органи, все още да не са отразени в преводите. Нито ЕСМ, нито Европейската комисия поемат каквато и да е отговорност по отношение на информацията или данните, които се съдържат или са споменати в този документ. Моля, посетете рубриката „Правна информация“, за да видите правилата за авторските права за държавата-членка, отговорна за тази страница.

Събиране на доказателства - Холандия

1 Тежест на доказване

Нидерландското процесуално право се основава на принципа, че „всеки, който твърди даден факт, трябва да го докаже“. С други думи, страната, която се позовава на фактите или правата, които твърди за правни цели, ще носи тежестта на доказване за тези факти или права. Въпреки това при някои случаи тежестта на доказване може да има различна тежест по силата на конкретни законови правила или съгласно принципите на разумното начало и справедливостта.

1.1 Какви са правилата във връзка с тежестта на доказване?

Законовите правила относно доказването в членове 149—207 от Гражданския процесуален кодекс (*Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering*) се прилагат в производствата с връчване на призовки и производствата въз основа на молба, освен ако естеството на делото не е такова, че да изключва това. Те не са задължителни в обезпечителните производства, а в арбитражните дела обичайните правила относно доказателствата също не се прилагат автоматично. В арбитражните дела обаче страните могат да се договорят да прилагат тези правила.

1.2 Съществуват ли правила, които освобождават някои факти от необходимостта да бъдат доказвани? В кои случаи? Възможно ли е да се обори определена правна презумпция чрез представяне на доказателства?

Факти, които се твърдят от една от страните и не са (достатъчно) оспорени от ответната страна, трябва да се разглеждат от съда като доказани. Налице е обаче изключение, а именно ситуации, в които приемането на това би довело до правни последици, които не са свободно достъпни за страните. В този случай съдът може да изиска да бъдат представени доказателства.

Доказателства не се изискват за факти и обстоятелства, които се считат за общоизвестни, или за правила на „общия житейски опит“. Те могат да се използват от съда, независимо от това дали са или не са твърдени от страните. „Факти или обстоятелства, които се считат за общоизвестни“ означава факти или обстоятелства, които са известни или могат да бъдат известни на всяко едно лице. „Правила на общия житейски опит“ означава причинно-следствени връзки, които са известни на всички. Не е необходимо също така да се доказват факти, които самият съд е узнал в хода на производството — познати като „служебно известни факти“.

Понякога в закона се предвижда презумпция. Определени факти или обстоятелства се считат за толкова вероятни, че страна, която се позовава на тях, не трябва да предоставя (допълнително) доказателство за тях. Съдът може също така да използва правилата на „общия житейски опит“, за да създаде презумпция въз основа на определени факти, които са му предоставени. В този случай ответната страна има възможност да обори презумпцията. Съществуват и редица специални случаи. Примери за това са: съгласно закона за движение по пътищата моторист, който блъска

велосипедист или пешеходец, трябва да го обезщети за нараняването, освен ако не е налице доказателство, че произшествието се дължи на *форсмажорни обстоятелства*. Друг пример е случай, когато работник претендира за обезщетение за нараняване, ако е установено, че то е настъпило по време на работа. В този случай работодателят ще бъде задължен да обезщети работника за подобно нараняване, освен когато могат да бъдат приведени доказателства, че дължимата грижа е била достатъчна или че работникът е виновен за преднамерено действие или умишлена непредпазливост.

1.3 До каква степен съдът трябва да е убеден в даден факт, за да го използва за обосноваване на решението си?

Съдът е свободен да оценява представените му доказателства, освен в случаите, когато законът предвижда друго. Това изключение засяга правилата за убедителната доказателствена сила на доказателствата. Когато става въпрос за убедителни доказателства, съдът е задължен да приеме за истински определени доказателствени средства или поне да признае тяхната сила. Тук обаче също е налице възможност за оборване. Съдилищата могат да основават решенията си единствено на факти, които надлежно отговарят на правилата относно доказването.

2 Събиране на доказателства

2.1 За събирането на доказателства винаги ли е необходимо искане от страна по делото или в някои случаи съдията може да събере доказателства по собствена инициатива?

В определени случаи (проверка на сметки, свидетелски показания) по искане на една от страните съдът налага задължението за предоставяне на доказателства на другата страна. Съдът може да направи това и служебно, т.е. по собствена инициатива.

По същия начин по искане на една от страните или служебно съдът може да разпорежи изготвянето на експертно заключение или провеждането на посещение или оглед на помещения. Съдът е компетентен да назначава вещото лице, което докладва на съда, което от своя страна е компетентно да предприема оглед на помещения. Страните са задължени да помагат за експертните заключения.

В рамките на делото страните имат право да изразяват своето мнение и да представят исканията си, както относно експертното заключение, така и относно огледа на помещенията.

2.2 Какво следва, след като събирането на доказателства по искане на страна по делото бъде допуснато?

Страната, на която съдът е позволил да представи доказателства или която носи тежестта на доказване, е задължена да представи доказателства за твърдените факти и/или обстоятелства. Ответната страна винаги може да представи доказателства за противното, освен когато законът не изключва това.

2.3 В кои случаи съдът може да отхвърли искане на страна по делото за събиране на доказателства?

Съдът отказва да приеме доказателство, ако то не е от значение за делото, не е достатъчно ясно (твърде е двусмислено), вече не е валидно (представено е твърде късно) или е без тежест. Представеното доказателство не може да бъде пренебрегнато въз основа на предполагаемия резултат от него.

2.4 Какви са различните видове доказателствени средства?

В Нидерландия се прилага правилото за свобода на доказване, което означава, че по принцип, доказателствата могат да бъдат представени във всяка подходяща форма, освен ако законът не предвижда друго. В закона се определя броят на доказателствените средства (неизчерпателен):

актове и съдебни решения;

проверка на сметки, записи и документи;

свидетелски показания;

официални или устни заключения от вещи лица, и

проверки и огледи на помещения.

2.5 Какви са начините за снемане на свидетелски показания и различават ли се те от средствата, използвани за снемане на експертни заключения? Какви са правилата във връзка с представянето на писмени доказателства и експертни заключения/становища на вещи лица?

Свидетелските показания трябва да бъдат допустими по закон и се снемат или по искане на една от страните, или като съдът наложи служебно на една от страните да даде показания. Страните също могат да дават показания като свидетели (вж. точка 3 по-долу). Когато трябва да се снемат свидетелски показания, страните са тези, които довеждат свидетелите.

Свидетелските показания се снемат под формата на показания. Те се снемат под формата на устни показания, когато заседава съдът.

Свидетелските показания са допустими като доказателства само ако са свързани с факти, с които свидетелят е запознат лично. Страна, която желае да ѝ бъде позволено да даде свидетелски показания, ще бъде допусната да го направи, ако фактите, които трябва да бъдат доказани, са спорни и могат да помогнат за решаването на делото.

По искане на една от страните или служебно от съда вещите лица могат да представят писмени или устни заключения (член 194 от Гражданския процесуален кодекс). В случай на писмени заключения съдът определя краен срок за представянето им. В случай на устни заключения вещото лице дава показания на определената за съдебния процес дата.

2.6 Има ли доказателствени средства, които се ползват с по-голяма доказателствена сила от други?

Прави се разграничение между убедителни и неубедителни доказателства. Когато става въпрос за убедителни доказателства, съдът трябва да приеме съдържанието на доказателството за вярно или да признае определената съобразно закона сила на това доказателствено средство. В случай на убедителни доказателства могат да се предлагат и насрещни доказателства, освен ако това не се изключва по закон. Автентични актове и съдебни решения, постановени от наказателните съдилища, са примери за убедителни доказателства. Съдът е свободен да определя доказателствената сила на неубедителните доказателства.

2.7 За доказването на определени факти, задължително ли е използването на определени доказателствени средства?

При определени обстоятелства даден документ представлява идеалното доказателство. При определени обстоятелства документът също така е от значение за възникването на конкретно право. Пример за това може да бъде предбрачно споразумение или завещание. Доказателства за съществуването на изготвено от нотариус предбрачно споразумение или завещание се предоставят чрез представянето на нотариален акт.

Допълнителното разпореждане към завещание също може да послужи като доказателство. Допълнителното разпореждане към завещание е саморъчен, датиран и подписан документ, в който се определят желанията на завещателя. Тези желания могат да са свързани със завещаването *inter alia* на облекла, лични принадлежности, бижута, както и точно определено домакинско имущество и определени книги (член 97 от Гражданския кодекс (*Burgerlijk Wetboek*)). Не се изисква допълнителното разпореждане към завещание да бъде удостоверявано с нотариален акт.

2.8 По закон свидетелите длъжни ли са да дадат показания?

Основният принцип е, че всеки, който е призван по закон да даде показания, е задължен да го направи. Задължението се свежда до това лицето да се яви по време на процеса и да направи необходимите изявления, като казва истината.

2.9 В кои случаи те могат да откажат да свидетелстват?

При определени обстоятелства е възможно освобождаване от задължението да се свидетелства.

От освобождаване от задължението да се свидетелства се ползват преди всичко близки родственици на страните. Те включват (бивш/а) съпруг/а или (бивш/и) регистрирани съдружници на страната, кръвни или брачни връзки на страна или съпруга/ата или регистриран съдружник на това лице до и включително втора степен — родители, деца, баби и дядовци, внуци, братя и сестри.

Свидетелите могат също така да се позоват на освобождаването, когато отговарят на конкретни въпроси, ако отговорите ще изложат свидетеля или негов кръвен или брачен роднина по възходяща или низходяща линия, или роднина по съребрена линия от втора или трета степен, или (бивш) съпруг или (бивш) регистриран съдружник на това лице, на риск от подвеждане под наказателна отговорност (член 165, параграф 3 от Гражданския процесуален кодекс).

Съществува и освобождаване на функционална основа. То се допуска за лица, които поради привилегирани отношения, дължащи се на тяхната професия, занимание или друг статут (като например представители на духовенството, лекари, адвокати и нотариуси) трябва да спазват поверителност.

2.10 Може ли лице, което откаже да свидетелства, да бъде санкционирано или принудено да даде показания?

Ако даден свидетел е призван да се яви в съда с препоръчано писмо, но той не се яви на съдебния процес, по искане на съответната страна съдът може да определи дата, на която свидетелят може да бъде призван с призовка (върчване от съдебен изпълнител). Ако свидетелят отново не се яви, съдът може да разпорежи да бъде отведен в съда от полицията. Ако свидетел се яви, но откаже да даде показания, съответната страна може да поиска от съда да го задържи поради неуважение към съда. След това молещата страна ще трябва да плати разносните за задържането под стража. Съдът ще издаде заповед за задържане под стража само ако счита, че това е обосновано с оглед на установяване на истината.

2.11 Има ли категории лица, от които не може да бъдат снети показания?

В общи линии всеки е задължен да даде показания, с изключение на тези, които имат право на освобождаване (вж. също отговора на въпрос 2.9).

2.12 Каква е ролята на съдията и страните при разпита на свидетел? При какви обстоятелства свидетел може да бъде разпитан чрез използването на видеоконферентна връзка или други технически средства?

Свидетелите се разпитват от съда. Съдът разпитва всеки от свидетелите в отсъствието на другите свидетели, които са призвани да се явят на същото заседание, но все още не са свидетелствали, освен когато става въпрос за свидетел, който е страна по делото. Страните и техните адвокати също могат да задават въпроси на свидетелите. Съдът може, служебно или по искане на една от страните, да изправи свидетелите един срещу друг или срещу страните. След като свидетелят даде показания, съдът може да задава въпроси на страните, а страните могат взаимно да си задават въпроси.

В нидерландските правила относно доказването няма специални разпоредби относно видеоконферентната връзка. Нидерландското право не изключва тази процедура и не са налице практически затруднения за провеждането на видеоконферентна връзка. Компетентен да взема решение по този въпрос е съдът.

3 Преценка на доказателствата

3.1 Набавянето на доказателства по незаконосъобразен начин от страна по делото ограничава ли съда да ги вземе предвид при постановяването на решение?

Незаконосъобразните доказателства могат да бъдат разделени на доказателства, които не са събрани по допустимия от закона начин, и доказателства, които не са използвани по допустимия от закона начин. Ако доказателствата не са събрани по допустимия от закона начин, това не означава, че тяхното използване е винаги незаконосъобразно. Определянето на това дали доказателствата трябва или не трябва да се разглеждат като незаконосъобразни, става винаги според преценката на съда.

3.2 Показанията на страна по делото смятат ли се за доказателство?

Страните могат да бъдат разпитани като страни по делото, но направените от тях изявления няма да бъдат разглеждани като доказателства в полза на страната, разпитана като свидетел, освен ако свидетелските показания служат за изясняване на други недостатъчни доказателства (член 164, параграф 2 от Гражданския процесуален кодекс).

Последна актуализация: 26/11/2018

Версията на националния език на тази страница се поддържа от съответното звено за контакт към Европейската съдебна мрежа. Преводите са направени от Европейската комисия. Възможно е евентуални промени, въведени в оригинала от компетентните национални органи, все още да не са отразени в преводите. Нито ЕСМ, нито Европейската комисия поемат каквато и да е отговорност по отношение на информацията или данните, които се съдържат или са споменати в този документ. Моля, посетете рубриката „Правна информация“, за да видите правилата за авторските права за държавата-членка, отговорна за тази страница.

Събиране на доказателства - Австрия

1 Тежест на доказване

1.1 Какви са правилата във връзка с тежестта на доказване?

По принцип всяка страна е длъжна да представи всички фактически твърдения, с които обосновава своята молба (тежест на доказване – *Behauptungslast*) и да предостави съответните доказателства (член 226, алинея 1 и член 239, алинея 1 от австрийския Граждански процесуален кодекс – ГПК). Ако фактите по делото остават неясни (ситуация „*non liquet*“), съдът трябва въпреки това да достигне до решение. В такива случаи се прилагат правилата относно тежестта на доказване. Всяка страна носи тежестта да докаже, че са изпълнени всички условия, за да се приложат правилата, които са благоприятни за нея. При нормални обстоятелства ищецът трябва да докаже всички факти в подкрепа на претенцията си, а ответникът да предяви всички факти в подкрепа на своите възражения. Ищецът също така е натоварен да докаже, че са спазени процесуалните изисквания.

1.2 Съществуват ли правила, които освобождават някои факти от необходимостта да бъдат доказвани? В кои случаи? Възможно ли е да се обори определена правна презумпция чрез представяне на доказателства?

Фактите, които са съществени за решението, трябва да бъдат доказани, освен ако не са освободени от изискването за доказване. Не е необходимо да се доказват факти, които са били признати (членове 266 и 267 от ГПК), очевидни факти (член 269 от ГПК) или законови презумпции (член 270 от ГПК).

Признати факти са онези факти, които една от страните признава за достоверни твърдения на ответната страна. Съдът по принцип е длъжен да приеме признатия факт като верен и да стигне до решение без допълнително разглеждане.

Факт се счита за очевиден, ако е общоизвестен (т.е. известен или надеждно установим по всяко време за голям брой хора) или известен на съда (на съда по делото, въз основа на собствените му официални констатации, или ясно видим от досието).

Съдът е длъжен служебно да взема предвид очевидните факти в своето решение; не е необходимо те да бъдат твърдени или доказвани.

Законовата презумпция произтича пряко от закона и има като последица обръщане на тежестта на доказване. Ответникът на страната, която се ползва от такава презумпция, трябва да представи доказателства за противното. Тя трябва да докаже, че въпреки наличието на основание за законова презумпция, презумираните факти или правно положение не съществуват.

1.3 До каква степен съдът трябва да е убеден в даден факт, за да го използва за обосноваване на решението си?

Целта на съдебното производство е да убеди съдията относно даден факт. Най-общо казано, за да е убеден съдията, трябва да се приеме наличието на „значителна вероятност“ и не се изисква „абсолютна сигурност“.

В закона или съдебната практика са установени степени на стандарта на доказване, като се започне от „значителна вероятност“ и се стигне до „вероятност, граничеща със сигурност“. В първия случай като стандарт на доказване съгласно Гражданския процесуален кодекс (член 274) са достатъчни презумпция или удостоверение. Доказателствата *prima facie* също водят до намаляване на стандарта на доказване и играят роля при преодоляване на трудностите в предоставянето на доказателства по искове за обезщетение на вреди. Ако е налице ход на събитията, при който опитът предполага конкретна причинно-следствена връзка или вина, тези обстоятелства се считат за доказани въз основа на доказателства *prima facie* дори при отделни случаи.

2 Събиране на доказателства

2.1 За събирането на доказателства винаги ли е необходимо искане от страна по делото или в някои случаи съдията може да събере доказателства по собствена инициатива?

Доказателства могат да бъдат събирани от страна на съдиите по собствена инициатива или по искане на една от страните. При производства с чисто разследващ характер (когато съдът е сезиран да установи определящите факти по случая по инициатива на съдията) не е необходимо подаване на искане от страните. В рамките на обикновеното производство съгласно австрийския Гражданския процесуален кодекс съдията може по собствена инициатива да събере всякакви доказателства, които се очаква да изяснят съществени факти (член 183 от ГПК). Съдията може да инструктира страните да представят писмени доказателства, да изиска извършването на проверка на място или да разпорежи събирането на доказателства под формата на експертни становища или разпит на страните. Писмени доказателства обаче може да бъдат представени само ако поне една от страните се е позовала на тях и писмени доказателства може да не бъдат допуснати и свидетели да не бъдат изслушани, ако и двете страни възразят срещу това. Във всички останали случаи доказателства се събират въз основа на искане за събиране на доказателства от една от страните.

2.2 Какво следва, след като събирането на доказателства по искане на страна по делото бъде допуснато?

По принцип доказателства се събират в рамките на устното изслушване. В хода на „подготвителното“ заседание (член 258 от ГПК) съвместно от съда и страните и/или техните представители се изготвя график на съдебния процес, който включва и график за събиране на доказателства. Когато това е необходимо обаче, по всяко време може да се проведе допълнително обсъждане на напредъка по производството. След събиране на доказателствата резултатът се обсъжда със страните (член 278 от ГПК). Доказателствата трябва да бъдат събрани пряко от съдията, който ще вземе решение по делото. В случаите, изрично обхванати от закона, доказателства може да бъдат събрани по време на процедурата по взаимопомощ. Страните трябва да бъдат призовани за събирането на доказателства и разполагат с различни права на участие, като например правото да задават въпроси на свидетели и експерти. Доказателства винаги се събират по инициатива на съдията, по принцип дори когато страните не се явят, въпреки че са били призовани.

2.3 В кои случаи съдът може да отхвърли искане на страна по делото за събиране на доказателства?

Искане на страна за събиране на доказателства трябва да бъде отхвърлено, ако съдът прецени, че то няма връзка (член 275, алинея 1 от ГПК) или ако то е подадено с цел забавяне на производството (член 178, алинея 2, член 179 и член 275, алинея 2 от ГПК). Възможно е също да се определи срок за събиране на доказателствата, които е вероятно да забавят производството (член 279, алинея 1 от ГПК). След изтичане на този срок искането за събиране на доказателства може да бъде отхвърлено. Искането може да бъде отхвърлено и ако то не е необходимо, тъй като съдът вече е бил убеден, или фактът не е необходимо да се доказва, или събирането на доказателства е забранено. Когато събирането на доказателства води до разходи (напр. експертни доказателства), от заявяващата страна трябва да бъде получено авансово плащане. Ако то не се извърши в рамките на определения срок, доказателството може да бъде представено на по-късна дата, ако това няма да доведе до забавяне на производството.

2.4 Какви са различните видове доказателствени средства?

Австрийският Граждански процесуален кодекс предвижда пет „класически“ доказателствени средства: писмени доказателства (членове 292 – 319), свидетелски показания (членове 320 – 350), експертни доказателства (членове 351 – 367), съдебна проверка (членове 368 – 370) и разпит на страните (членове 371 – 383). По принцип всеки източник на информация може да бъде допуснат като доказателство и се класифицира като едно от горните доказателствени средства съобразно своята форма.

2.5 Какви са начините за снемане на свидетелски показания и различават ли се те от средствата, използвани за снемане на експертни заключения? Какви са правилата във връзка с представянето на писмени доказателства и експертни заключения/станoviща на вещи лица?

Свидетелите се изслушват поотделно в отсъствието на свидетелите, които ще бъдат изслушани впоследствие. По този начин се избягва оказването на влияние върху показанията на другия. Ако показанията на свидетели са противоречиви, те могат да бъдат разпитани едновременно. Разпитът на свидетели започва с общ разпит, за да се установи дали свидетелят е лишен от правото да дава показания по някаква причина, има право да не свидетелства или има фактори, които му пречат да положи клетва. След като свидетелят е бил предупреден да говори истината и са му разяснени последиците съгласно наказателното право от даване на неверни показания, започва действителният разпит, като свидетелят се приканва да предостави личните си данни. След това свидетелят се разпитва по самото дело. Страните могат да вземат участие в разпита на свидетеля и да задават въпроси на свидетеля, ако те бъдат одобрени от съда. Съдията може да отхвърли неуместни въпроси. По принцип свидетелите трябва да бъдат разпитвани директно пред съда, който ще произнесе решението, въпреки че при определени обстоятелства е възможно свидетел да бъде разпитан чрез каналите за съдебна взаимопомощ (член 328 от ГПК).

Счита се, че експертните свидетели „подпомагат“ съда. Докато свидетелите дават показания относно факти, вещите лица предоставят знания, с които съдията не разполага. По принцип експертни доказателства трябва да се събират пред съда по делото. Вещо лице може да бъде призовано без ограничения и по инициатива на съдията. Експертните свидетели трябва да представят своите констатации, както и доклад. Устен доклад трябва да се представи по време на устното изслушване. Писмените доклади трябва да бъдат разяснени от вещото лице по време на съдебното заседание, ако това е поискано от страните. Констатациите и докладът трябва да бъдат обосновани. Частните доклади не се считат за доклади по смисъла на Гражданския процесуален кодекс и имат статут на частни документи.

Австрийското законодателство не позволява процедурата да протече изцяло в писмен вид. Въпреки това, тъй като няма никакви ограничения относно доказателствените средства, съществува възможност свидетелите да дават своите показания в писмен вид. Писмените свидетелски показания обаче се третират като писмени доказателства и са предмет на независима оценка от съда. Ако съдът прецени, че е необходимо, свидетелят трябва да се яви пред съда, освен ако двете страни възразяват срещу разпита на този свидетел.

2.6 Има ли доказателствени средства, които се ползват с по-голяма доказателствена сила от други?

Принципът на „свободна преценка на доказателствата“ е залегнал в Гражданския процесуален кодекс (член 272). Преценката на доказателствата се състои в проверка на резултатите от доказателствата, събрани от съдията. При извършване на тази преценка съдията не е обвързан с никакви

законови правила относно доказателствата, а трябва да прецени в съответствие с личното си убеждение дали доказателството е правдоподобно, или не. Не се прилага йерархия на методите на доказване. Писмените показания се разглеждат като писмени доказателства, освен ако не са експертен доклад. Публични документи, издадени в Австрия, по презумпция се считат за автентични, т.е. предполага се, че те наистина са съставени от посочения автор. Също така, тяхната коректност в качеството на доказателства се предполага в пълна степен. Частните документи, при условие че са подписани, също изцяло се приемат като доказателство, че съдържащите се в тях изявления са направени от лицето, което ги е подписало. Тяхната коректност винаги е предмет на свободната преценка на доказателствата.

2.7 За доказването на определени факти, задължително ли е използването на определени доказателствени средства?

Австрийският Граждански процесуален кодекс не изисква определени видове доказателства да се вземат предвид при определени случаи. Размерът на иска няма отношение към избора на метод на доказване.

2.8 По закон свидетелите длъжни ли са да дадат показания?

Свидетелите са задължени да се явят в съда, да дадат показания и, ако бъдат приканени, да положат клетва. Ако надлежно призован свидетел не се яви на съдебното заседание без основателна причина, съдът трябва първо да наложи административно наказание глоба, а ако той не се яви втори път, да нареди той да бъде доведен принудително на заседанието. Ако свидетели отказват да дадат показания без да посочат причина, или ако представят неоснователна причина, те може да бъдат принудени да свидетелстват. Неверни показания от свидетел пред съда ще доведат до наказателно производство.

2.9 В кои случаи те могат да откажат да свидетелстват?

Когато са налице основания за отказ от даване на показания (член 321 от Наказателно-процесуалния кодекс), свидетелят има право да откаже да отговори на въпрос или отделни въпроси. Не съществува пълно право на отказ за даване на показания. Такива основания са скандал или риск от наказателно преследване за свидетеля или лице, близко до него, пряка финансова вреда за същите лица, признати от държавата задължения за запазване на мълчание, потенциално разкриване на творческа или търговска тайна и използването на право на глас при гласуване, което е обявено за тайно от закона. Съдът трябва да запознае свидетелите с тези основания, преди да бъдат разпитани. Свидетели, които желаят да упражнят правото си да запазят мълчание, трябва да посочат причините за това.

2.10 Може ли лице, което откаже да свидетелства, да бъде санкционирано или принудено да даде показания?

Съдът следва да прецени дали отказът на свидетел да даде показания е законосъобразен. Свидетелите, които отказват да дадат показания, без да посочат причина, или които посочват причина, която съдът счита за неоснователна, може да бъдат принудени да дадат показания (член 354 от Кодекса на изпълнението – *Exekutionsordnung*). Свидетелите могат да бъдат принудени да свидетелстват чрез глоби и в по-ограничена степен лишаване от свобода и също така са задължени да покрийт всички вреди на страните, причинени в резултат на необоснован отказ да дадат показания.

2.11 Има ли категории лица, от които не може да бъдат снети показания?

Показания не може да бъдат снети от лица, които не са били или не са в състояние да присъстват на подлежащите на доказване факти или да споделят това, на което са били свидетели. Приема се, че те имат „абсолютна“ физическа неспособност да дадат показания (член 320, алинея 1 от ГПК). В случай на непълнолетни или психически болни лица съдът трябва да преценява за всеки отделен случай дали те са в състояние да дадат показания. Съществуват и три случая на „относителна“ неспособност за даване на показания (член 320, алинеи 2 – 4 от ГПК), които се прилагат за религиозни служители по отношение на информацията, предоставена им по време на изповед или по друг начин, в обхвата на поверителността, произтичаща от тяхното положение, държавни служители по отношение на поверителна информация във връзка с работата им, освен ако не е направено изключение, и медиатори по отношение на информация, предоставена им или получена по друг начин от тях по време на процеса на медиация.

2.12 Каква е ролята на съдията и страните при разпита на свидетел? При какви обстоятелства свидетел може да бъде разпитан чрез използването на видеоконферентна връзка или други технически средства?

Съдът трябва да задава на свидетелите подходящи въпроси за фактите, които трябва да бъдат доказани от техните показания, и за обстоятелствата, при които те са получили своите сведения. Страните могат да участват в разпита на свидетелите и, със съгласието на съда, да им задават въпроси за изясняване или допълване на техните показания. Съдията може да отхвърли неуместни въпроси. Свидетелските показания трябва да бъдат записани като основно съдържание или, ако е необходимо, да бъдат записани дословно. Обикновено се счита, че записващите видео и аудио устройства и данните, съхранявани на тях, подлежат на проверка. Доказателствата от направена проверка съставляват резултата от прякото сетивно възприятие от страна на съда на характеристики или състояние на неща. Въпреки това, въз основа на принципа, че доказателства следва да се събират директно, такова доказателство е допустимо само тогава, когато преки доказателства (напр. свидетел) не са налице. Разпит на свидетели с помощта на видео технология по принцип е възможен и трябва да се използва вместо присъствен разпит при изпълнението на молби за съдебна помощ от съображения за икономия на процеса. От 2011 г. насам всички съдилища са оборудвани с видеоконферентна техника.

3 Преценка на доказателствата

3.1 Набавянето на доказателства по законосъобразен начин от страна по делото ограничава ли съда да ги вземе предвид при постановяването на решение?

Ако страна наруши договорни задължения, разпоредба на частното право или приетите принципи на морала с цел събиране на доказателства, съдът може да допусне и оцени доказателствата, но независимо от това съответната страна ще бъде задължена да плати обезщетение. Ако с цел събиране на доказателства страната наруши наказателноправна разпоредба за защита на основните права и основните свободи, предвидени в Конституцията (напр. телесна повреда, отвлечане или принуждаване на свидетел да даде показания), така получените доказателства са недопустими и не може да бъдат приети от съда. Ако има съмнения за извършено престъпно действие, съдът може да прекрати гражданското производство до постановяването на окончателно решение по наказателното производство. Ако престъпното деяние, извършено с цел събиране на доказателства, не нарушава основните права и свободи, предвидени в Конституцията, се счита, че въпросната страна носи наказателна отговорност, но доказателството не е недопустимо. Недопустими са само доказателства, получени незаконно, които са засегнали неблагоприятно задължението на съда да установи истината и по този начин подронват гарантирането на справедлива и точна присъда на съда.

3.2 Показанията на страна по делото смятат ли се за доказателство?

Разпитът на страните по делото също съставлява доказателство. Подобно на свидетелите, страните също са длъжни да се явят, да дадат показания и да положат клетва. Страните обаче не могат да бъдат принудени да се явят или да свидетелстват в съда. Всяко необосновано отсъствие на страна от производството или неявяване за даване на показания в съда трябва да бъде преценено от съда при надлежно отчитане на всички обстоятелства. Само по дела за бащинство или развод е възможно да се използва сила, за да се гарантира явяването на страните пред съда. Даване на неверни показания от една от страните (за разлика от свидетелите) не е престъпление, освен ако под клетва е дадена декларация с невярно съдържание. Разпит на страните може да бъде разпореден от страна на съдиите по собствена инициатива.

Версията на националния език на тази страница се поддържа от съответното звено за контакт към Европейската съдебна мрежа. Преводите са направени от Европейската комисия. Възможно е евентуални промени, въведени в оригинала от компетентните национални органи, все още да не са отразени в преводите. Нито ЕСМ, нито Европейската комисия поемат каквато и да е отговорност по отношение на информацията или данните, които се съдържат или са споменати в този документ. Моля, посетете рубриката „Правна информация“, за да видите правилата за авторските права за държавата-членка, отговорна за тази страница.

Събиране на доказателства - Полша

1 Тежест на доказване

1.1 Какви са правилата във връзка с тежестта на доказване?

Въпроси, свързани с доказването и събирането на доказателства, се уреждат от Гражданския кодекс (*kodeks cywilny*, член 6) и Гражданския процесуален кодекс (*kodeks postępowania cywilnego*, членове 227—315).

Съгласно член 6 от Гражданския кодекс тежестта на доказване на факт лежи върху лицето, което твърди правните последици, произтичащи от този факт. Тежестта на доказване на конкретни факти ще лежи върху ищеца, а на конкретни други факти — върху ответниците.

1.2 Съществуват ли правила, които освобождават някои факти от необходимостта да бъдат доказвани? В кои случаи? Възможно ли е да се обори определена правна презумпция чрез представяне на доказателства?

Изключенията от правилото, че тежестта на доказване на факт лежи върху лицето, което твърди правните последици, произтичащи от този факт, трябва да следват пряко от законодателен акт.

В определени конкретни случаи е възможно прехвърляне на тежестта на доказване върху другата страна, т.е. обръщане на тежестта на доказване. Това може да се случи, ако например са унищожени доказателства или събирането на доказателства е възпрепятствано. В съдебната практика е прието, че когато страна се държи по начин, който възпрепятства или сериозно затруднява доказването на фактите от другата страна, върху която към този момента лежи тежестта на доказване, тогава първата страна трябва да докаже, че тези факти не са настъпили.

Въпросът с тежестта на доказване е тясно свързан с установяването на правни презумпции. Съгласно член 234 от Гражданския процесуален кодекс правната презумпция е обвързваща за съда. Като общо правило е допустимо правна презумпция да се обори.

Правни презумпции, които променят правилата относно доказателствата, засягат например добросъвестните или недобросъвестните действия (член 7 от Гражданския кодекс), допускането за живо раждане (член 9 от Гражданския кодекс), незаконосъобразността (член 24, параграф 1 от Гражданския кодекс), равенството на дяловете на съсобственици (член 197 от Гражданския кодекс), умишлената увреда на кредитор от страна на длъжника (член 527, параграф 3 и член 529 от Гражданския кодекс), равната стройност на дяловете на съдружници в гражданско дружество (член 826, параграф 2 от Гражданския кодекс).

1.3 До каква степен съдът трябва да е убеден в даден факт, за да го използва за обосноваване на решението си?

В съответствие с принципа на свободната преценка на доказателствата (член 233 от Гражданския процесуален кодекс) съдът преценява надеждността и силата на доказателствата спрямо собствената си убеденост, основана на цялостен преглед на събраните доказателства. Съдът може да бъде убеден само въз основа на редовно събрани доказателства в съответствие с изискванията относно източниците на доказателства и с принципа на прякото доказване.

Експертните становища също се преценяват свободно от съда.

Освен това в член 243 от Гражданския процесуален кодекс се предвижда установяването на вероятна основателност. „Вероятна основателност“ представлява мярката, алтернативна на доказването в най-тесния смисъл, която не гарантира сигурност, а само придава вероятност на твърдението относно даден факт. Официалното събиране на доказателства е правило, докато вероятната основателност е изключение в полза на страната, която се позовава на определен факт. При съпътстващи въпроси и в случаи, които са изрично посочени в законодателен акт, вероятната основателност е достатъчна.

2 Събиране на доказателства

Всяко твърдение, изложено от ищеца и от ответника, трябва да се основава на доказателства.

2.1 За събирането на доказателства винаги ли е необходимо искане от страна по делото или в някои случаи съдията може да събере доказателства по собствена инициатива?

Съдът може да допусне доказателства, на които не се е позовала дадена страна, но тези доказателства трябва да се отнасят само до твърденията на тази страна, свързани със съществени и спорни факти, ако съдът счита, че събраните в хода на делото доказателства не са достатъчни за решаването му (член 232 от Гражданския процесуален кодекс)

2.2 Какво следва, след като събирането на доказателства по искане на страна по делото бъде допуснато?

По принцип съдът допуска доказателства по искане на страните, тъй като е тяхно задължение да посочат необходимите доказателства за решаване на делото. Въпреки това съдът проверява дали допускането на доказателствата, на които се е позовала страната, е целесъобразно или необходимо (член 236 от Гражданския процесуален кодекс).

Винаги когато събира доказателства и когато допуска доказателства *служебно*, съдът следва да постанови определение по отношение на доказателствата.

Когато решава дали да допусне доказателство, представено от дадена страна в производството, съдът следва да прецени:

дали даден факт е от значение за делото (член 227 от Гражданския процесуален кодекс),

дали фактът трябва да бъде доказан (той може например да е общоизвестен — член 228, параграф 1 от Гражданския процесуален кодекс, или да е признат от страните — член 229 от кодекса),

дали дадено доказателство не е изключено в конкретния случай (например член 246 и член 247 от Гражданския процесуален кодекс),

когато фактът, който трябва да бъде доказан с доказателствата, все още не е достатъчно разяснен или доказателствата не са били представени само за разглеждане на делото (член 217, параграф 2 от Гражданския процесуален кодекс).

2.3 В кои случаи съдът може да отхвърли искане на страна по делото за събиране на доказателства?

Съдът ще отхвърли молбата за събиране на доказателства на страна, ако тя се отнася до факти, които не са от значение за делото (член 227 от Гражданския процесуален кодекс), факти, които са общоизвестни, факти, които са признати в хода на производството от другата страна, ако признаването им не поражда съмнения, както и факти, които са *служебно* известни на съда, въпреки че съдът следва да уведоми страните за такива факти по време на заседанието (член 228 и член 229 от Гражданския процесуален кодекс).

Съдът може да счита за установени факти, които са от значение за решаването на делото, ако това заключение може да се направи от други установени факти (фактическа презумпция, член 231 от Гражданския процесуален кодекс).

2.4 Какви са различните видове доказателствени средства?

Документи (членове 244—257 от Гражданския процесуален кодекс)

Документите са писмени твърдения; те могат да бъдат официални или частни. В случай на официални документи, изготвени в подходящата форма от компетентните публични органи, се предполага, че тяхното официално заверено съдържание е точно и че те наистина са били издадени от издаващия орган.

Свидетелски показания (членове 258—277 от Гражданския процесуален кодекс)

Никой не може да откаже да свидетелства като свидетел, освен съпруга/ата на страните, техните роднини във възходящ и низходящ ред, братя и сестри, и роднини по сватовство в същата линия и степен, както и техните осиновители или деца. Правото на отказ да се свидетелства се запазва след прекратяването на брака или осиновяването.

Експертно становище (членове 278—291 от Гражданския процесуален кодекс)

Експертното становище е становище относно факти, състояния и събития, чието разглеждане и изясняване налага конкретни специализирани познания, които помагат на съда да прецени правилно фактите и да реши дадено дело.

Оглед (членове 292—298 от Гражданския процесуален кодекс)

Огледът е пряката сетивна проверка от съда на собствеността или състоянието на лица, място или предмет.

Изслушване на страните (членове 299—304 от Гражданския процесуален кодекс)

Ако след разглеждане на всички доказателства или поради липсата на такива останат необяснени факти, които са от значение за делото, съдът разпорежда да се изслушат страните с цел изясняване на тези факти.

Когато страната по делото е юридическо лице, съдът изслушва лицата, участващи в орган, който има право да представлява тази страна.

Освен това съдът може да допусне доказателства под формата на резултати от изследване на кръвна група, видеозаписи, телевизионни записи, фотокопия, фотографии, планове, чертежи, аудио дискове или касети, и други устройства, на които се записват и се съхраняват изображения или звуци.

2.5 Какви са начините за снемане на свидетелски показания и различават ли се те от средствата, използвани за снемане на експертни заключения? Какви са правилата във връзка с представянето на писмени доказателства и експертни заключения/станoviща на вещи лица?

Съгласно член 266 от Гражданския процесуален кодекс преди изслушването свидетелят се уведомява за неговото право да откаже да свидетелства и за наказателната отговорност, която носи при даване на неверни показания. Свидателят, който трябва да свидетелства, полага клетва пред съда.

Съгласно член 271, параграф 1 от Гражданския процесуален кодекс свидетелят дава устни показания. Свидетелските показания се четат на глас на свидетеля и се допълват във основа на неговите коментари, ако е приложимо.

По правило свидетели, които все още не са изслушани, не могат да присъстват по време на изслушването на други свидетели (член 264 от Гражданския процесуален кодекс), макар че свидетели, които дават противоречиви показания, могат да бъдат изправени един срещу друг (член 272 от Гражданския процесуален кодекс).

Съдът може да призове едно или повече вещи лица, които да представят становищата си, като ги уведоми дали становищата им трябва да бъдат представени устно или в писмен вид (член 278 от Гражданския процесуален кодекс). Вещото лице може да откаже да свидетелства по същите причини, по които и свидетелите (член 280 и член 261 от Гражданския процесуален кодекс). Вещото лице също полага клетва, освен когато страните не го освободят от това му задължение. Всяко становище трябва да съдържа мотиви (член 285 от Гражданския процесуален кодекс). Вещите лица могат да поискат компенсация за своята работа (член 288 от Гражданския процесуален кодекс).

2.6 Има ли доказателствени средства, които се ползват с по-голяма доказателствена сила от други?

Липсват основания за приемането на официална йерархия в начините на доказване от гледна точка на тяхната надеждност и сила, отделно от фактите по конкретно дело. По правило съдът преценява доказателствата по свое усмотрение (член 233 от Гражданския процесуален кодекс). Когато ги преценява, той следва да вземе предвид принципа, установен в член 246 и член 247 от Гражданския процесуален кодекс, според който писмените доказателства са по-добри от свидетелските показания на свидетелите или страните.

2.7 За доказването на определени факти, задължително ли е използването на определени доказателствени средства?

Някои правни действия изискват подходяща форма, като изискването за използване на такава конкретна форма може да бъде въведено чрез законодателен акт или споразумение между страните. В съответствие с член 74, параграф 1 от Гражданския кодекс (*ad probationem*) се използват писмени доказателства, така че ако изискванията на законодателство или споразумение не са изпълнени, лицето, което не е изпълнило действие в подходящата форма, носи отрицателни процесуални последици, тъй като неговата способност да събира доказателства е ограничена.

2.8 По закон свидетелите длъжни ли са да дадат показания?

По правило никой не може да откаже да даде показания като свидетел. Действително даването на показания е законово задължение. Това задължение включва три изисквания:

явяване пред съда в определено време,

даване на свидетелски показания,

полагане на клетва.

2.9 В кои случаи те могат да откажат да свидетелстват?

В член 261 от Гражданския процесуален кодекс обаче законът предвижда определени изключения от правилото, че никой не може да откаже да даде показания, съгласно които съпрузите/гите на страните, техните роднини по възходящ и низходящ ред, братя и сестри и роднини по сватовство в същата линия и степен, както и техните осиновители или деца могат да откажат да дадат показания. Правото на отказ да се свидетелства се запазва и след прекратяването на брака или осиновяването.

Отказът да се дадат показания не се приема при дела във връзка със семейно положение, освен в случай на развод.

Преди да изслуша свидетеля, съдът следва да го уведоми за правото му да откаже да свидетелства и да откаже да отговаря на въпроси.

Причините за отказа да се дадат показания (представени в писмен вид или устно, с позоваване на законоустановени причини) се проверяват от съда.

Свидателят може да оттегли отказа си да даде показания. След като обаче даде показания, той не може да използва правото на отказ, освен ако не е предварително уведомен, че има такова право.

Свидателят може също така да откаже да отговори на въпроси, ако показанията му могат да доведат до подвеждане под наказателна отговорност, могат да опозорят или да причинят сериозни финансови вреди на него или негови роднини (неговия съпруг/а, роднини по възходящ и низходящ ред, братя и сестри и роднини по сватовство в същата линия и степен, както и неговите осиновители или деца), или ако това би довело до нарушаване на съществена търговска тайна.

Преобладаващото мнение е, че терминът „роднини“ не се отнася за лица, които действително живеят заедно като двойка (съжителство).

Свещеник може да откаже да даде показания по отношение на факти, които са му доверени по време на изповед.

Съгласно разпореждане на съда всеки трябва да представи на определеното място и в определеното време всеки притежаван от него документ и да докаже факт, който е от значение за делото, освен ако документът не съдържа поверителна информация. От горепосоченото задължение могат да бъдат освободени само лица, които могат да откажат да дадат показания като свидетели по отношение на обсъжданите в документа факти или които държат документа от името на трета страна, която по същите причини може да възрази срещу представянето на документа. Дори тогава обаче отказът да бъде представен документът е неприемлив, ако неговият притежател или третата страна са длъжни да го представят по отношение на поне една от страните или ако документът е издаден в интерес на страната, която иска да се събират доказателства. Освен това дадена страна не може да откаже да представи документ, ако вредата, на която ще бъде изложена самата страна чрез представянето на документа, е тя да загуби делото (член 248 от Гражданския процесуален кодекс).

2.10 Може ли лице, което откаже да свидетелства, да бъде санкционирано или принудено да даде показания?

В случай на необоснован отказ да се дадат показания или да се положи клетва, съдът налага глоба, след като разпита всички присъстващи страни относно действителността на отказа (член 274 от Гражданския процесуален кодекс).

Независимо от посочената по-горе глоба съдът може да задържи свидетеля под стража за не повече от седмица. Съдът освобождава свидетеля от наказанието, ако той свидетелства или ако положи клетва, или ако неговото дело е решено от съда, когато доказателствата на този свидетел са допуснати (член 276 от Гражданския процесуален кодекс).

2.11 Има ли категории лица, от които не може да бъдат снети показания?

Като действия *служебно*, съдът следва да попречи на лице, което не е в състояние да разбира или да сподели това, което е разбрало, да свидетелства. Отпадането на причините за тази неспособност може да доведе до отмяна на забраната да се свидетелства. Психиатричното лечение или обявяването на дадено лице за неспособно да изпълнява функциите си не могат автоматично да направят показанията ненадеждни (член 259 от Гражданския процесуален кодекс).

В закона не се определя възрастта, над която се счита, че детето е в състояние на разбира и да споделя това, което е разбрало. Следователно дали дадено дете може да бъде разпитано, зависи от неговите индивидуални способности и степен на развитие. В брачни дела по закон са предвидени ограничения по отношение на подлагането на разпит като свидетели на малолетни или непълнолетни деца под 13-годишна възраст и на роднини на страните по низходящата линия под 17-годишна възраст (член 430 от Гражданския процесуален кодекс).

В член 259 от Гражданския процесуален кодекс се предвижда като общо правило, че никой не може да бъде разпитван по един и същи случай едновременно като свидетел, и като страна. Законният представител на дадена страна може да бъде изслушан по време на разпита на страните. На свой ред адвокатът на дадена страна може да бъде разпитан като свидетел, но тогава той трябва да се откаже от пълномощието си.

Встъпила страна също не може да бъде разпитана като свидетел (член 81 от Гражданския процесуален кодекс).

Военнослужещите и държавните служители, които не са освободени от задължението да пазят в тайна информация, обозначена като „класифицирана“ или „поверителна“, в случай че техните показания биха довели до нарушаване на тази тайна, не трябва да дават показания, освен ако не бъдат освободени от задължението си да пазят професионална тайна.

Медиаторът не може да бъде свидетел по отношение на факти, с които се е запознал в хода на медиацията, освен ако страните не го освободят от задължението да пази тайната на медиацията (член 2591 от Гражданския процесуален кодекс).

2.12 Каква е ролята на съдията и страните при разпита на свидетел? При какви обстоятелства свидетел може да бъде разпитан чрез използването на видеоконферентна връзка или други технически средства?

Свидетелят се изслушва от съда. В някои случаи съдът може да повери изслушването на специално оправомощен съдия (член 235 от Гражданския процесуален кодекс). Ако не е възпрепятстван от естеството на доказателството, сезираният съд може да реши да проведе изслушването, като използва технически средства, което ще му даде възможност да го проведе от разстояние.

Страните имат право да присъстват на разпита на свидетелите и да им задават въпроси.

Свидетелите могат да бъдат разпитани чрез използването на видео- и телеконферентна връзка (член 10, параграф 4 от Регламент (ЕО) №1206 /2001 на Съвета относно сътрудничеството между съдилища на държавите членки при събирането на доказателства по граждански или търговски дела).

3 Преценка на доказателствата

По правило доказателство може да бъде всичко, което служи за установяване на фактите, които имат значение за делото. В Гражданския процесуален кодекс не се предвижда обща забрана срещу използването на доказателства в рамките на гражданското производство, които не са събрани по допустимия от закона начин. Въпреки това анализа на разпоредбите на Конституцията, на различните разпоредби на Гражданския кодекс и на Гражданския процесуален кодекс, Закона относно защитата на класифицирана информация и на международните договори, ратифицирани от Полша, придава основание на тезата, че използването на доказателства, които не са събрани по допустимия от закона начин, в гражданското производство, е неприемливо.

3.1 Набавянето на доказателства по незаконосъобразен начин от страна по делото ограничава ли съда да ги вземе предвид при постановяването на решение?

В гражданското производство е недопустимо да се използват доказателства, събрани по начин, който води до нарушаване и по този начин до лишаване на дадено лице от правото на свобода на мислене, правото на свобода на словото, правото на личен живот и правото на лична свобода. Доказателства, събрани чрез измама или обещание, чието изпълнение би нарушило закона, например предлагане на парична изгода за подслушване, се считат за незаконни.

Член 403, параграф 1, точка 2) от Гражданския процесуален кодекс гласи, че решение, постановено въз основа на извършено престъпление, може да бъде преразглеждано. Подаването на искането, предвидено в член 403, параграф 1, точка 2) от Гражданския процесуален кодекс, е възможно само когато неговото изпълнение е потвърдено от окончателна присъда. Съдебното решение трябва да бъде окончателно, за да се гарантира запазване на основанията за преразглеждане. Копие от решението следва да се приложи към молбата за преразглеждане на съдебно решение.

3.2 Показанията на страна по делото смятат ли се за доказателство?

Ако след разглеждане на всички доказателства или поради липсата на такива останат необяснени факти, които са от значение за делото, съдът може да изслуша страните (член 299 от Гражданския процесуален кодекс).

Последна актуализация: 26/11/2018

Версията на националния език на тази страница се поддържа от съответното звено за контакт към Европейската съдебна мрежа. Преводите са направени от Европейската комисия. Възможно е евентуални промени, въведени в оригинала от компетентните национални органи, все още да не са отразени в преводите. Нито ЕСМ, нито Европейската комисия поемат каквато и да е отговорност по отношение на информацията или данните, които се съдържат или са споменати в този документ. Моля, посетете рубриката „Правна информация“, за да видите правилата за авторските права за държавата-членка, отговорна за тази страница.

1 Тежест на доказване

1.1 Какви са правилата във връзка с тежестта на доказване?

Правилото във връзка с тежестта на доказване е, че страната, върху която пада тежестта, трябва да докаже истинността на заявените факти, за да може да бъде определена валидността на аргумента, който е представен в съда.

Що се отнася до разпределението на тежестта на доказване, т.е. върху коя страна трябва да падне тежестта на доказване, основното правило е определено в член 342 от Гражданския кодекс. Според този член лицето, което се позовава на дадено право, трябва да докаже фактите, учредяващи правото, а страната, срещу която е предявено правото, трябва да докаже факти, които възпрепятстват, изменят или прекратяват правото. Възпрепятстващи факти са онези, които действат като пречки пред действителното установяване на даденото право. Изменящи са онези факти, които променят обхвата на вече установено право. Прекратяващи факти са онези, които водят до прекратяване на право, което вече е било установено като имащо законна сила. В случай на съмнение фактите трябва да се разглеждат като учредяващи.

В случай на установително производство за непризнаване, в рамките на което едната страна не иска постановяването на съдебно решение срещу другата, а единствено желае съдът да установи несъществуването на дадено право или факт, ответникът (страната, срещу която е заведено делото) следва да докаже елементите, учредяващи правото, което е обект на иска.

При съдебни иски, които трябва да бъдат предявени в рамките на определен срок след датата, на която ищецът (страната, която започва съдебен процес) е узнал определен факт, ответникът следва да докаже, че срокът вече е изтекъл, освен ако в закона изрично не е предвидено друго решение.

Ако правото, на което ищецът се позовава, е обект на отлагателно (суспензивно) условие (несигурно събитие в бъдещето, с чието възникване страните са обвързали последиците от правната сделка) или на първоначален срок (момент от времето, след който правото може да възникне), ищецът трябва да докаже, че условието е изпълнено или че първоначалният срок е изтекъл. Ако правото е обект на прекратително условие (несигурно събитие в бъдещето, с чието възникване страните са обвързали преустановяването на последиците от правната сделка) или на краен срок (момент във времето, след който правото се прекратява), ответникът следва да докаже, че условието е изпълнено или че крайният срок е изтекъл.

Горепосочените правила са обратни, когато има законова презумпция (следствие или извод, което/който правото извлича от известен факт, за да установи неизвестен такъв), изключение или освобождаване от тежестта на доказване или обосноваване съгласие за това и, като цяло, когато това е определено от закона. Тежестта на доказване се обръща също така, ако насрещната страна умишлено е възпрепятствала представянето на доказателствата от страната, която е трябвало да ги представи.

Съгласието за обръщане на тежестта на доказване е недействително, когато се касае за неотменимо право (такова, от което дадена страна не може да се откаже само като заяви своето желание за това) или когато това може извънредно много да затрудни една от страните да упражни правото. Аналогично недействително е също така съгласието за изключване на определени правни доказателствени средства или за допускане на доказателствени средства, различни от предвидените в закона. Ако произтичащите от закона решения във връзка с доказателствата се основават на съображения, свързани с общественения ред, тези съгласия са недействителни при каквито и да било обстоятелства.

Когато страната, която носи доказателствената тежест за доказването на определен факт, представи доказателство, насрещната страна може да представи насрещни доказателства, за да породи съмнения. Ако съмненията са достатъчно големи, тогава взетото решение трябва да бъде срещу страната, която е била задължена да докаже въпросния факт.

Цялостно оборване на дадено правно доказателство е възможно единствено ако се докаже, че фактът, на който се основава даденото правно доказателство, не е истина, без да се засягат други ограничения, които изрично са предвидени от закона.

Всяко лице, което се позовава на обичайно, местно или чуждестранно право, отговаря за доказването на неговото съществуване и съдържание, като съдът обаче трябва да се стреми да получи служебно съответната информация. Съдът отговаря също така да се осведоми служебно дали трябва да вземе решение въз основа на обичайно, местно или чуждестранно право, когато никой от страните не се е позовала на него или когато насрещната страна е признала неговото съществуване и съдържание или не е представила никакво възражение. Ако съдът не може да определи съдържанието на приложимото право, той използва нормите на португалското общо право.

1.2 Съществуват ли правила, които освобождават някои факти от необходимостта да бъдат доказвани? В кои случаи? Възможно ли е да се обори определена правна презумпция чрез представяне на доказателства?

Да, такива правила съществуват.

Доказателство не се изисква за добре известни факти — т.е. такива, които са обществено достояние.

Доказателство не се изисква също така за факти, които са известни на съда по силата на упражняваните от него функции. Когато съдът се позовава на тези факти, към делото трябва да бъдат приложени документни доказателства.

Аналогично страна, която има законова презумпция в своя полза (както е определена по-горе), не е необходимо да доказва факта, който е обект на презумпцията.

Законовите презумпции могат да бъдат оборени с представянето на насрещни доказателства, освен в случаи, в които законът не допуска това.

1.3 До каква степен съдът трябва да е убеден в даден факт, за да го използва за обосноваване на решението си?

Съдът преценява доказателствата по свое усмотрение, а съдията взема решението си въз основа на своите благоразумни убеждения по всеки факт.

Свободното преценяване на доказателствата не обхваща фактите, за чието доказване по закон се искат специални изисквания, или онези факти, които могат да бъдат доказани единствено въз основа на документи или са напълно доказани, било то чрез документи или по споразумение между страните или признаване от тях.

Съдът трябва да вземе предвид всички доказателства, независимо дали са получени от страната, която е трябвало да ги представи, без да се засягат разпоредбите, според които доказателствата за даден факт не са действителни, ако не са представени от определената заинтересована страна.

Всички съмнения относно действителността на даден факт или тежестта на доказване се решават срещу страната, която има полза от дадения факт.

2 Събиране на доказателства

2.1 За събирането на доказателства винаги ли е необходимо искане от страна по делото или в някои случаи съдията може да събере доказателства по собствена инициатива?

По закон се допуска събирането на доказателства да се извършва по инициатива на съдията.

Съдията носи отговорност да извърши или да разпорежи извършването, в това число служебно, на всички нужни действия за определяне на истината и на фактическото естество на спора и касаещи фактите, които трябва да бъдат известни.

На всеки етап от производството съдията може да призове страните да се явят лично за представяне на доказателства по фактите, които са от значение за съответното решение.

Съдът е длъжен, било то по своя инициатива или по искане на някоя от страните, да изиска информация, технически становища, планове, снимки, чертежи, вещи или други документи, които са относими и необходими за изясняване на истината. Такива искания могат да бъдат отправяни към официалните органи, спорещите страни по делото или трети страни.

Съдът, когато сметне това за целесъобразно, по своя инициатива или по искане на някоя от страните, може да проучва обстоятелства или лица. Това трябва да се извършва по такъв начин, че да бъде опазена неприкосновеността на личния и семейния живот и човешкото достойнство, като следва да се цели изясняване на всеки факт, който е от значение за въпросното решение. Съдът може да извърши оглед на място или да разпорежи да бъде извършено възпроизвеждане на събитията, ако сметне това за необходимо.

Когато в хода на съдебното дирене има основания да се предполага, че на дадено лице, което не е било призовано като свидетел, са известни факти, които са от значение за вземане на правилно решение по делото, съдията трябва да разпорежи призоваването на въпросното лице, за да представи доказателство в съда.

Съдията може служебно да разпорежи представянето на доказателства от вещи лица.

2.2 Какво следва, след като събирането на доказателства по искане на страна по делото бъде допуснато?

Доказателствата обикновено се представят заедно с писмените изложения. В края на исковата молба ищецът трябва да представи списък със свидетели и да поиска други форми на доказателства. Ако ответникът се противопостави, в отговора си той трябва да представи списък на свидетели с техните отговори и да поиска други форми на доказателства. Ищецът има право да променя първоначалното си доказателствено искане, като може да направи това в своя отговор, когато е приложимо, или в срок до 10 дни след уведомяването му за отговора на защитата. В случай че ответникът представи насрещен иск и ищецът отговори, ответникът има право да промени първоначалното си доказателствено искане в срок до 10 дни от уведомяването му за отговора.

По принцип доказателствата се приемат на заключителното изслушване. По изключение доказателства могат да се представят и на по-ранен етап. Доказателствата могат да бъдат под формата на показания на лица, становища на вещи лица или доказателства, получени в съдебното дирене. За предварително представяне на такива доказателства трябва да са налице добре обосновани опасения, че в хода на същинското съдебно дело може да стане невъзможно или много трудно да се вземат показания от определени лица или да се потвърдят определени факти чрез експертиза или оглед.

След като доказателствените искания са допуснати на предварителното изслушване, когато могат да бъдат изменени или ако това не се прилага по действащия ред, след като процесуалните представители са изслушани, се насрочва заключителното разглеждане.

Списъкът със свидетели също може да се допълва или изменя в срок до 20 дни преди датата, на която се провежда заключителното изслушване, като другата страна бива уведомена в срок до пет дни, ако желае, да се възползва от тази възможност.

Освен в случаите, когато обстоятелствата оправдават промяна на реда на правните събития от страна на съдията, приемането на доказателствата започва с изявленията на страните на заключителното изслушване.

Ако доказателствата включват филми или аудио записи, те също се представят тогава.

Тогава може да следват устни разяснения от вещи лица, призовани да се явят в съда по искане на някоя от страните или на самия съд, след което се разпитват свидетелите.

Обстоятелствата по делото се обсъждат, след като доказателствата са приети. В рамките на това обсъждане адвокатите представят заключенията както *de facto*, така и *de jure*, които са направени от представените доказателства, като всеки адвокат има право на един отговор. След приключване на заключителното заседание делото се изпраща на съдията за постановяване на решение в срок до 30 дни. Ако съдът счете, че информацията, с която разполага, не е достатъчна, той може да възобнови съдебното дирене, за да изслуша лицата, които желаят да дадат показания, и да разпорежи предприемане на необходимите действия за изясняване на пораздащите съмнения обстоятелства.

2.3 В кои случаи съдът може да отхвърли искане на страна по делото за събиране на доказателства?

Доказателствените искания може да бъдат отхвърлени, ако искането е представено извън срока, който е предвиден за тази цел в закона.

При следните обстоятелства доказателствените искания може да бъдат отхвърлени цялостно или частично дори когато искането е подадено в срок: надвишен е броят на свидетелите за определен вид процедура (тези, които надвишават ограничението, трябва да бъдат отхвърлени); съдията счита искането за становище на вещо лице за неуместно или като опит за отлагане; лице, което би могло да свидетелства като страна, е посочено като свидетел; поискани са изявления, направени от дадена страна, включващи факти относно непочтени или престъпни деяния, за които въпросната страна е обвинена; или от страната е поискано да свидетелства относно факти, които не включват признаването им. Други неприемливи доказателства са доказателства, включващи нарушаване на държавна или професионална тайна или тайна, която трябва да пазят държавните служители, която обаче може да бъде отменена по законоустановения ред.

Впоследствие, по време на заключителното изслушване и след като свидетелят е положил клетва, съдията извършва встъпителен разпит, чиято цел е да бъде установена самоличността на свидетеля и да се определи дали е роднина, приятел или враг на някоя от страните, дали има отношение на зависимост с въпросната страна и дали има някакъв интерес от делото, било то пряк или непряк. Ако въз основа на отговорите се установи, че заявяващата страна не може да бъде свидетел или че това не е представеното лице, съдията няма да го допусне да свидетелства. Показания като свидетели могат да дават само лица, които не страдат от психиатрични разстройства и са физически и психически пригодни да свидетелстват по отношение на фактите, които следва да бъдат доказани, като съдията е отговорен за преценяването на пригодността на лицата, които са записани като свидетели, за да прецени допустимостта и достоверността на техните показания.

Не се допускат свидетелски показания, ако, било то по закон или по споразумение между страните, декларирането им трябва да се извърши в писмен вид или да бъде потвърдено в писмен вид. Свидетелски показания не се допускат също така, когато събитието е напълно доказано с документи или с други способи с пълна доказателствена сила. Свидетелски показания не се допускат, ако се основават на някакви договорености, които противоречат или допълват съдържанието на автентични частни документи с пълна доказателствена сила, независимо дали договореностите са сключени преди създаването на документа, по същото време или след това.

2.4 Какви са различните видове доказателствени средства?

Съществуват следните видове доказателствени средства:

- а) документи;
- б) доказване чрез признаване;
- в) обяснения на страните по делото;
- г) доклади на вещи лица;
- д) съдебен оглед;
- е) показания на свидетели;

ж) доказване чрез представяне на веществени доказателства;

з) презумпции.

2.5 Какви са начините за снемане на свидетелски показания и различават ли се те от средствата, използвани за снемане на експертни заключения? Какви са правилата във връзка с представянето на писмени доказателства и експертни заключения/становища на вещи лица?

Различията в доказателствената сила не зависят от това дали доказателствените средства са устни или писмени.

За съда са важни единствено доказателства с доказателствена сила, предварително определена по закон, и според определените срокове и ограничения: доказателство по автентични или частни документи, чиято истинност е установена по признати способности (вж. членове 362—387 от Гражданския кодекс), признаване (вж. членове 352—360 от Гражданския кодекс) и законови презумпции (членове 349—350 от Гражданския кодекс). Преценяването на останалите доказателства се извършва в съответствие с принципа на свободното преценяване на доказателства, без това да подлежи на каквито и да било други правила, освен правилата на опита, т.е. общите и абстрактни съждения за причинно-следствена връзка. Доказателствата се разглеждат в съответствие с убеждението, което съдията си е създал за фактите, като се вземат предвид тези правила.

2.6 Има ли доказателствени средства, които се ползват с по-голяма доказателствена сила от други?

В законодателството действително са предвидени различни степени на доказателствена сила за различните доказателствени средства.

Свободно преценяване на доказателства не се прилага, а някои доказателствени средства имат предимство пред други, когато законът приписва определена степен на важност на конкретно доказателствено средство или когато се искат определени специални изисквания за съществуването или доказването на даден правен факт. В случаи на непризнаване на правно доказателство, законът не позволява използването на определени типове доказателства от съдията при вземане на решението.

Що се отнася до приемането на доказателства чрез снемане на свидетелски показания, устно изслушване на вещи лица (по правило вещите лица се изслушват едва на заключителното заседание, ако трябва да предоставят устни разяснения, тъй като заключенията от техните експертизи се предоставят с писмени доклади), съдебни огледи, следствени доклади и документи, които по закон не се определят като имащи специално значение — всички тези доказателства се преценяват от съда по принципа на свободното преценяване.

Доказателствената сила на свидетелските показания се преценява свободно от съдията. Свидетелските показания обаче не могат да бъдат използвани за заместване на документ, който се изисква по закон, или за оспорване на определен документ или за допълване съдържанието на дадени документи.

Доказателствената сила на отговорите на вещите лица се преценява свободно от съда, като същото важи за резултатите от съдебното дознание.

Счита се, че автентичните документи (т.е. такива, които са изготвени в писмен вид от компетентен публичен орган или длъжностно лице при упражняване на неговите правомощия) доказват напълно фактите, за които се отнасят, като извършени от такива служители, заедно с фактите, които са удостоверени в тях въз основа на разбирането за документната цялост (т.е. подобни документи представляват доказателство, което може да бъде оборено единствено при доказване на обратното). Частните документи, в които подписите или почеркът, или само подписът, са признати или не са оспорени от страната, срещу която е представен документът, или когато, въпреки подписа или почерка, който се свързва с тях, въпросната страна декларира, че не знае дали им принадлежи, или се считат за автентични както от правна, така и от съдебна гледна точка, и частните документи, чиито подписи и почерк са заверени от нотариус, могат да се използват като доказателство за декларациите, направени от техния автор, но това не пречи на представянето на аргументи или доказателства за фалшифициране на въпросните документи. Фактите, които са включени в декларацията, се считат за доказани, доколкото са в противоречие с интересите на деклариращата страна. Декларацията обаче трябва да бъде разглеждана в нейната цялост. Частните документи, които са заверени по Закона за нотариусите, имат доказателствената сила на автентични документи, но не ги заместват, когато за действителността на действието по закон се изискват такива документи.

Писменото признаване в съда има пълна доказателствена сила срещу лицето, което го е направило. Извънсъдебното признаване — под формата на автентичен или частен документ — се счита за доказано при условията, които са приложими за тези документи, и, ако е направено пред другата страна или нейния представител, има пълна доказателствена сила.

Извънсъдебно признаване във форма, различна от документ, не може да се доказва със свидетели в случаите, в които свидетелски показания не се допускат. Когато бъдат допуснати, съдът свободно преценява тяхната доказателствена сила.

Съдът свободно преценява устно съдебно признаване и извънсъдебно признаване, направено пред трета страна или съдържащо се в завещание. Признаването не е доказателство срещу лицето, което го е направило, ако: а) по закон е обявено за недостатъчно или ако се основава на факти, чието признаване или разследване е забранено от закона; б) се основава на факти, свързани с неотменими права; в) ако признатият факт е невъзможен или очевидно несъществуващ.

2.7 За доказването на определени факти, задължително ли е използването на определени доказателствени средства?

Да, в португалското право е така.

Когато по закон се иска документ с определени формални изисквания като форма на служебно деклариране, съответният документ не може да бъде заместен от друго доказателствено средство или от друг документ, освен ако то или той има по-голяма доказателствена сила.

Когато по закон се искат определени специални изисквания по съществуването или доказването на даден правен факт, те не може да бъдат избегнати.

2.8 По закон свидетелите длъжни ли са да дадат показания?

Всички лица, независимо дали са страни по делото, са длъжни да сътрудничат за установяване на истината. Те трябва да отговорят на зададените им въпроси, да се подложат на необходимите проверки, да представят това, което им бъде поискано, и да извършат определените действия.

2.9 В кои случаи те могат да откажат да свидетелстват?

Свидетелите могат да откажат да свидетелстват, освен в производства за удостоверяване на раждането или смъртта на дете:

роднини във възходяща линия по дела, свързани с низходящи роднини, както и осиновители по дела, включващи осиновени деца, и обратно, свекър/тъст или свекърва/тъща по дела, включващи техния зет или снаха, и обратно,

всеки съпруг или бивш съпруг по дела, по които една от страните е другият съпруг или бивш съпруг,

лице, което живее или е живяло в граждански брак при сходни условия с тези на съпрузи с някоя от страните по делото.

Съдията следва да уведоми горепосочените лица, че могат да откажат да свидетелстват.

Свидетели, обвързани от професионална тайна, тайната, която държавните служители са длъжни да пазят, както и държавна тайна, по закон могат да откажат да свидетелстват във връзка с факти, които са обект на такава тайна.

2.10 Може ли лице, което откаже да свидетелства, да бъде санкционирано или принудено да даде показания?

В съответствие с предходния отговор, лицата, които отказват да свидетелстват не се санкционират или принуждават да сътрудничат на съда, тъй като това е тяхно законно право.

2.11 Има ли категории лица, от които не може да бъдат снети показания?

Да, има лица, от които не могат да бъдат снети показания.

Това са лица, които не могат да свидетелстват поради психиатрични разстройства, и такива, които не са физически или психически пригодни да свидетелстват по фактите, които подлежат на доказване.

Съдията следва да прецени пригодността на призованите лица да дават показания като свидетели.

На лица, които могат да дадат показания като страни по дело, е забранено да дават показания като свидетели.

2.12 Каква е ролята на съдията и страните при разпита на свидетел? При какви обстоятелства свидетел може да бъде разпитан чрез използването на видеоконферентна връзка или други технически средства?

Свидетелите дават показания в заключителното изслушване лично или чрез видеоконферентна връзка, освен при следните обстоятелства: когато доказателствата са приети на по-ранен етап (това може да се направи, когато има добре обосновано опасение, че може да се окаже невъзможно или много трудно да се вземат показанията на дадено лице),

доказателствата са приети по съдебни поръчения, изпратени до португалско консулство,

доказателствата са събрани в дома на лице или седалището на служба (като с предимство се ползва Президентът на Републиката и чуждестранни дипломатически служители при условия на реципрочност),

за тях е невъзможно да се явят в съда,

използва се предимството за снемане на свидетелски показания в писмен вид.

Свидетелят е длъжен да свидетелства надеждно, като посочи причината и обстоятелствата, поради които е запознат с фактите. Доколкото е възможно се излага подробно изтъкнатата причина за познаването на фактите, като тя се обосновава надлежно.

Разпитът се води от адвоката на страната, която е призовала свидетеля. Адвокатът на другата страна може да задава въпроси на свидетеля във връзка с фактите, които са засегнати в показанията, с оглед на допълване или изясняване на показанията.

Съдията не трябва да допуска неучтиво отношение към свидетелите от страна на адвокатите, както и задаване на въпроси или съображения, които са неуместни, насочващи, неверни или обидни.

Разпитът и кръстосаният разпит се водят от представители на страните, без да се засяга информацията, която е поискана от съдията, или фактът, че съдията може да задава въпроси, каквито счита за целесъобразни за установяването на истината.

Съдията сам води разпита, когато това е необходимо за осигуряването на спокойствието на свидетеля или за преустановяването на неподходящ кръстосан разпит.

Преди свидетелят да отговори на зададените му/й въпроси, той или тя може да прегледа делото, да поиска да му/й бъдат представени

определени документи, които са част от делото, или да представи документи в подкрепа на своите показания. Могат да бъдат приети и включени в делото единствено документи, които съответната страна не е можела да предложи.

3 Преценка на доказателствата

3.1 Набавянето на доказателства по незаконосъобразен начин от страна по делото ограничава ли съда да ги вземе предвид при постановяването на решение?

Доказателства, които са набавени по незаконосъобразен начин, не могат да се вземат предвид от съда.

3.2 Показанията на страна по делото смятат ли се за доказателство?

Да, в допълнение към показанията на горепосочената страна, според португалското процесуално право страните имат възможност също така да представят изявления.

Всъщност, до започването на устното изложение на първа инстанция, страните могат да искат разрешение да представят изявления относно факти, в които лично са участвали или за които имат пряка информация.

Съдът свободно разглежда изявленията на страните, освен когато включват признаване.

В тази връзка вж. отговора на въпрос 2.6

Допълнителна информация

Приложимо законодателство

 [Граждански кодекс](#)

 [Граждански процесуален кодекс](#)

Допълнителна информация

 [Министерство на правосъдието](#)

 [Главна прокуратура](#)

 [Официален вестник](#)

 [База данни с правни документи](#)

Последна актуализация: 30/04/2018

Версията на националния език на тази страница се поддържа от съответното звено за контакт към Европейската съдебна мрежа. Преводите са направени от Европейската комисия. Възможно е евентуални промени, въведени в оригинала от компетентните национални органи, все още да не са отразени в преводите. Нито ЕСМ, нито Европейската комисия поемат каквато и да е отговорност по отношение на информацията или данните, които се съдържат или са споменати в този документ. Моля, посетете рубриката „Правна информация“, за да видите правилата за авторските права за държавата-членка, отговорна за тази страница.

Събиране на доказателства - Румъния

1 Тежест на доказване

Главното правно основание е предоставено във:

членове 249—365 от Гражданския процесуален кодекс (*Codul de procedură civilă*).

1.1 Какви са правилата във връзка с тежестта на доказване?

Твърдение, направено в хода на производството, трябва да бъде доказано от съответната страна, с изключение на определени случаи, изрично предвидени в закона. Ищецът трябва да докаже правото си. По отношение на възраженията, направени от ответника, тежестта на доказване пада върху ответника. В случай на презумпция обаче тежестта на доказване може да премине от носещата я така или иначе страна към насрещната страна.

1.2 Съществуват ли правила, които освобождават някои факти от необходимостта да бъдат доказвани? В кои случаи? Възможно ли е да се обори определена правна презумпция чрез представяне на доказателства?

Не е необходимо никой да доказва това, което съдът задължително трябва да знае.

Приема се, че съдът е запознат с действащото законодателство в Румъния. Закон, който обаче не е публикува в румънския държавен вестник (*Monitorul Oficial*) или по друг начин, международни конвенции, спогодби и споразумения, приложими в Румъния, без да са включени в

законодателството, както и обичайното международно право трябва да бъдат доказани от заинтересованата страна. Правилата, посочени в класифицирани документи, могат да бъдат доказани и консултирани единствено при спазване на условията, установени в закона. Съдът може по собствена преценка да вземе под внимание законодателството на дадена чужда страна, при условие че то е било цитирано пред съда. Чуждестранно право се доказва в съответствие с разпоредбите на Гражданския кодекс (*Codul civil*), който се занимава със съдържанието на чуждото право.

Ако даден факт е общоизвестен или не е оспорен, съдът може да реши, че при обстоятелствата по случая не е необходимо той да бъде доказван. Установени обичаи, правила за поведение и практики между страните се доказват от страната, която ги изтъква. Местни правила и разпоредби се доказват от страната, която ги изтъква, ако съдът поиска това.

Презумпция представлява заключението, което правото или съдът извежда от известен факт, за да установи неизвестен факт. Правната презумпция (*prezumția legală*) освобождава лицето, облагодетелствано от нея, от тежестта да доказва факта, който по закон се счита за доказан. Правната презумпция може да бъде отхвърлена с доказателства за противното, освен ако законът не предвижда друго.

1.3 До каква степен съдът трябва да е убеден в даден факт, за да го използва за обосноваване на решението си?

Доказателствата трябва да са допустими и да имат отношение към резултата от производството. След като съдът е допуснал доказателства за определени факти, съдът е свободен да реши по собствена преценка дали тези факти са доказани, освен ако законът не определя друго.

2 Събиране на доказателства

2.1 За събирането на доказателства винаги ли е необходимо искане от страна по делото или в някои случаи съдията може да събере доказателства по собствена инициатива?

Доказателствата се посочват от ищеца в неговата искова молба и от ответника в неговата писмена защита, освен ако законът не предвижда друго; в противен случай доказателствата може да не бъдат допуснати. Ако посочените доказателства не са достатъчни за пълното разрешаване на случая, съдът разпорежда страните да ги допълнят. Съдът може по своя преценка да обърне внимание на страните върху необходимостта от още доказателства, а ако страните не са съгласни, може да разпорежи събирането на допълнителни доказателства.

Страните могат да поискат събирането на следните доказателства: документи, експертизи, свидетелски показания, проверка *in situ*, както и разпит на страна, в случай че ответната страна поиска тази страна на бъде призована да свидетелства. С новия граждански процесуален се регулират и материалните доказателства, като това може да е от значение за определени категории граждански дела (напр. бракоразводни дела).

2.2 Какво следва, след като събирането на доказателства по искане на страна по делото бъде допуснато?

Съдът най-напред разглежда дали доказателствата, посочени от страните, са допустими и след това кои факти трябва да бъдат доказани и кои доказателства допуснати, както и задълженията на страните във връзка със събирането на доказателства. Доколкото е възможно, доказателствата се събират на същото заседание, на което са допуснати.

Събирането на доказателства се определя от няколко основни правила: доказателствата се събират по реда, определен от съда; доколкото е възможно, доказателствата следва да бъдат събрани по време на самото заседание; доказателствата се събират преди изслушването на аргументите по случая; доказателствата и насрещните доказателства се събират едновременно, стига това да е възможно.

Доказателствата се събират в кабинета на съдията (*in camera de consiliu*), в съда, разглеждащ делото, освен ако законът не предвижда друго. Ако поради обективни причини могат да бъдат събрани доказателства на друго място, това може да стане със съдебни поръчки от съда на същото равнище, или от нисшестоящ съд, ако на това място няма съд на същото равнище.

2.3 В кои случаи съдът може да отхвърли искане на страна по делото за събиране на доказателства?

Доказателствата могат да се използват само ако отговарят на определени условия по отношение на тяхната законност (*legalitate*), правдоподобност (*verosimilitate*), относимост (*pertinență*) и състоятелност (*concludență*). Що се отнася до законността, посочените доказателства трябва да представляват доказателства съгласно закона и да не са забранени от него. По отношение на правдоподобността необходимите доказателства не трябва да са в противоречие с всеобщо признатите естествени закони. При относимостта доказателствата трябва да са свързани с предмета на делото, т.е. с фактите, които трябва да бъдат доказани в подкрепа на исквата молба или писмената защита, внесени от страните. За да бъдат допустими, доказателствата трябва да са правдоподобни и да водят към разрешаването на спора.

Съдът трябва да отхвърли искова молба за представяне на документ, чието съдържание се отнася до строго лични въпроси, свързани с достойнството или неприкосновеността на личния живот на дадено лице; когато действието на представяне на документа е несъвместимо със задължение за поверителност; или когато това ще доведе до наказателно производство във връзка със страната, съпругът/ата на страната или с когото и да било близък по родствена линия или сватовство до и включително трета степен на родство.

Не се приемат свидетелски показания за доказване на правни сделки на стойност над 250 RON, за които законът изисква писмени доказателства. Свидетелските показания са недопустими и ако те са в противоречие със съдържанието на даден официален документ.

Доказателства се представят от ищеца в исквата молба или от ответника в писмената защита. Доказателства, които не са представени по този начин, могат да бъдат поискани или допуснати от съда при всяка от следните ситуации: необходимостта от доказателства възниква от изменение на исквата молба; необходимостта от доказателства възниква в хода на производството и страната не е могла да я предвиди; в съда страната доказва, че поради основателни причини не е била в състояние да представи исканите доказателства в рамките на разрешените срок; събирането на доказателства не води до отлагане на делото; всички страни са изразили съгласие.

2.4 Какви са различните видове доказателствени средства?

Правна сделка или факт могат да бъдат доказани с документи, свидетели, презумпции, признание на някоя от страните (по нейна собствена инициатива или в отговор по време на разпит), експертизи, материални доказателства, проверка *in situ* или всякаква друга форма на доказателства, предвидена по закон.

2.5 Какви са начините за снемане на свидетелски показания и различават ли се те от средствата, използвани за снемане на експертни заключения? Какви са правилата във връзка с представянето на писмени доказателства и експертни заключения/становища на вещи лица?

Свидетелите се предлагат от страните — от ищеца в исквата молба или от ответника в писмената защита. След допускането на свидетелски показания съдът призовава свидетелите за изслушване.

Ако съдът установи, че е целесъобразно да получи становището на специалисти с цел уточняване на фактите, по искане на страните или по собствена преценка, той назначава един или трима експерти и издава разпореждане за определяне на аспектите, по отношение на които те следва да дадат становището си, и срока за тяхната работа. Заключенията на експертите се отразяват в доклад от експертиза. По искане на страните или на съда може да бъде поискана нова експертиза от друг експерт, като бъдат посочени основанията.

Що се отнася до документалните доказателства, всяка страна може да внесе документите, които желае да използва по време на делото, с надлежно заверени копия. Страната трябва също така да разполага на място с оригиналите и да може да ги представи в съда при поискване, в противен случай съответните документи няма да бъдат взети под внимание. Съдът може да разпорежи представянето на документ, притежаван от дадена страна, когато документът е общ за страните по делото, ако съответната страна се е позовала на този документ по време на делото или

ако страната е задължена да го представи. Ако даден документ е държан от страна, без да може да бъде представен в съда, може да бъде делегиран съдия, в чието присъствие страните могат да прочат документа на мястото, където се намира. Ако даден документ се държи от трета страна, тази страна може да бъде призована като свидетел и да бъде поискано да донесе този документ.

Доказателства се събират в кабинета на съдията или от компетентния съд. Когато доказателствата се събират на друго място, то това е делегиран съд на същото равнище или нисшестоящ съд, в случай че на това място няма съд на същото равнище. Ако видът на доказателствата позволява и страните са съгласни, съдът, събиращ доказателствата, може да освободи страните от призоваване.

2.6 Има ли доказателствени средства, които се ползват с по-голяма доказателствена сила от други?

Методите на събиране на доказателства имат еднаква сила, освен в случаите, предвидени изрично в закона.

Документите в автентична форма (*forma autentică*) често се приемат от страните поради предимствата, които имат, включително презумпцията за автентичност, което означава, че лице, позоваващо се на автентичен документ, е освободено от задължението да представя доказателства.

2.7 За доказването на определени факти, задължително ли е използването на определени доказателствени средства?

Като доказателство за правна сделка на стойност над 250 RON се приемат единствено документални доказателства, въпреки че съществуват някои изключения, при които се приемат и свидетелски показания.

Докато не може да бъде обявен за неверен, документът в автентична форма представлява категорично доказателство при взаимоотношенията с което и да било лице, за установяването на фактите, направено лично от лицето, което е удостоверило автентичността на документа в съответствие със закона. Декларациите обаче, направени от страните и вписани в съответния автентичен документ, са доказателство само до доказване на противното.

Когато са налице презумпции, оставени на преценката на съда, последният може да се позове на тях само ако те имат тежестта и силата да обусловят правдоподобността на предполагаемия факт; такива презумпции могат да бъдат приемани само когато законът допуска свидетелски показания.

2.8 По закон свидетелите длъжни ли са да дадат показания?

Вж. отговора на въпрос 2.11.

2.9 В кои случаи те могат да откажат да свидетелстват?

В Гражданския процесуален кодекс не са определени основанията, на които свидетелят може да откаже да свидетелства, а просто са посочени лицата, които не могат да бъдат изслушани като свидетели, както и лицата, чиято явяване като свидетели не се изисква. Вж. отговора на въпрос 2.11.

2.10 Може ли лице, което откаже да свидетелства, да бъде санкционирано или принудено да даде показания?

Съдът ще глобява свидетел, който не се яви или откаже да свидетелства. Когато даден свидетел не се яви след първото призоваване, съдът може да издаде заповед лицето да бъде доведено в съда (*mandat de aducere*). В случай на неотложни въпроси съдът може да издаде такава заповед дори за първото заседание.

Ако дадено лице не се яви или откаже да отговаря на въпроси, съдът може да счете това за пълно признание или само за първоначално доказателство в полза на страната, предложила призоваването на свидетеля.

2.11 Има ли категории лица, от които не може да бъдат снети показания?

Следните лица не могат да бъдат свидетели: близки по родствена линия или сватовство до и включително трета степен на родство; съпрузи, бивши съпрузи, сгодени лица или живеещи в съжителство партньори; лица във взаимоотношения на вражда или интерес с някоя от страните; лица, предмет на съдебно решение, лишаващо ги от правото да управляват своя собственост (*sub interdicție judecătorească*); и лица, осъдени за лъжесвидетелство. В съдебни производства за установяване на бащинство, развод и други семейни отношения съдът може да изслуша близки по родствена линия или сватовство, с изключение на потомци.

Следните лица са освободени от задължението да бъдат свидетели:

свещенослужители, медицински специалисти, фармацевти, адвокати, публични нотариуси, съдия-изпълнители, медиатори, акушерки и медицински сестри, и всякакви други специалисти, задължени по закон да спазват поверителност или професионална тайна по отношение на факти, станали им известни при изпълнение на техните задължения или при упражняване на тяхната професия дори след като са преустановили дейността си;

съдии, прокурори и публични длъжностни лица дори след като са прекратили изпълнението на задълженията си във връзка с поверителни обстоятелства, станали им известни по време на тяхната служба;

лица, които със своите отговори биха изложили себе си, своите близки, съпруг/съпруга, бивш/а съпруг/съпруга и др. на наказателно преследване или на обществено неуважение.

2.12 Каква е ролята на съдията и страните при разпита на свидетел? При какви обстоятелства свидетел може да бъде разпитан чрез използването на видеоконферентна връзка или други технически средства?

Съдът призовава свидетели и определя реда на тяхното изслушване. Преди да бъде изслушан свидетелят се удостоверява неговата самоличност и той трябва да положи клетва. Всеки свидетел се изслушва отделно. Свидетелят отговаря най-напред на въпросите, зададени от председателя на съда, а след това с разрешението на председателя — на въпросите, зададени от предложилата го страна и от ответната страна. Свидетел, който не може да се яви в съда, може да бъде изслушан на мястото, където може да бъде открит.

Няма правни разпоредби, регулиращи аудио и видео записването на свидетелски показания, но такива записи се допускат. Те трябва впоследствие да бъдат транскрибирани по искане на заинтересованата страна, отправено съгласно закона.

3 Преценка на доказателствата

3.1 Набавянето на доказателства по незаконосъобразен начин от страна по делото ограничава ли съда да ги вземе предвид при постановяването на решение?

Ако страната, внесла даден документ, настоява той да бъде използван въпреки твърдения за неговата невярност, които не са отгледени, и при наличието на индикация, че извършителят е фалшификатор или съучастник, съдът може да прекрати делото и заедно с това да предаде предполагаемия фалшив документ на компетентната прокуратура, придружен от изготвен за целта доклад, с цел разследване на фалшификацията. Когато наказателното производство не може да бъде проведено или отсрочено, разследването за фалшификация се провежда от самия граждански съд.

От друга страна, съдът ще наложи глоба на извършителя за недобросъвестно оспорване на написването или подписването на документ, или за поставяне под съмнение на автентичността на аудио или видео запис.

При оценката на декларациите на свидетелите съдът взема под внимание искреността на свидетелите и обстоятелствата, при които фактите, предмет на техните декларации, са им станали известни. Ако в хода на производството у съда възникнат съмнения, че даден свидетел лъжесвидетелства или е бил подкупен, то той може да изготви доклад и да отнесе въпроса до отговорния обвинителен орган.

3.2 Показанията на страна по делото смятат ли се за доказателство?

Ако някоя от страните признае факт, който насрещната страна използва като основание за своя иск или своята писмена защита, признанието е доказателство. Признание, направено в съда, е достатъчно доказателство срещу лицето, което го е направило; съдът трябва да вземе под внимание цялото признание и не може да отделя части от него, освен ако те не са свързани с отделни факти без връзка помежду си.

Извънсъдебните признания могат да бъдат свободно разглеждани от съда. Те са предмет на изискванията за допустимост и събиране на доказателства, регулиращи другите доказателства съгласно общото право.

Съдът може да се съгласи да призове всяка от страните на разпит относно нейните собствени действия, ако това е от значение за решението по случая.

Приложими връзки

<http://www.just.ro/>

Последна актуализация: 27/11/2018

Версията на националния език на тази страница се поддържа от съответното звено за контакт към Европейската съдебна мрежа. Преводите са направени от Европейската комисия. Възможно е евентуални промени, въведени в оригинала от компетентните национални органи, все още да не са отразени в преводите. Нито ЕСМ, нито Европейската комисия поемат каквато и да е отговорност по отношение на информацията или данните, които се съдържат или са споменати в този документ. Моля, посетете рубриката „Правна информация“, за да видите правилата за авторските права за държавата-членка, отговорна за тази страница.

Моля, имайте предвид, че оригиналната езикова версия на тази страница [SI](#) е била наскоро променена. Езиковата версия, която търсите, в момента се подготвя от нашите преводачи.

Събиране на доказателства - Словения

1 Тежест на доказване

Правилата относно събирането и представянето на доказателства и способите за събиране на доказателства в гражданските производства са уредени в Гражданския процесуален закон (*Zakon o pravdnem postopku* – ГПЗ).

1.1 Какви са правилата във връзка с тежестта на доказване?

Общото правило е, че страните трябва да посочат всички факти, на които се основават техните искания и възражения, и да представят доказателства в подкрепа на тези факти (членове 7 и 212 от ГПЗ).

Ищците трябва да докажат фактите, на които се основават техните искания, а ответниците трябва да докажат фактите, на които се основават техните възражения. Материалното право съдържа правилата относно това коя от страните е длъжна да се позове и да докаже даден факт.

Последиците от недоказването на даден факт са за страната, която съгласно нормите на материалното право е длъжна да се позове и да докаже този факт (членове 7 и 215 от ГПЗ).

1.2 Съществуват ли правила, които освобождават някои факти от необходимостта да бъдат доказвани? В кои случаи? Възможно ли е да се обори определена правна презумпция чрез представяне на доказателства?

Предмет на доказване са фактите, на които се основават исканията и възраженията на страните, научните и професионалните правила, както и емпиричните правила. Правните норми не подлежат на доказване, тъй като се приема, че съдът е запознат служебно с тях (*iura novit curia*).

Не е необходимо да се доказват факти, които са признати от страна в съдебното заседание по делото. Съдът обаче може да разпореди признатите факти да бъдат доказани, ако счита, че съответната страна е признала тези факти, с цел да предяви претенция, която е неоснователна (член 3, алинея 3 от ГПЗ).

Факти, които страната не е оспорила или е оспорила, но без да приведе съответни аргументи, се считат за признати, освен ако целта на оспорването на тези факти произтича от други изявления на страната. Страната може също така да обори тази презумпция за признаване, като заяви, че не признава фактите; това обаче се отнася само до факти, които не са свързани с поведението или възприятията на съответната страна. Не е необходимо да се доказват факти, които са признати и общоизвестни (член 214, алинеи 1 и 6 от ГПЗ).

Съдът приема признатите факти, без да проверява тяхната истинност (член 214, алинея 1 от ГПЗ), освен ако счита, че страната е признала съответния факт, с цел да предяви претенция, която е неоснователна (член 3, алинея 3 от ГПЗ).

Не е необходимо да се доказват факти, за които съществува установено от закона предположение. Възможно е обаче да бъде доказано, че тези факти не съществуват, освен ако в закона не е предвидено друго (член 214, алинея 5 от ГПЗ).

1.3 До каква степен съдът трябва да е убеден в даден факт, за да го използва за обосноваване на решението си?

За да може съдът да постанови решение по съществуването на предявения от ищеца иск, е необходимо истината да бъде установена с висока степен на сигурност (с помощта на доказателства), т.е. съдът трябва да е убеден в съществуването на фактите, които са релевантни съгласно закона.

В някои случаи е достатъчно да бъде установена вероятност, за да бъде постановено решение, по-специално в производствата за постановяване на междинни определения, с които съдът урежда междинни процесуални въпроси и с които производството не приключва. За да може съдията да приложи определено процесуално правило, е необходимо да бъде демонстрирано, че съответните правно релевантни факти са вероятни. Не е необходимо обаче съдията да бъде убеден, че те действително съществуват. ГПЗ не посочва фактите, за които е достатъчно да бъде показано, че са вероятни, за да бъде взета предвид определена правна норма.

2 Събиране на доказателства

2.1 За събирането на доказателства винаги ли е необходимо искане от страна по делото или в някои случаи съдията може да събере доказателства по собствена инициатива?

В съответствие със състезателното начало в процеса предимно страните подават искания за събиране на доказателства.

Наред с това съдът може да събира доказателства служебно (член 7, алинея 2 от ГПЗ), ако прецени, че страните възнамеряват да упражнят по недопустим начин своите претенции (член 3, алинея 3 от ГПЗ).

Съдът събира доказателства служебно по дела за родителски права, по които не е обвързан от обхвата на иска и може да се произнесе дори когато не е предявен иск. Освен това съдът може да събира доказателства дори когато някоя от страните не е направила искане за събиране на доказателства, ако това е необходимо за защитата на интересите на децата (член 408 от ГПЗ).

2.2 Какво следва, след като събирането на доказателства по искане на страна по делото бъде допуснато?

Съдът решава кои доказателства следва да бъдат събрани, за да бъдат установени материалните факти (член 213, алинея 2 и член 287 от ГПЗ).

Съдът постановява определение относно доказателствата, с което приема или отхвърля исканията на страните, като може също така да разпореди служебно събиране на определени доказателства.

След като съдът одобри с определение искане на една от страните за събиране на доказателства, определението се привежда в изпълнение и доказателствата се събират. Съдът не е обвързан от постановеното от него определение относно доказателствата. Той може да го измени по-

нататък в производството и да допусне събиране на доказателства, по отношение на които е отхвърлил предходно искане за събирането им, а също така може да събере нови доказателства (член 287, алинея 4 от ГПЗ).

По правило доказателствата се събират в рамките на устните състезания от съдията, който постановява окончателното решение по делото (член 217, алинея 1 от ГПЗ). Ако са налице основателни причини, по искане на страна се допуска събиране на доказателства от специално натоварен съдия (член 217, алинея 1 от ГПЗ). В изключителни случаи се допуска събиране на доказателства и след приключването на устните състезания, като съдебният състав постанови, че приключените устни състезания трябва да бъдат възобновени. Към такава мярка се прибегва, когато е трябва да се извършат допълнителни процесуални действия или да се изяснят определени важни въпроси (член 292 от ГПЗ).

2.3 В кои случаи съдът може да отхвърли искане на страна по делото за събиране на доказателства?

В ГПЗ е предвидено изрично, че събирането на доказателства може да бъде отказано само когато доказателствата нямат отношение към предмета на делото (член 287 от ГПЗ), т.е. съответните доказателства не могат да послужат за установяване на правно релевантни факти. ГПЗ обаче не съдържа специални разпоредби относно възможността за отхвърляне на недопустими доказателства или на доказателства, които не могат да бъдат събрани по ефективен по отношение на разходите начин или чието събиране е практически невъзможно.

Най-късно на първото съдебно заседание по главното производство страните трябва да посочат всички факти в подкрепа на своите искания и доказателствата, които са необходими за установяване на истинността на техните твърдения, както и да заявят позицията си по отношение на твърденията и доказателствата, приведени от другата страна. Това означава, че съдът не взема предвид доказателства, които страните са предоставили след посочения срок. По правило страните нямат право да искат предоставяне на доказателства след срока (член 286 от ГПЗ). Единственото изключение от това правило се отнася до случаи, в които съответната страна може да докаже, че не е имала възможност да предостави доказателства най-късно на първото съдебно заседание поради причини, които са извън нейния контрол (член 286, алинея 4 от ГПЗ). Във връзка с недопустимите доказателства и доказателствата, чието събиране е практически невъзможно, е важно да се спазва разпоредбата на член 3, алинея 3 от ГПЗ, която предвижда, че съдът не приема искания на страните, които противоречат на повелителни правни норми или на морала.

2.4 Какви са различните видове доказателствени средства?

Предвидените в ГПЗ доказателствени средства са: огледи, писмени доказателства, изслушване на свидетелски показания, изслушване на експертни заключения и обяснения на страните.

2.5 Какви са начините за снемане на свидетелски показания и различават ли се те от средствата, използвани за снемане на експертни заключения? Какви са правилата във връзка с представянето на писмени доказателства и експертни заключения/становища на вещи лица?

Свидетели: Всяко лице, което е призовано да свидетелства, е длъжно да се яви пред съда и освен ако в закона не е предвидено друго, е длъжно да свидетелства (член 229, алинея 1 от ГПЗ). Свидетелите се изслушват по предложение на страните, които трябва да посочат за какви факти ще даде показания свидетелят и да предоставят личните му данни (член 236 от ГПЗ). Свидетелите се призовават за участие в съдебното заседание чрез специална призовка. Текстът на призовката трябва да съдържа информация за това, че свидетелят е длъжен да свидетелства, за последиците от необоснован отказ от свидетелстване и за правото му на възстановяване на разходите за явяване пред съда (член 237 от ГПЗ). Свидетелите се изслушват по време на главното производство. Възможно е свидетели, които поради напреднала възраст, болест или сериозно физическо увреждане нямат възможност да се явят пред съда, да бъдат изслушани на мястото, където живеят (член 237, алинея 2 от ГПЗ). Всеки свидетел дава своите показания индивидуално, при което не се допуска да присъстват други свидетели, които предстои да дадат показания по-късно (член 238, алинея 1 от ГПЗ). Съдът напомня на свидетелите за тяхното задължение да кажат истината и да не затаяват информация и ги уведомява за последиците, ако дадат неверни показания. Разпитът започва с изявление на свидетеля, който излага известната му информация по случая. След това председателстващият съдебния състав съдия или членовете на състава, както и страните и техните представители и пълномощници задават въпроси на свидетеля, за да проверят неговите твърдения или за да ги допълнят или изяснят. Ако твърденията на свидетелите са противоречиви, може да им бъде поискано обяснение за това (член 239, алинея 3 от ГПЗ). ГПЗ вече не предвижда полагането на клетва от страна на свидетелите.

В ГПЗ не се прави разлика между изслушването на обикновени свидетели и на вещи лица и не се съдържат специални процесуални разпоредби в това отношение. Няма разлики между процедурите по изслушване на свидетели и на вещи лица.

Писмени доказателства: Макар че ГПЗ не подрежда по важност отделните видове доказателствени средства, писмените доказателства се считат за най-надеждните доказателства. Различават се публични и частни документи. Публичните документи са документи, издадени в определена задължителна форма от държавни органи, действащи в сферата на своите правомощия, или документи, издадени в такава форма от самоуправляващи се общности, търговски дружества или други организации или физически лица в изпълнение на публични правомощия, които са им възложени по закон (член 224, алинея 1 от ГПЗ). Частни са всички документи, които не са публични. Подпис, положен върху частен документ, може да бъде удостоверен от компетентен държавен орган или от юридическо или физическо лице, което упражнява публични правомощия (напр. нотариус). Такива заверени клаузи в частни документи имат публично значение и тази част от документа може да се счита за публичен документ. Доказателствената стойност на публичните документи е изрично определена от ГПЗ. Публичният документ доказва истинността на фактите, които са потвърдени или посочени в него (член 224, алинея 1 от ГПЗ). Въпреки че ГПЗ изхожда от предположението, че съдържанието на публичните документи е вярно, е възможно да се докаже, че фактите, посочени в публичен документ, са отразени неточно или че публичният документ е съставен с невярно съдържание (член 224, алинея 4 от ГПЗ). Това е единственото нормативно правило относно стойността на доказателствата в словенския граждански процес.

Чуждестранни публични документи, които са заверени съгласно действащите изисквания, имат същата доказателствена стойност, както документите, издадени от словенски публични органи при условията на реципрочност, освен ако с международен договор не е предвидено друго (член 225 от ГПЗ).

ГПЗ съдържа и правила относно предоставянето на документите (т.нар. задължение за публикуване на документите), което зависи от това дали даден документ се държи от страната, която се позовава на него, от насрещната страна, от държавен орган или организация, която изпълнява публични правомощия, или от трето лице (физическо или юридическо).

Вещи лица: Съдът сменя показания от вещи лица, когато за установяване или изясняване на даден факт са необходими технически познания, с каквито съдът не разполага (член 243 от ГПЗ). Съдът назначава вещо лице със специално определение, като преди назначаването изслушва мнението на страните. Вещо лице може да бъде назначено също и от съдията, който председателства съдебния състав, или от специално натоварен съдия, ако той е компетентен да събира този вид доказателства (член 244 от ГПЗ). Вещите лица обикновено се избират от специален списък, съдържащ имената на одобрени от съда експерти. Тази задача може да бъде поверена и на специализирана институция. В качеството на вещи лица в процеса могат да участват само физически лица. Вещите лица са длъжни да изпълнят възложените им задължения и да дадат своите експертни заключения и становища (член 246, алинея 1 от ГПЗ). Съдът може да наложи глоба на вещо лице, което не се яви на съдебно заседание, въпреки че е било редовно призовано, както и на вещо лице, което откаже да изпълни своите задължения, без да посочи основателна

причина за това (член 248, алинея 1 от ГПЗ). Съдът може да освободи вещо лице от задълженията му по негово искане само ако са налице основанията, на които то може да се позове, за да откаже да свидетелства или да отговори на отделни въпроси. Освен това съдът може да освободи вещо лице от задълженията му по негово искане, когато са налице други уважителни причини (напр. прекомерно работно натоварване). Освобождаване на вещото лице от задълженията му по такива причини може да бъде поискано и от упълномощен служител на органа или организацията, където работи вещото лице (член 246, алинеи 2 и 3 от ГПЗ). Освен това правилата относно изключването на вещите лица от участие в делото са същите като правилата, приложими към съдиите. Единственото изключение е възможността лице, което вече е дало показания като свидетел, да участва в делото като вещо лице (член 247, алинея 1 от ГПЗ).

Задачите на вещите лица включват изготвяне на експертни заключения и становища. Освен това съдът преценява дали вещото лице трябва да представи своето заключение и становище устно в съдебното заседание или заедно с това да го предостави в писмена форма преди заседанието. Съдът определя и срока, в който вещото лице трябва да предостави своето заключение и становище. Ако по делото е назначено повече от едно вещо лице, вещите лица могат да представят своите заключения и становища съвместно, ако нямат противоречия помежду си. Ако вещите лица не могат да постигнат съгласие относно своите заключения и становища, те ги представят поотделно (член 254 от ГПЗ). Ако предоставената от вещите лица информация съдържа големи несъответствия или ако заключенията на едно или няколко вещи лица са неясни, непълни или вътрешно противоречиви, или ако те противоречат на установените факти по делото и тези недостатъци не бъдат отстранени чрез повторно изслушване на вещите лица, се пристъпва към ново събиране на доказателства от същите или други вещи лица (член 254, алинея 2 ГПЗ). Ако обаче са налице противоречия в становището на едно или няколко от вещите лица или техните становища имат пропуски, или ако са налице основателни съмнения в правилността на предоставеното становище, съдът възлага изготвяне на експертни становища на други вещи лица (член 254, алинея 3 от ГПЗ). Вещите лица имат право на възстановяване на разходите за участието си в делото, както и на възнаграждение за труда си (член 249, алинея 1 от ГПЗ).

2.6 Има ли доказателствени средства, които се ползват с по-голяма доказателствена сила от други?

Доказателствата се оценяват въз основа на принципа на свободната преценка. Съдът, основавайки се на вътрешното си убеждение, решава кои факти приема за доказани въз основа на обстойна и внимателна преценка на всички доказателства поотделно и в тяхната съвкупност, както и с оглед на цялостните резултати от производството (член 8 от ГПЗ). Следователно словенският граждански процес не познава т.нар. „правила на доказването“, чрез които законодателят определя предварително и по абстрактен начин стойността на отделните видове доказателствени средства. Единственото изключение е правилото относно доказателствената стойност на публичните документи (вж. точка 2.5).

В практиката обаче се прилага принципът, че писмените доказателства са по-надеждни (но не и с по-голяма доказателствена сила) от другите видове доказателствени средства, като например свидетелските показания или обясненията на страните.

2.7 За доказването на определени факти, задължително ли е използването на определени доказателствени средства?

ГПЗ не съдържа разпоредби относно това дали определени доказателства или доказателствени средства са задължителни за установяване на действителността на дадени факти.

2.8 По закон свидетелите длъжни ли са да дадат показания?

Да. Всеки, който е призван да свидетелства, е длъжен да се яви пред съда и да даде показания, освен ако в закона не е предвидено друго (член 229, алинея 1 от ГПЗ).

2.9 В кои случаи те могат да откажат да свидетелстват?

Не се допуска снемане на показания от свидетел, когато това би било в противоречие със задължението му за опазване на държавна или военна тайна, освен ако компетентният орган е освободил свидетеля от това задължение (член 230 от ГПЗ).

Свидетел може да откаже да свидетелства (член 231 от ГПЗ):

относно факти, които страна по делото му е доверила в качеството му на упълномощен представител на тази страна;

относно факти, които страна по делото или друго лице му е споделила по време на изповед в качеството му на изповедник;

относно факти, които са станали негово достояние в качеството му на адвокат или лекар или при упражняване на друга професия или дейност, във връзка с която той е обвързан със задължение за опазване на професионална тайна по отношение на факти, които са му станали известни при упражняването на тази професия или дейност.

Свидетел може да откаже да отговори на отделни въпроси, когато има основателни причини, по-конкретно когато отговорите на въпросите биха засегнали честта и достойнството му, биха му причинили сериозни финансови вреди или биха станали причина за подвеждането под наказателна отговорност на свидетеля или на негови роднини по права линия без оглед на степента на родство и роднини по съребрена линия до трета степен, или ако отговорите биха станали причина за засягане на честта и достойнството, биха причинили сериозни финансови вреди или биха довели до подвеждане под наказателна отговорност на неговия съпруг/съпруга или роднини по сватовство до втора степен включително (дори ако бракът е вече прекратен), или на неговия настойник, попечител, осиновител или осиновено дете (член 233, алинея 1 от ГПЗ).

Свидетел не може обаче да се позовава на риска от финансови вреди като основание за отказ да свидетелства относно правни сделки, при сключването на които е присъствал в качеството си на призван свидетел, относно действия, които е извършил във връзка със спор в качеството си на праводател или представител на една от страните, относно факти, свързани с имуществени отношения във връзка със семейни отношения или брак, относно факти, свързани с раждане, брак или смърт, както и винаги, когато в съответствие със специални разпоредби е длъжен да подаде заявление или декларация (член 234 от ГПЗ). Освен това свидетел не може да откаже да свидетелства на основание опазване на търговска тайна, когато разкриването на определени факти е необходимо в интерес на обществото или на друго лице, ако този интерес надхвърля вредите, причинени от разкриването на поверителните факти (член 232 от ГПЗ).

2.10 Може ли лице, което откаже да свидетелства, да бъде санкционирано или принудено да даде показания?

Да. Ако свидетел, който е редовно призван, не се яви пред съда без основателни причини или ако напусне без разрешение мястото, където трябва да свидетелства, съдът може да разпорежи принудителното му довеждане за негова сметка, както и да му наложи глоба в размер до 1 300 EUR. Съдът може да наложи такава глоба и на свидетел, който се е явил в съдебното заседание, но след като е бил предупреден за последствията, отказва да свидетелства или да отговаря на определени въпроси по причини, които съдът счита за неоснователни. В последния случай съдът може, ако свидетелят продължава да отказва да даде показания, да го задържи под стража докато свидетелят се съгласи да свидетелства или показанията му вече не са необходими по делото, но за не повече от един месец (член 241, алинеи 1 и 2 от ГПЗ).

2.11 Има ли категории лица, от които не може да бъдат снети показания?

Свидетел може да бъде всяко лице, което може да предостави информацията относно фактите, които трябва да бъдат доказани по делото (член 229, алинея 2 от ГПЗ). Възможността едно лице да е свидетел не зависи от неговата дееспособност. Дете или лице, което е обявено за частично или напълно недееспособно, може да свидетелства, ако може да предостави информацията относно правно релевантните факти. Въпросът дали даден свидетел е способен да свидетелства се преценява от съда във всеки отделен случай.

Страните по делото и техните процесуални представители не могат да свидетелстват. Могат да свидетелстват обаче обикновените представители (*pooblaščenec*) или въстпилите в производството лица (*stranski intervenient*).

2.12 Каква е ролята на съдията и страните при разпита на свидетел? При какви обстоятелства свидетел може да бъде разпитан чрез използването на видеоконферентна връзка или други технически средства?

По отношение на снемането на свидетелски показания вж. предходния отговор.

Възможност за снемане на свидетелски показания чрез видеоконферентна връзка е предвидена в член 114а от ГПЗ, който гласи, че съдът може, със съгласието на страните, да допусне страните и техните представители да не присъстват физически на съдебното заседание и да извършат съответните процесуални действия от мястото, където се намират, ако е осигурено предаване на звук и видео картина от мястото, където се провежда съдебното заседание, до мястото, където се намират страните и/или техните представители. Същите условия се прилагат по отношение на събирането на доказателства чрез изслушване на страните, свидетели и вещи лица.

3 Преценка на доказателствата

3.1 Набавянето на доказателства по незаконосъобразен начин от страна по делото ограничава ли съда да ги вземе предвид при постановяването на решение?

По принцип доказателства, които са събрани по противозаконен начин (напр. чрез незаконно подслушване на телефонни разговори) не могат да се използват в гражданските производства. В съдебната практика обаче по изключение се допуска използването на такива доказателства, когато са налице основателни причини за това или събирането на доказателствата има особено значение за упражняването на гарантирано от конституцията право. В този случай, освен факта, че част от доказателствата може да са събрани противозаконно, решаващо значение има съображението дали предоставянето на доказателствата в гражданското производство ще доведе до повторно нарушаване на права на човека. По отношение на недопустимите доказателства и доказателствата, чието събиране е практически невъзможно, в член 3, алинея 3 от ГПЗ е предвидено, че съдът не приема искания на страните, които противоречат на повелителни правни норми или на морала.

3.2 Показанията на страна по делото смятат ли се за доказателство?

Ако изявлението на страна по делото е част от иска или от отправено към съда искане, то не се счита за доказателство, а за твърдение на страната, за което тя трябва да предостави съответни доказателства. Ако изявлението се съдържа в документ, предоставен на съда като доказателство за твърденията на страната, това изявление се счита за писмено доказателство.

Изявление, направено от страна по делото по време на устните състезания, също се счита за доказателство, тъй като съгласно ГПЗ обясненията на страните се считат за доказателства (член 257 от ГПЗ).

Връзки по темата:

<http://www.pisrs.si/Pis.web/>

<https://www.uradni-list.si/>

<http://www.dz-rs.si/wps/portal/Home/deloDZ/zakonodaja/preciscenaBesedilaZakonov>

<http://www.sodisce.si/>

Последна актуализация: 23/11/2015

Версията на националния език на тази страница се поддържа от съответното звено за контакт към Европейската съдебна мрежа. Преводите са направени от Европейската комисия. Възможно е евентуални промени, въведени в оригинала от компетентните национални органи, все още да не са отразени в преводите. Нито ЕСМ, нито Европейската комисия поемат каквато и да е отговорност по отношение на информацията или данните, които се съдържат или са споменати в този документ. Моля, посетете рубриката „Правна информация“, за да видите правилата за авторските права за държавата-членка, отговорна за тази страница.

Събиране на доказателства - Финландия

1 Тежест на доказване

1.1 Какви са правилата във връзка с тежестта на доказване?

Ищецът трябва да установи фактите в подкрепа на исканията си, а ответникът носи тежестта на доказване за фактите в своя защита. Страна, която не представи доказателства, поема риска фактите, на които се основават исканията ѝ, да бъдат счестени за недоказани.

1.2 Съществуват ли правила, които освобождават някои факти от необходимостта да бъдат доказвани? В кои случаи? Възможно ли е да се обори определена правна презумпция чрез представяне на доказателства?

Признатите факти не е необходимо да бъдат доказвани. Освен това не е необходимо да бъдат доказвани общоизвестни факти или факти, които са служебно известни на съда. Разбира се, може да бъдат представяни доказателства за оборване на такива факти.

1.3 До каква степен съдът трябва да е убеден в даден факт, за да го използва за обосноваване на решението си?

В това отношение законът съдържа само разпоредба, съгласно която съдът, след внимателно разглеждане на всички представени факти, трябва да реши каква е истината по делото. Във Финландия се прилага принципът за преценка на доказателствата „по вътрешно убеждение“, което означава, че на съда трябва да се представят достатъчно доказателства.

2 Събиране на доказателства

2.1 За събирането на доказателства винаги ли е необходимо искане от страна по делото или в някои случаи съдията може да събере доказателства по собствена инициатива?

На практика страните по делото трябва сами да съберат доказателствата, на които желаят да се позоват. Законът също така позволява на съда да събере доказателства по собствена инициатива. Съдът обаче не може да разпорежи по собствена инициатива разпит на нов свидетел или представяне на документ против волята на двете страни, ако спорът може да бъде разрешен по извънсъдебен път.

В някои случаи, като например дела за бащинство, съдът също има задължение да гарантира, че са събрани всички необходими доказателства.

2.2 Какво следва, след като събирането на доказателства по искане на страна по делото бъде допуснато?

Събирането на доказателства се провежда в хода на основното съдебно заседание.

2.3 В кои случаи съдът може да отхвърли искане на страна по делото за събиране на доказателства?

Съдът може да отхвърли такова искане, ако например доказателството не е от значение за решаване на делото или ако фактът, в подкрепа на който се иска допускане на доказателството, вече е доказан. Искане за събиране на доказателства може да бъде отхвърлено и ако то е подадено твърде късно.

2.4 Какви са различните видове доказателствени средства?

Различните видове доказателствени средства включват обяснения на страните по делото, разпит на свидетелите и вещите лица, представяне на писмени доказателства и експертни становища, и оглед и освидетелстване.

2.5 Какви са начините за снемане на свидетелски показания и различават ли се те от средствата, използвани за снемане на експертни заключения? Какви са правилата във връзка с представянето на писмени доказателства и експертни заключения/становища на вещи лица?

Не се прави разлика при преценката на устните свидетелски показания и показанията на вещите лица и тази на представените писмени експертизи. Съдилищата обаче не приемат писмени изявления от свидетели.

2.6 Има ли доказателствени средства, които се ползват с по-голяма доказателствена сила от други?

Не. Съдът има право на преценка при оценяване на доказателствата.

2.7 За доказването на определени факти, задължително ли е използването на определени доказателствени средства?

Не.

2.8 По закон свидетелите длъжни ли са да дадат показания?

По принцип свидетелите не могат да откажат да дадат показания.

2.9 В кои случаи те могат да откажат да свидетелстват?

Право да откажат да дадат показания имат съпругът(ата), годеникът(цата) и роднините по права възходяща или низходяща линия на страна по делото, братята и сестрите на такава страна и техните съпрузи, както и осиновителите или осиновените деца на страна по делото. Освен това законът предвижда различни други ситуации, в които свидетелят има правото или задължението да откаже да даде показания.

2.10 Може ли лице, което откаже да свидетелства, да бъде санкционирано или принудено да даде показания?

Свидетел, който откаже да даде показания без законно основание, може да бъде принуден да изпълни своето задължение под заплаха от налагане на глоба. Ако свидетелят отново откаже да даде показания, съдът може да разпорежи той да бъде задържан, докато не се съгласи да свидетелства.

2.11 Има ли категории лица, от които не може да бъдат снети показания?

Съдът има свободата да прецени дали например лице под 15-годишна възраст или лице, страдащо от душевно разстройство може да бъде разпитано като свидетел.

Определени групи хора, като лекари и адвокати, не могат да дават показания по въпроси, които представляват професионална тайна.

2.12 Каква е ролята на съдията и страните при разпита на свидетел? При какви обстоятелства свидетел може да бъде разпитан чрез използването на видеоконферентна връзка или други технически средства?

По принцип страната, която е призовала даден свидетел, го разпитва първа. След това другата страна има право да го разпита на свой ред. След това съдът и страните по делото могат да задават допълнителни въпроси на свидетеля.

Възможно е свидетел да бъде изслушан чрез видеоконферентна връзка или друга подходяща телекомуникационна технология, която осигурява аудиовизуална връзка между участниците в заседанието, ако съдът сметне това за уместно. Тази процедура може да се използва например, ако свидетел е възпрепятстван да се яви лично в съда или ако неговото явяване би довело до неоправдано високи разходи, или ако свидетелят е на възраст под 15 години. В определени ситуации свидетел може да бъде разпитан също и по телефона.

3 Преценка на доказателствата

3.1 Набавянето на доказателства по незаконосъобразен начин от страна по делото ограничава ли съда да ги вземе предвид при постановяването на решение?

Законът не съдържа специални указания за такива обстоятелства. Съдът трябва по свое усмотрение да реши каква значимост да придаде на такива доказателства.

3.2 Показанията на страна по делото смятат ли се за доказателство?

Да. Страните по делото могат да бъдат изслушани свободно при събирането на доказателства, а по граждански дела те могат да бъдат разпитани под клетва във връзка с факти, които са от особено значение за решаването на делото. Показанията на страните по делото, дадени като доказателство, се преценяват по същите критерии като показанията, дадени от свидетел.

Връзки

 [Събиране на доказателства](#) (Министерство на правосъдието, Финландия)

Брошура: Даване на показания в съда (Министерство на правосъдието, Финландия)

Последна актуализация: 26/09/2017

Версията на националния език на тази страница се поддържа от съответното звено за контакт към Европейската съдебна мрежа. Преводите са направени от Европейската комисия. Възможно е евентуални промени, въведени в оригинала от компетентните национални органи, все още да не са отразени в преводите. Нито ЕСМ, нито Европейската комисия поемат каквато и да е отговорност по отношение на информацията или данните, които се съдържат или са споменати в този документ. Моля, посетете рубриката „Правна информация“, за да видите правилата за авторските права за държавата-членка, отговорна за тази страница.

Събиране на доказателства - Швеция

1 Тежест на доказване

1.1 Какви са правилата във връзка с тежестта на доказване?

Шведското законодателство се основава на принципите на доказателствените средства и допустимост на доказателствата. Въз основа на обстойна преценка на всички обстоятелства, установени в рамките на делото, съдът трябва да прецени кои факти са доказани. Съдът е компетентен да определи каква стойност да даде на доказателствата при тяхната преценка.

Определени правила относно допустимостта на доказателствата са установени в съдебната практика, включително по отношение на определяне на тежестта на доказване. Общото правило, от което има много изключения, гласи в силно опростен вид, че всеки, който твърди даден факт, е длъжен да го докаже. Ако за една от страните е по-лесно да докаже даден факт, често тежестта на доказване пада върху тази страна. Ако дадена страна се затруднява да предостави доказателства за дадено обстоятелство, това също може да е от значение за определянето на тежестта на доказване. Ако например някой изисква плащане на дълг, той или тя трябва да докаже, че има основателен иск срещу другата страна. Ако другата страна твърди, че вече е извършила плащането, тя трябва да докаже твърдението си. При спорове, свързани с отговорност за вреди, обикновено тежестта на доказване пада върху страната, която твърди, че е понесла вреди. Наред с горното е възможно обръщане на тежестта на доказване на определен факт.

Ако предоставените доказателства не са достатъчно убедителни, съдът не може да вземе предвид съответното обстоятелство в своята преценка по делото. Когато трябва да се определи стойността на нанесени вреди, е предвидено изключение, съгласно което съдът може, ако е много трудно или невъзможно да се предоставят доказателства относно стойността на вредите, да определи стойността на вредите в разумен размер.

1.2 Съществуват ли правила, които освобождават някои факти от необходимостта да бъдат доказвани? В кои случаи? Възможно ли е да се обори определена правна презумпция чрез представяне на доказателства?

Вж. отговора на въпрос 1.1.

1.3 До каква степен съдът трябва да е убеден в даден факт, за да го използва за обосноваване на решението си?

Законодателните изисквания за определяне на стойността на доказателствата зависят от вида на производството. По граждански дела обичайното изискване е твърдяните факти да бъдат доказани. В рамките на някои граждански дела може да се прилага облекчено изискване за доказване. За пример могат да бъдат посочени делата, свързани със застраховки на потребители, в рамките на които се приема, че е достатъчно да се приеме, че е по-вероятно застрахователното събитие да е настъпило.

2 Събиране на доказателства

2.1 За събирането на доказателства винаги ли е необходимо искане от страна по делото или в някои случаи съдията може да събере доказателства по собствена инициатива?

Отговорността за доказателствата се носи от страните. В дела, които не се разглеждат съгласно диспозитивното начало, т.е. дела, свързани с предмет, относно който не се допуска страните да постигнат спогодба, съществува възможност съдът да разпорежи събиране на доказателства по делото, без това да е поискано от страните. Следователно при разглеждане на дела, свързани с родителски права или права на лични отношения между родител и дете, съдът може да приеме, че за решаване на случая са необходими допълнителни доказателства. По граждански дела, в рамките на които страните могат да постигнат спогодба, известни като дела, разглеждани съгласно диспозитивното начало, съдът не може да разпорежда събиране на доказателства в производството по собствена инициатива.

2.2 Какво следва, след като събирането на доказателства по искане на страна по делото бъде допуснато?

Доказателствата се събират в рамките на основното заседание.

2.3 В кои случаи съдът може да отхвърли искане на страна по делото за събиране на доказателства?

Съдът може да отхвърли доказателствата, ако фактите, които съответната страна желае да докаже с тях, нямат значение за делото. Тази възможност е приложима и когато доказателствата не са необходими или очевидно няма да породят последствия. Освен това действат правила, съгласно които писмени показания могат да се предоставят само в специални изключителни случаи.

2.4 Какви са различните видове доказателствени средства?

Шведското законодателство познава пет основни вида доказателства (доказателствени средства). Това са, както следва:

писмени доказателства;
разпит на свидетели;
разпит на страна по делото;
разпит на вещо лице;
оглед.

2.5 Какви са начините за снемане на свидетелски показания и различават ли се те от средствата, използвани за снемане на експертни заключения? Какви са правилата във връзка с представянето на писмени доказателства и експертни заключения/становища на вещи лица?

Общото правило е, че свидетелите дават показания устно и пред съда. Страните не могат да се позовават на писмени свидетелски показания. С разрешението на съда обаче свидетелят може да използва бележки, за да подпомогне паметта си. Страната, която е призовала свидетеля, започва разпита (пряк разпит), освен ако съдът разпорежи друго. След това другата страна има възможност да разпита свидетеля (кръстосан разпит).

Що се отнася до показанията на вещо лице обаче, общото правило е, че вещото лице предоставя писмено заключение. По искане на една от страните и ако това не е очевидно без значение за делото, вещото лице дава и устни показания в производството. Устно изслушване се допуска и в случай, когато е необходимо вещото лице да даде показанията си лично пред съда.

Когато делото трябва да се реши от съда след провеждане на основно заседание, например с цел изслушване на свидетеля, писмените доказателства и заключенията на вещите лица по правило се прочитат по време на съдебното заседание, за да може съдът да вземе предвид тези доказателства при формулирането на своето решение. Съдът може обаче да се произнесе с определение, че счита писмените доказателства за събрани по време на основното заседание, без да е необходимо те да бъдат прочетени по време на заседанието.

2.6 Има ли доказателствени средства, които се ползват с по-голяма доказателствена сила от други?

Съгласно шведското законодателство се прилага принципът на преценка на доказателствата по вътрешно убеждение. Наред с другото това означава, че в законодателството не са предвидени правила относно стойността на отделните видове доказателства. Вместо това съдът прави независима преценка на всички доказателства и решава кои факти са доказани по делото.

2.7 За доказването на определени факти, задължително ли е използването на определени доказателствени средства?

Принципът на преценка на доказателствата по вътрешно убеждение означава, че няма правила, които определят, че дадени обстоятелства трябва да бъдат доказани с конкретен вид доказателства, за да бъдат приети от съда за установени. Вместо това съдът прави цялостна преценка на обстоятелствата по делото, за да определи кои от тях са доказани.

2.8 По закон свидетелите длъжни ли са да дадат показания?

В шведското законодателство е предвидено общо задължение за даване на свидетелски показания. Следователно общото правило е, че лицата, които са призовани като свидетели, са длъжни да свидетелстват.

2.9 В кои случаи те могат да откажат да свидетелстват?

Дадено лице не е длъжно да свидетелства по дело, в което като страна участва негов близък роднина. Свидетел може да откаже да коментира определен факт, когато с даването на изявление във връзка с този факт той би бил принуден да разкрие, че е извършил престъпление или недостойно действие. При определени обстоятелства свидетелите могат да откажат да разкрият информация, която е професионална тайна. Прилагат се определени ограничения по отношение на задължението за даване на свидетелски показания за някои категории специалисти, като например здравните работници.

2.10 Може ли лице, което откаже да свидетелства, да бъде санкционирано или принудено да даде показания?

Лице, което трябва да даде свидетелски показания в процеса, се призовава като свидетел, като при отказ от свидетелстване може да бъде наложена глоба. Ако свидетелят не се яви в съдебното заседание, глоба се налага, ако той не посочи извинителни причини за неявяването си, като например болест. При неявяване на свидетел съдът може да постанови и принудителното му довеждане от органите на полицията. Съдът разполага и с правомощието да задържи под стража лице, което отказва да свидетелства, без да посочи валидна причина за отказа си да отговаря на въпроси.

2.11 Има ли категории лица, от които не може да бъдат снети показания?

Ако призовано да свидетелства лице няма навършени 15 години или страда от психично заболяване, съдът преценява дали то може да даде свидетелски показания, като взема предвид тези обстоятелства. Вж. също точка 2.9.

2.12 Каква е ролята на съдията и страните при разпита на свидетел? При какви обстоятелства свидетел може да бъде разпитан чрез използването на видеоконферентна връзка или други технически средства?

По правило разпитът на свидетеля се извършва първо от лицето, което го е призовало (пряк разпит). След това и другата страна получава възможност да зададе въпроси на свидетеля (кръстосан разпит). След кръстосания разпит лицето, което е призовало свидетеля, и съдът могат да зададат допълнителни въпроси. Съдът отхвърля въпроси, които очевидно нямат връзка с делото или са обръкващи или неуместни по друга причина.

Страни по делото, свидетели и други лица, които трябва да вземат участие в съдебно заседание, трябва да имат възможност да участват от разстояние чрез видеоконферентна връзка, ако това не е неуместно. Общото правило обаче е, че лицата, участващи в производството, трябва да се явят лично пред съда.

Допуска се разпит на свидетел по телефона, ако това е уместно с оглед на разходите, свързани с личното явяване на свидетеля пред съда, и значението на личното изслушване на неговите показания от съда.

3 Преценка на доказателствата

3.1 Набавянето на доказателства по незаконосъобразен начин от страна по делото ограничава ли съда да ги вземе предвид при постановяването на решение?

Принципът на преценка на доказателствата по вътрешно убеждение означава, че само в малък брой изключителни случаи е забранено използването на определени видове доказателства. Следователно фактът, че определени доказателства са набавени по незаконосъобразен начин, по принцип не е пречка съответната страна да се позове на тези доказателства в процеса. Този факт обаче може да е от значение, когато при преценката на доказателствата съдът дава на съответните доказателства ограничена доказателствена сила.

3.2 Показанията на страна по делото смятат ли се за доказателство?

Страните по делото не могат да свидетелстват, като вместо това биват разпитвани под клетва и носят наказателна отговорност за верността на предоставената от тях информация.

Последна актуализация: 05/11/2015

Версията на националния език на тази страница се поддържа от съответното звено за контакт към Европейската съдебна мрежа. Преводите са направени от Европейската комисия. Възможно е евентуални промени, въведени в оригинала от компетентните национални органи, все още да не са отразени в преводите. Нито ЕСМ, нито Европейската комисия поемат каквато и да е отговорност по отношение на информацията или данните, които се съдържат или са споменати в този документ. Моля, посетете рубриката „Правна информация“, за да видите правилата за авторските права за държавата-членка, отговорна за тази страница.